

64077 kat. komp

II

SPRAWOZDANIE
Z DZIAŁALNOŚCI
KIELECKIEJ IZBY ROLNICZEJ

ZA ROK 1935 / 36.

WYDAWNICTWO KIELECKIEJ IZBY ROLNICZEJ.
KIELCE.

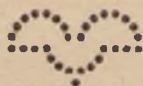
1936.

SPRAWOZDANIE

Z DZIAŁALNOŚCI

KIELECKIEJ IZBY ROLNICZEJ

ZA ROK 1935/36.

Biblioteka Jagiellońska

1003122090

WYDAWNICTWO KIELECKIEJ IZBY ROLNICZEJ

KIELCE. 1936.

DRUKARNIA JANA ŁĘSKIEGO
KIELCE, UL. SIENKIEWICZA 14.

64077

II

1935/1936

WSTĘP.

Trzy lata minęły od chwili powołania do życia Kieleckiej Izby Rolniczej — okres dość długi, za krótki jednak, by obiektywnie ocenić jej pracę, zważywszy choćby na to, że powstawanie Izby przypadło na okres największego bodaj nasilenia kryzysu, najniższych prawie cen płodów rolniczych, największego osłabienia działalności dobrowolnych organizacji rolniczych.

Nowa instytucja, zmuszona w tych warunkach do stworzenia sobie programu prac i opracowywania metod działania musiała, rzecz zrozumiała, działać ostrożnie, by ustrzec się przed błędami, popełnianymi przez rolnictwo w dobie przedkryzysowej. Z tych też względów pierwszy okres działalności Izby nacechowany był powolnym rozszerzaniem prac i agend. Szereg działań nie od razu lub też niedostatecznie ilościowo był obsadzony, a także, co może było jeszcze ważniejszym, podbudowa Izby w dół w powiatach wymagała dłuższej i bardzo systematycznej pracy.

Dziś okres ten mamy już poza sobą, nie znaczy to jednak, by w układzie Izby nie następowały zmiany, przeciwnie, żywy organizm społeczny, jakim jest Izba, wciąż musi dostosowywać się do nowych zagadnień, które przynosi życie i to nie drogą tworzenia nowych referatów, lecz czynnej współpracy, wyrażającej się bądź usamodzielnianiem danego działu pracy w postaci samoistnej organizacji opartej o własny budżet, bądź współpracy z innymi pokrewnymi organizacjami, bądź wreszcie skupiając dane zagadnienie u siebie.

Ostatnio spore postępy uczyniło wzmocnienie organizacji powiatowych i specjalnych, a choć daleko jeszcze do doskonałości w tej dziedzinie, duże bowiem braki odczuwa się w samej formie współpracy np. z samorządem terytorialnym, tem niemniej coraz łatwiej już dziś o wspólny język w odniesieniu do licznych prac i zagadnień rolniczych od dołu aż do góry, co pozwala uniknąć dublowania prac, zjawiska tak powszechnego w niedawnej jeszcze przeszłości.

Przechodząc wreszcie do samego sprawozdania, należy stwierdzić, iż ostatni rok sprawozdawczy działalności Izby odznaczał się pewną stabilizacją stosunków i cen płodów rolniczych. Wprawdzie ceny kształtowały się jeszcze na poziomie deficytowym i odbiegającym znacznie od normalnej opłacalności, nie mniej sam fakt zatrzymania się ich spadku postępującego od lat paru stworzył większe zainteresowanie się zagadnieniami zarówno produkcji jak też przetwórstwa i zbytu płodów rolniczych. Obecny rok jeszcze silniej potwierdza te tendencje i tem wyraźniej wykreśla Izbie jej dalszą linię pracy.

Ujęcie organizacyjne produkcji zbytu i przetwórstwa jest celem, do którego dążą wszystkie niemal narody w Europie.

W tym wysiłku nie może braknąć i naszych wysiłków. Mamy może trudniejsze zadanie, niż szereg państw ościennych, nie mniej musimy wypracowywać własne programy i kolejno je realizować. Wiele zagadnień musi być załatwianych centralnie dla całego kraju, wiele prac wykonywać dziś można jedynie fragmentarycznie, nie mniej dążeniem Izby jest jak najintensywniejsza współpraca z każdą akcją normalizującą naszą produkcję czy formy zbytu drogą organizowania i skupiania wszystkich zainteresowanych grup rolniczych dla skoordynowania wysiłków. Chcąc wykonać tą rolę, Izba Rolnicza musi być prawdziwie społeczną, ściśle związaną z całym terenem, czujną na każdą biedę i nieszczęście najszerzych warstw rolniczych i starającą się temu złu przeciwdziałać. Mam niepłonną nadzieję, że z roku na rok umiejętność pracy i wzmacnianie form organizacyj rolniczych i samej Izby będzie się wciąż poprawiać i wtedy podsumowanie dorobku prac będzie widoczne nie tylko w sprawozdaniu z działalności Izby Rolniczej i Wojewódzkiego Towarzystwa Organizacyj i Kółek Rolniczych, ale i w budżecie każdego rolnika.

T. Kozłowski

Prezes Kieleckiej Izby Rolniczej.

CZĘŚĆ OGÓLNA.

Charakterystyka rolnictwa woj. kieleckiego.

Województwo kieleckie zaliczyć można śmiało do najbardziej zróżniczkowanych pod względem struktury gospodarczej terenów w Państwie, bo chociaż mamy przewagę ludności rolniczej, to równocześnie występuje tutaj jeden z największych naszych ośrodków przemysłowych.

Podział na okręgi ekonomiczne. Cały obszar województwa można podzielić na trzy główne okręgi ekonomiczne *).

Charakter wybitnie rolniczy posiada część południowo-wschodnia województwa, obejmująca pas żyznych ziem lessów, czarnoziemów, mad zdegradowanych i rędzin przeplatanych t. zw. przyrędzinami. Należą doń powiaty: miechowski, pińczowski, jędrzejowski, stopnicki, sandomierski, południowo-wschodnia część opatowskiego i półn.-wschodnia część iłżeckiego.

Druga z kolei część południowo - zachodnia województwa o lichej ziemi, gęstym zaludnieniu ludnością robotniczą, korzystnych warunkach zbytu i wyższych cenach na artykuły rolnicze stanowi okrąg przemysłowy p. n. Dąbrowsko-Częstochowski. Należą tu powiaty: będziński oraz znaczna część olkuskiego i zawierciańskiego. Bogate pokłady węgla kamiennego, znaczne złoża rudy żelaznej i cynkowo-ołowianej i innych kopalin stworzyły tutaj nader sprzyjające warunki do rozwoju górnictwa i przemysłu, a ze względu na nieurodzajność gleby—prawie wyłącznie piaszczystej—trudne warunki dla rozwoju rolnictwa.

*) Podział na okręgi ekonomiczne wzorowany jest na pracach: „Rolnictwo włościańskie w zarysie statystyczno-terytorialnym”—

Dr. M. Sowiński.

„Geografia gospodarcza województwa kieleckiego” — Dr. F. Barciński.

Wreszcie pozostała część województwa, t. j. powiaty: kielecki, włoszczowski konecki, opoczyński, radomski, kozienicki i częściowo częstochowski, ilżecki i opatowski o gorszych warunkach glebowych, stanowi trzeci okręg rolniczy i leśny, jakkolwiek występują i tutaj dość znaczne ośrodki przemysłowe wzdłuż linii kolejowych Radom — Kielce i Ostrowiec—Skarżysko—Końskie o dość rozległych i bogatych złożach rudy żelaznej.

Na tę strukturę gospodarczą woj. kieleckiego, decydujący wpływ wywarły w pierwszym rzędzie warunki naturalne, jak również względy natury historycznej i czynniki ogólnej polityki gospodarczej, komunikacyjnej, oraz względy wojskowo-polityczne, jako na teren centralnie położony w granicach Państwa.

Obszar i zaludnienie. Na obszarze woj. kieleckiego wynoszącym 25.741 km.² co stanowi 6,6% obszaru całego Państwa, zamieszkuje ogółem w/g spisu ludności z 1921 r. — 2.535,781 ludzi *) t. j. przeszło 9,3% ludności w Polsce. Pod względem zaludnienia województwo nasze zajmuje drugie miejsce, ustępując jedynie woj. lwowskiemu.

Podział ludności według stosunków zawodowych przedstawia następujące zestawienie:

zawód	liczba ludności	stosunek %
rolnictwo i leśnictwo	1.571.087	61.9
górnictwo i przemysł	540.001	21.3
handel i ubezpieczenia	171.104	6.8
komunikacja i transport	70.589	2.8
służba publiczna i wolne zawody	56.091	2.2
armia	4.379	0.2
służba domowa	31.543	1.2
bezrobotni	45.426	1.8
bez określenia i podania zawodu	45.561	1.8
ogółem	2.535.781	100%

Największe skupienie ludności występuje w pow. będzińskim, częstochowskim i radomskim. Gęstość zaludnienia naj-

*) Według tymczasowych danych spisu z roku 1931 ludność woj. kieleckiego wynosi 2.937.000 mieszkańców.

wyższa jest w pow. będzińskim (566 mieszk. na 1 km.²) najniższa zaś w pow. włoszczowskim (65 mieszk. na 1 km.²).

Ogólnie gęstość zaludnienia rolniczego jest wyjątkowo wysoka, przeciętnie na 1 km.² wynosi 115 mieszkańców (bez miast wydzielonych), podczas gdy w woj. warszawskim 86, lubelskim 79. Podobnie dużo ludności rolniczej posiada jedynie woj. krakowskie.

Klimat, gleby i powierzchnia upraw.

Temperatura woj. kieleckiego różni się od innych terenów środkowej Polski i jest nieco niższa, co należy tłumaczyć większym wzniesieniem ponad poziom morza (Góry Świętokrzyskie). Przebieg jednak temperatury jest naogół równomierny. Średnia temperatura wynosi około 7,0° C. Rozpiętość średnich miesięcznych m-ca stycznia (najzimniejszego) — 4° C i lipca (najcieplejszego) około + 17° C. Suma średnich temperatur dziennych w okresie wegetacyjnym (około 2500° C) wystarcza całkowicie dla dojrzewania podstawowych roślin uprawnych. Charakterystyczne są jedynie zdarzające się w maju przymrozki, które powodują wymarzenie zasiewów i zawiązków owoców. Ujemnym zjawiskiem są także dla niektórych powiatów dość częste grady.

Opady w woj. kieleckim są bardziej obfite (550 — 700 mm. rocznie), aniżeli w innych województwach centralnych, co należy tłumaczyć między innymi wyższym wzniesieniem nad poziom morza. Najwięcej opadów posiada część południowa, granicząca z woj. krakowskim oraz Góry Świętokrzyskie, które zatrzymują wilgotne wiatry zachodnie. Okresem najobfitszych opadów są miesiące letnie. Podobnie w okresie żniw, występują raczej nadmierne opady, aniżeli ich brak. Na ogół jednak klimat woj. kieleckiego nie stwarza wyraźnych przeszkód w rolnictwie.

Gleby i użytki rolne. Województwo Kieleckie nie jest jednolite pod względem glebowym, charakterystyczną jego cechą jest wielkie zróżniczkowanie gleb i to nie tylko w skali wojewódzkiej i powiatowej lecz również na terenie poszczególnych gmin oraz wsi.

Powiaty południowe: miechowski, pińczowski, część stopnickiego, opatowskiego oraz część powiatów z nimi graniczących, posiadają gleby bogate rolniczo: lessy, lesso-rędziny, rędziny, czarnoziemy zdegradowane (sandomierskie, proszowskie)

i mady. W okolicach tych uprawia się buraki cukrowe, koniczyny, lucerny, pszenicę, jęczmień i warzywa. Reszta województwa, a więc cała prawie część środkowa, zachodnia i północna posiada gleby lżejsze: piaski, szczyrki, bielice, oraz płytkie rędziny; z natury swej są to gleby na ogół ubogie rolniczo, na których uprawiają głównie żyto, owies i ziemniaki, choć i tutaj, jak wyżej wspomniano, trafiają się gleby lepsze.

Duże możliwości rozwoju ma sadownictwo, uprawa warzyw i tytoniu (w powiatach południowych). Województwo Kieleckie posiada również bardzo dogodne warunki dla rozwoju hodowli czemu zwłaszcza sprzyja duży zapas łąk i pastwisk, w związku z czym, jako jedno z głównych obecnie zagadnień wylania się sprawa zagospodarowania łąk, łącznie z meljoracjami.

Na ogólną powierzchnię województwa kieleckiego wynoszącą 2.539.237 ha, przypada na ziemię użytkowaną rolniczo 1.737.804 ha t. j. 68,4% (grunty orne—1.436.342, sady—23.900, łąki — 145.680 i pastwiska 131.882 ha), lasy — 570.434 ha, t. j. 22,5%, reszta zaś innych gruntów i nieużytków wynosi 230.999 ha czyli 9,1%. Największe przestrzenie ziemi użytkowanej rolniczo zajmują grunty orne, wynoszące na terenie województwa 56,6%, chociaż nie w jednakowym stosunku procentowym w odniesieniu do poszczególnych powiatów (patrz zestawienie).

Struktura agrarna i prace nad przebudową ustroju rolnego

W stanie ilościowym gospodarstw rolnych na terenie woj. Kieleckiego w latach 1921 — 1935 nastąpiły znaczne zmiany, na co wskazu-

je następujące zestawienie:

		Ilość gospodarstw	
Wielkość gospodarstw w ha		1921 r.	1935 r.
do 50 ha	.	309.040	425.369
ponad 50 ha	.	1.350	994
	ogółem	310.390	426.363

Liczba zatem gospodarstw w tym czasokresie wzrosła o 115.973 t. j. 37%. Brak danych z ostatniego spisu ludności nie pozwala na szczegółową charakterystykę stosunków agrarnych woj. kieleckiego. Jednak już z pobieżnej obserwacji wynika zmniejszenie się liczby gospodarstw większej własności

Powierzchnia gruntów woj. kieleckiego w/g rodzaju użytkowania (w/g G. U. S. z 1931 r.)

P o w i a t	Powierzchnia ogółem	Ziemia użytkowana rolniczo					Lasy	Inne grunty i nieużytki
		ogółem	grunty orne	sady i ogrody	łąki	pastwiska		
Będziński	44.760	28.664	21.609	422	3.535	3.098	9.058	7.038
Sosnowiec (m.)	3.078	921	724	113	74	10	60	2.097
Częstochowa (m.)	4.405	3.259	2.223	514	161	361	19	1.127
Częstochowski	185.086	119.059	96.211	768	10.510	11 570	48.976	17 051
Łżecki	178.263	121.032	107.561	1.546	7 079	4.846	43 962	13.269
Jędrzejowski	125.748	96.549	83.880	993	6.157	5. 59	19.412	9.787
Kielecki	195.319	111.518	83.362	875	14.190	13.091	67.456	16.345
Konecki	184.475	89.696	64 004	589	15.204	9.899	73 500	21.279
Kozienicki	184.603	114.075	95.702	1.087	9.938	7.348	48.764	21.764
Miechowski	133.944	114.535	103.728	3.379	4.984	2 444	10.672	8.737
Olkuski	134.829	84.020	76.040	1.739	2.912	3.329	34.597	16.212
Opatowski	163 399	119.929	108.342	2.067	6.193	3.327	31.317	12.153
Opoczyński	178.818	119 222	96.835	1.119	8.499	12.769	43.674	15.922
Pińczowski	113.490	96 639	76.762	1.925	9.916	8.036	10.206	6.645
Radom (m.)	2.480	1.019	840	70	98	11	—	1.461
Radomski	200.074	161 344	133.170	1.802	12.076	9.296	22.607	16.123
Sandomierski	115 535	87.657	72.617	2.051	6.677	6.312	14.949	12.929
Stąpnicki	160 198	126.052	101.595	1.672	9.629	13 156	22.431	11.715
Włoszczowski	139.779	83.237	61.234	636	10.832	10.535	44.406	12.136
Zawierciański	90.954	59.377	44.903	533	7.016	6.925	24.368	7.209

Powierzchnia zasiewów w ha w poszczególnych

Powiat	Pszennica	Żyto	Jęczmień	Owies	Ziemiaki	Buraki cukrowe
Będziński	527	10.379	1.278	1.551	6.568	—
Częstochowski	2.077	50.241	2.739	7.875	21.159	50
Iłżecki	5.555	37.307	13.829	18.329	16.448	52
Jędrzejowski	13.830	25.804	7.902	8.147	13.854	9
Kielecki	5.395	31.863	5.801	8.087	20.229	—
Konecki	1.487	29.981	2.398	5.381	19.697	—
Kozienicki	4.206	38.576	8.563	12.208	16.093	118
Miechowski	18.604	21.895	10.101	14.563	12.868	597
Olkuski	4.644	27.248	5.998	8.955	17.299	—
Opatowski	13.901	26.153	11.621	20.104	16.101	1.338
Opoczyński	3.192	47.110	4.290	11.171	19.036	—
Pińczowski	14.007	19.157	8.437	8.403	10.110	1.224
Radomski	5.628	58.158	8.973	16.747	23.027	2
Sandomierski	10.814	17.532	8.467	10.487	11.650	905
Stopnicki	12.757	32.409	8.622	11.596	17.868	81
Włoszczowski	8.527	23.483	2.457	5.227	12.392	9
Zawierciański	1.691	20.799	2.188	3.176	11.255	—

powiatach woj. kieleckiego w 1935 roku.

Gryka	Proso	Kukurydza	Mieszanki ze zbóż na ziatno	Groch	Fasola, bób, soczewica	Len	Konopie	Rzepak	Chmiel	Tytoń
9	—	—	51	23	15	2	2	—	—	—
185	339	9	137	212	126	193	2	109	5	—
2.083	601	5	139	360	189	261	90	602	30	—
9	346	12	204	541	123	52	12	218	—	—
326	377	—	30	264	54	371	47	32	—	—
108	261	—	25	66	32	187	14	45	—	—
1.929	708	—	159	226	150	273	46	268	21	14
49	513	69	101	319	167	33	30	215	—	598
200	13	1	185	165	48	49	24	14	—	—
186	529	1	123	640	104	88	37	675	30	—
725	604	—	102	247	115	475	41	200	1	—
22	1.418	23	211	301	92	14	21	381	—	15
885	1.078	2	82	659	488	644	69	626	20	—
28	1.445	2	117	445	157	66	57	401	20	—
108	1.829	36	248	475	225	60	35	187	—	4
25	174	—	243	202	64	176	17	132	11	—
107	18	5	41	129	60	25	1	18	—	—

i dalsze przesunięcia na drobne gospodarstwa rolne do 5 ha, jako najbardziej typowe dla terenu województwa.

Do mniejszej własności rolnej (poniżej 50 ha) należy 89% wszystkich gruntów ornych, zaś do większej 11%.

Postępujące procesy agrarne w zakresie parcelacji i likwidacji serwitutów do r. 1935 przysporzyły mniejszej własności rolnej około 200.000 ha ziemi, akcją zaś w powyższym zakresie charakteryzują niżej zamieszczone zestawienia:

Akcję parcelacyjną w latach 1919—1935 włącznie przeprowadzał Urząd Wojewódzki (parcelacja rządowa), właściciele parcelowanych majątków, instytucje upoważnione do parcelacji (obecnie nie przeprowadzają) oraz Państwowy Bank Rolny Oddział Kielecki, przy czym akcją tą zostały objęte następujące ilości ziemi:

	Ilość rozparcel. objektów	obszar rozpar- low. w ha
przez Urząd Wojewódzki	907	59.131
„ Państwowy Bank Rolny	5	306
„ właścicieli majątków parcel.	1.972	72.034
„ instytucje upow. do parcel.	132	7.068
Ogółem rozparcelowano	3.016	138.539

Z parcelacji powstało z górą jednaście tysięcy samodzielnych nowych gospodarstw rolnych.

Akcja scaleniowa w tym samym czasokresie przedstawia się następująco:

	wsi	gospodarstw	ha
Wymagało scalenia w r. 1918	3.290	—	850.459
Scalono do 1935 r. włącznie	553	46.901	233.640
Pozostaje do scalenia	2.737	—	616.819

Jak więc wynika z powyższego, dotychczasową akcją scaleniową został objęty obszar w $\frac{1}{4}$ części.

Akcja likwidacji służebności na terenie woj. kieleckiego jest już na ukończeniu. Od roku 1919 do roku 1935 zniesiono służebności w 899 wsiach o ilości 23.204 gospodarstw, dla których wydzielono 52.367,6 ha ekwiwalentu gruntowego oraz 528.358 zł. ekwiwalentu pieniężnego. Pozostały jeszcze stosunkowo niewielkie, lecz trudne do zlikwidowania uprawnienia w kilkunastu miejscowościach, przy czym akcja ta zostanie prawdopodobnie ukończona w ciągu najbliższych dwóch lat.

Akcja meljoracyjna. Stosunki wodne na terenie woj. kieleckiego naogół są niepomysłne. W szczególności w północnej części województwa około 50% użytków wymaga meljoracji.*) Dotychczasowe prace melioracyjne prowadzone łącznie z akcją scaleniową przedstawiają się następująco: wykonano ogółem 825 km. rowów i 42 km. regulacji potoków, przy czym osuszono obszar około 15.000 ha, co stanowi w stosunku do ogólnych potrzeb melioracyjnych terenu województwa zaledwie kilka procent.

Roboty melioracyjne przy scaleniu prowadzone są systemem szarwarkowym. Skarb Państwa natomiast pokrywa zaliczkowo wydatki na materiały oraz daje bezpłatną pomoc techniczną przy nadzorze i kierownictwie robót. Wykonane melioracje jednakże tylko wtedy mogą spełnić przeznaczone im zadanie, o ile będą należycie konserwowane, a w ślad za tą akcją następować będzie zagospodarowanie obszarów łąkowo-pastwiskowych, osuszonych w ostatnich latach.

Niezależnie od melioracyj szczegółowych zachodzi potrzeba uregulowania szeregu rzek, a zwłaszcza granicznej Wisły, oraz jej obwałowanie, przy czym stwierdzono, że już dwurazowy wylew Wisły oraz powstałe stąd szkody w zasiewach, budynkach i inwentarzu, całkowicie amortyzują się w poczynionych na melioracje wkładach. Od r. 1919 do chwili obecnej wykonano: 65 km. wałów rzeki Wisły i 37 km. wałów wstecznych na dopływach, 23 śluzy podwałowe i 8 km. regulacji dopływów rzeki Szreniawy, Strumień i Koprzywianki.

Od uprzedniej regulacji rzek uzależnione jest w dużej mierze przeprowadzenie melioracyj szczegółowych i dodatni wynik tychże dla wzmożenia wytwórczości rolniczej, a zwłaszcza w zakresie zagospodarowania łąk.

Produkcja rolnicza. Produkcja roślinna. Na łączny obszar ziemi użytkowanej rolniczo 1.737.804 ha przypada na zboże około 55%, rośliny okopowe 16%, strączkowe 2%, pastewne 9%, przemysłowe poniżej 1%, sady i ogrody ponad 1%, oraz łąki i pastwiska 16%. Przeważa zatem produkcja zbożowa, chociaż obszar ziemi zajętej pod uprawę zbóż w ostatnich latach zmniejszył się na rzecz zwłaszcza roślin pa-

*) „Melioracje w Polsce“ inż. Prokopowicz.

stewnych, związanych ściśle z rozwojem gospodarki hodowlanej.

Ogólne zbiory ziemiopłodów w woj. kieleckim w latach 1930—1935 przedstawia załączona tabela. Porównując przeciętne zbiory 4-ch głównych zbóż ze zbiorami w Polsce, otrzymujemy stosunek jak 1:15, ziemniaki jak 1:11. Przy pozostałych roślinach stosunek ten układa się b. różnolicie.

W produkcji żyta woj. kieleckie zajmuje czwarte miejsce wyprzedzając w r. 1935 woj. lubelskie, pszenicy szóste, jęczmienia czwarte, owsa czwarte, ziemniaków drugie. Również w wydajności plonów z 1 ha gruntów woj. kieleckie zajmuje jedno z pierwszych miejsc.

Zbiory ziemiopłodów w woj. kieleckim w latach 1931—1935.

Ziemiopłody	Zbiory w q		Plon z 1 ha w q	
	Przeciętna za lata 1931—1934	rok 1935	Przeciętna za lata 1931—1934	rok 1935
Pszenica	1.562.235	1.782.463	12.1	14.1
Żyto	4.820.842	6.338.767	11.9	12.2
Jęczmień	1.484.495	1.469.555	12.5	12.9
Owies	2.367.309	2.417.424	14.1	14.1
Ziemniaki	31.065.738	34.771.264	121.0	131.0
Buraki cukrowe	754.424	957.172	179.0	218.0
Gryka	56.337	51.860	6.8	7.4
Proso	147.650	136.662	14.0	13.3
Kukurydza	2.879	2.929	19.8	17.8
Mieszanki ze zbóż na ziarno	34.923	26.057	12.7	11.9
Groch	49.572	53.729	9.5	10.2
Fasola, bób, soczewica .	22.653	27.707	12.3	12.5
Peluszka (nasienie) . .	7.578	7.431	10.1	9.1
Wyka i bobik (nasienie).	64.158	70.110	9.8	9.6
Koniczyna (nasienie) . .	16.424	18.094	1.9	2.0
Seradela (nasienie) . . .	40.871	40.047	5.8	5.3
Len a) nasienie	13.062	19.524	7.5	6.6
„ b) włókno	6.807	9.964	3.4	3.4
Konopie a) nasienie . . .	2.425	3.319	5.8	6.1
„ b) włókno	1.588	1.891	3.8	3.5
Rzepak i rzepik (ozimy i jary)	27.890	37.540	9.5	9.1
Chmiel	683	827	5.8	6.0
Tytoń	3.929	14.851	19.5	23.9

Powyższe wskazuje jak znaczny jest udział woj. kieleckiego w ogólnokrajowej produkcji rolniczej, która poza pokryciem miejscowych potrzeb konsumpcyjnych, znajduje zbyt przeważnie na pobliskich rynkach, w okręgach przemysłowych i miejskich, a tylko w niektórych działach produkcji odgrywa większą rolę w eksporcie artykułów rolniczych.

Bardzo różnolicie przedstawiają się zbiory ziemiopłodów w poszczególnych powiatach woj. kieleckiego, i tak przy pszenicy przodują powiaty południowe na czele z powiatem miechowskim i sandomierskim, zaś w życie — powiat radomski, ziemniakach — powiat radomski, opoczyński i częstochowski, t. j. powiaty bardziej uprzemysłowione, a zarazem biedniejsze rolniczo, rzepaku — powiat opatowski, tytoniu — powiat miechowski i t. d.

Zbiory siana i in. pasz w woj. kieleckim.

N a z w a	Zbiory w q		Plon z 1 ha w q	
	Przeciętna za lata 1931—1934	rok 1935	Przeciętna za lata 1931—1934	rok 1935
Łąki polne	847.025	966.929	21.3	24.3
Łąki nizinne	2.728.928	2.992.048	26.5	29.0
Łąki meljorowane	97.590	101.769	32.9	34.3
Koniczyna	1.466.251	1.972.410	33.9	34.0
Peluszka	17.167	11.725	21.8	18.9
Wyka i bobik	131.487	82.521	20.8	17.8
Seradela	124.933	70.391	17.6	15.6
Inne pastewne oraz mieszanki	129.924	41.008	22.1	20.9

Z powyższego zestawienia wynika wyraźny wzrost wielkości pasz w roku 1935, w stosunku do przeciętnej z lat 1931—1934, analogicznie zresztą do wzrastającego zainteresowania działem hodowlanym.

Dział produkcji zwierzęcej woj. kieleckiego charakteryzuje stan pogłowia inwentarza żywego w latach 1931—1935 (w sztukach):

	1931	1932	1933	1934	1935
Konie	293.179	272.458	260.016	263.445	266.705
Bydło	745.026	694.976	648.267	701.118	762.499
Trzoda chlewna	390.004	283.888	326.319	432.989	381.815
Owce	43.637	45.188	43.827	43.681	52.372
Kozy	12.065	13.815	19.096	24.674	27.892

Jak wynika z powyższego zestawienia, w ostatnim roku 1935 w porównaniu z rokiem poprzednim, stan pogłowia koni zwiększył się o 1.2%, bydła o 8.8%, owiec o 19.9% i kóz o 13%, zmniejszył się zaś o 11.8% stan pogłowia trzody chlewnej.

W stanie pogłowia koni woj. kieleckie zajmuje 7-e miejsce, bydła—5-te, trzody chlewnej—8-me i owiec 14-te miejsce w Państwie.

Największą liczbę koni i bydła posiadają powiaty południowe, trzody chlewnej—północno-wschodnie i południowe, zaś owiec powiaty północne.

Województwo posiada wybitnie sprzyjające warunki dla rozwoju produkcji hodowlanej, zarówno ze względów naturalnych t. j. na duże przestrzenie łąk i pastwisk, jak i ze względu na bardzo znaczną gęstość ludności rolniczej, a więc możliwości częściowego zużytkowania nadmiaru rąk roboczych na wsi. Ten naturalny kierunek produkcji hodowlanej zaznaczył się wyraźnie w roku gosp. 1935/36, z jednoczesnym dostosowaniem doń produkcji roślinnej. Korzystna koniunktura eksportowa w tym okresie na artykuły hodowlane, łącznie ze środkami nowej polityki zbożowo-hodowlanej, stanowiły w dużym stopniu o zachodzących zmianach w kierunku produkcji.

W odniesieniu do terenu woj. kieleckiego przewaga hodowli bydła i trzody chlewnej na bekony winna dotyczyć powiatów południowych i wschodnich, zaś powiatów północnych, o lekkich ziemiach, hodowla trzody ciężkiej, oraz częściowo owiec. Wielkie znaczenie ma również hodowla drobiu, w której woj. nasze wysuwa się na jedno z czołowych miejsc, przy znacznych możliwościach rozwojowych, tak pod względem ilościowym jak i jakościowym oraz produkcji jaj. Wybitnie także sprzyjające warunki istnieją dla rozwoju mleczarstwa, związa-

nego ściśle z hodowlą bydła, którego stan dotychczasowy w porównaniu z innymi województwami, należy uznać za niedostateczny.

Spółdzielczość rolnicza Stan spółdzielni rolniczych, zrzeszonych w Związku Spółdzielni Rolniczych i Zarobkowo - Gospodarczych przedstawia się na terenie woj. kieleckiego (w-g sprawozdania Okręgu Krakowskiego na dz. 31.XII 1935) jak następuje:

spółdzielni kredytowych	246
„ mleczarskich i jajczarskich	72
„ rolniczo-handlowych i rolniczo-spożywczych	10

Sieć spółdzielni pożyczkowo-oszczędnościowych jako instytucyj drobnego kredytu jest dość gęsta. Dzielą się one na: Kasy Stefczyka, Banki Ludowe i powszechne spółdzielnie oszczędnościowo-pożyczkowe. Ilość członków spółdzielni kredytowych wynosiła 67.915, przy czym 52.427 rekrutowało się z właścicieli gospodarstw rolnych do 20 ha. Ilość udziałów wynosiła 3.354 tysiące zł., zaś wkłady 7.946 tysięcy złotych.

Spółdzielni mleczarskich, zrzeszonych w Związku na terenie woj. kieleckiego znajduje się 72, oprócz kilkudziesięciu innych drobnych mleczarni niezrzeszonych. Stan ten obejmuje zarówno projektowane przez Kielecką Izbę Rolniczą mleczarnie okręgowe oraz śmietanczarnie, przy czym sieć ich jest niedostateczna. Również znaczne braki posiadamy w urządzeniach istniejących zakładów.

Dostawa mleka do spółdzielni mleczarskich zrzeszonych w związku wynosiła około 33 miliony litrów. Natomiast sprzedaż mleka w stanie surowym wynosiła 1.877 tysięcy litrów, zaś masła 1.787 tysięcy kg., sera 14 tys. kg. i kazeiny 78 tysięcy kg.

Dostawę roczną ponad 1 milion litrów mleka wykazało tylko 8 spółdzielni, co wskazuje, że przeważnie są to mniejsze zakłady przetwórcze. Wydajność mleka od krowy w stosunku rocznym wynosiła 1.400 litrów.

Kazeinę produkowało 3 spółdzielnie mleczarskie w Bidzicach, Opatowie i Wilczycach.

Zbiornice jaj w roku 1935 prowadziły 4 spółdzielnie mleczarskie, przy czym dostawa jaj wynosiła 120 tysięcy

sztuk, zaś wartość sprzedaży 7.830 zł., co w stosunku do ogólnych obrotów w tym dziale stanowi wprost minimalne ilości.

Spółdzielni rolniczo-handlowych zrzeszonych w Związku, w-g stanu na dz. 31.XII 1935, było 8 i rolniczo-spożywczych—2. Ilość tych spółdzielni jest niedostateczna, nawet uwzględniając około 10 innych spółdzielni rolniczo-handlowych nie należących do Związku Spół. Roln. i Zarob. Gosp. Sytuacja tych Spółdzielni bardzo pogorszyła się, w związku z trudnościami sytuacji gospodarczej rolnictwa, obecnie jednak uwidacznia się pewna poprawa.

Oprócz nadmienionych spółdzielni powstały również inne specjalne, dla zbytu żywca (Opatów i Sandomierz) i warzywnicza (Charsznica).

Przemysł i handel rolniczy. Wobec rozdrobnienia własności rolnej, niektóre gałęzie przemysłu rolnego, jak młeczarstwo i bekoniarstwo stają się coraz bardziej jedną z podstaw dla opłacalności gospodarstw rolnych. Stąd też znaczenie odpowiedniej organizacji przemysłu rolnego jest olbrzymie, a zwłaszcza w stosunkach gospodarczych Kieleckiej Izby Rolniczej wobec dość znacznej obfitości surowców specjalnie w części południowej województwa.

Czynnych cukrowni na terenie woj. kieleckiego jest 3: Częstocice, Łubna i Włostów oraz jedna nieczynna Szreniawa. W kampanii roku 1935/36 istniejące cukrownie przerobiły 864 tysięcy kwintali buraków, zaś produkcja cukru wynosiła 142.8 tysięcy kwintali cukru. Przemysł ten jednak nie pokrywa nawet zapotrzebowania lokalnego na terenie województwa.

Czynnych gorzelni było w 1935 roku 40 oraz nieczynnych 11. Przemysł ten skupiony jest podobnie jak cukrownictwo przeważnie w powiatach południowo-wschodnich. W roku 1935/36 przeróbka istniejących gorzelni wynosiła: 163 tysiące q ziemniaków, 5,7 tysiące q jęczmienia i 377 q melassy, zaś produkcja spirytusu wynosiła 20.753 hl. spirytusu. Zdolność przetwórcza w istniejących gorzelniach jest wykorzystywana w około 30%.

Z innych gałęzi przemysłu rolnego na terenie woj. kieleckiego znajduje się 6 krochmalni i syropialni, które są częściowo unieruchomione, kilkadziesiąt olejarni, 2 fabryki cykorji, 13 browarów i ponad 300 młynów.

W dziale przetwórstwa zwierzęcego najważniejszą jego gałąź stanowi mleczarstwo, którego stan na 31.XII 1935 charakteryzuje następujące zestawienie:

	Ilość mleczarń	Ilość krów	Ilość mleka w tys. litrów
Spółdzielnie mlecz. zrzeszone			
w Związku Rewizyjnym			
mechaniczne	5	4.641	7.066
ręczne	67	30.851	25.988
Spółdzielnie niezrzeszone			
ręczne	42	7.120	7.173
Prywatne			
ręczne	250	15.152	17.615
Ogółem	364	57.764	57.842

Na ogólną zatem sumę przerobu mleka 57 milionów litrów w spółdzielniach mleczarskich (zrzeszonych i niezrzeszonych w Związku) przetwarza się łącznie 40 milionów litrów t. j. 70% produkcji.

Bekoniarstwo w okręgu Kieleckiej Izby Rolniczej reprezentowane jest przez jedną bekoniarnię w Radomiu; miejscowe jednak rolnictwo zainteresowane jest dostawą trzody do 2-ch bekoniarni, położonych w Małopolsce oraz 2-ch na Śląsku (Katowice).

Handel artykułami rolniczymi spoczywa przeważnie w rękach licznych drobnych pośredników. W stosunkowo tylko niewielkiej mierze niektóre odcinki handlu tego jak np. zbył produktów mleczarskich jest bardziej zorganizowany i to przez placówki spółdzielcze.

Nadwyżki zbożowe z terenu woj. kieleckiego kierowane są przeważnie do Warszawy, Katowic i Krakowa, jak zresztą większość innych artykułów rolniczych, których zbył ułatwiają ponadto lokalne ośrodki przemysłowe i miejskie, jak Zagłębie Dąbrowsko - Częstochowskie, Radom i t. d. Charakterystyczne są duże wahania cen w czasie i przestrzeni, spowodowane głównie złymi warunkami komunikacyjnymi oraz brakiem odpowiednich organizacyj handlowych.

Potrzeby gospodarcze rolnictwa woj. kieleckiego Przedstawiona powyżej charakterystyka rolnictwa w b. ogólnych zarysach w odniesieniu do ważniejszych dziedzin życia wiejskiego wskazuje na liczne braki oraz potrzeby wsi, pomijając już zasadnicze zagadnienie rentowności produkcji rolnej, bądź kwestię finansową rolnictwa jako zagadnienie ogólnoroľnicze.

Bołaczki, jaką jest przeludnienie wsi na terenie woj. kieleckiego nie uzdrowi najradzykalniej nawet przeprowadzona reforma ustroju rolnoego*), o ile równocześnie nie będzie wznosić oświata i kultura wsi oraz miasta rozwijające się przemysłowo nie będą mogły wchłonać zwiększającego się przyrostu ludności wiejskiej. Naturalny ten proces emigracji ze wsi do miasta został obecnie zatrzymany w związku z bezrobociem w przemyśle i tendencją powrotu ludności robotniczej na wieś, chociaż zaobserwowany w ostatnim roku wzrost wytwórczości przemysłowej i zwiększenie obrotów handlowych wskazuje na pewną poprawę sytuacji opólno-gospodarczej.

Na drodze do dalszej poprawy sytuacji w roľnictwie — przytoczone wyżej oraz inne zagadnienia domagają się rozwiązania już nie tylko w ramach planowej i celowej akcji państwowej, lecz w równym stopniu w akcji zbiorowej samych roľników.

Zagadnieniem pierwszoplanowym odnośnie regionalnych możliwości jest sprawa wykorzystania lokalnych warunków przyrodniczych, przez rejonizację produkcji i dopuszczalnej specjalizacji gospodarstw w określonych rejonach, chociaż zasadnicze wytyczne wszechstronności produkcji winny być zachowane. Z drugiej zaś strony chodzi i o dostosowanie produkcji do obecnych możliwości zbytu oraz podźwignięcie tych działów produkcji, które absorbują najwięcej pracy ludzkiej, dla racjonalnego wykorzystania najtańszego w roľnictwie składnika produkcji, jakim jest robocizna wiejska. Następnym zagadnieniem winna być walka z bezładem w produkcji i handlu z jego zbędnymi kosztami i obciążeniami.

W poszczególnych gałęziach produkcji roślinnej i zwierzęcej możliwości zbytu są różne, a nie wchodząc tutaj w bliższą ich ocenę, możnaby jedne uwarunkować chłonnaścią rynku

*) Barciński „Geografia gospodarcza woj. kieleckiego“.

wewnętrznego, inne zaś eksportem. Obecnie np. istnieją dość znaczne możliwości wywozowe szeregu artykułów hodowlanych, ewentualnie zastąpienia surowców importowanych, przez krajowe jak len, konopie, tytoń, wełna, nasiona oleiste, owoce, warzywa i t. p.

Również stają przed nami i inne niedomagania i potrzeby regionalne, związane z rozdrobnieniem gospodarstw rolnych i osłabieniem rentowności warsztatów pracy. Nie wystarczają więc dotychczasowe źródła dochodu, które możnaby zresztą znacznie wzmóc, przy odpowiedniej organizacji wewnętrznej gospodarstwa, o czym nas zwłaszcza poucza akcja gospodarstw przodowniczych, lecz zachodzi jeszcze potrzeba wynalezienia nowych źródeł dochodu. Tutaj nasuwa się sprawa organizacji przemysłu ludowego. Na uwagę zasługuje również sprawa rozbudowy przemysłu rolnego, który na naszym terenie posiada znaczne możliwości rozwojowe szczególnie w powiatach południowych. Dziś szczególnie aktualną sprawą będzie rozbudowa młeczarstwa, bekoniarstwa i t. d.

Szczególną również dziedzinę popierania rolnictwa przez samorząd przy współpracy z dobrowolnymi organizacjami rolniczymi, stanowią prace w zakresie organizacji zbytu. Wobec niedomagań, na które napotyka dotychczasowy obrót artykułami rolniczymi zachodzi konieczność popierania własnych spółdzielni dla przetwórstwa i zbytu rolnego. Nadmierne obciążenia niektórych gałęzi obrotu handlowego, jak opłaty komunalne na targowicach, w rzeźniach i inne, wpływają hamująco na obrót artykułami rolniczymi, których konsumpcja w mieście jest już i tak niska, analogicznie zresztą do zdolności nabywczej szerszych warstw ludności miejskiej.

Organizacja zbytu artykułów rolniczych łącznie z ich ujednoliceniem w woj. kieleckim jest sprawą tem większego znaczenia, iż napotyka na trudności komunikacyjne i brak odpowiednich urządzeń technicznych przy obrocie handlowym, jak magazyny zbożowe, bądź średniej wielkości elewatory, rzeźnie, chłodnie, przechowalnie owoców i t. d. Urządzenia te posiadają wielkie znaczenie dla usprawnienia akcji skupu oraz regulowania podaży, a co za tym i cen zarówno w ośrodkach produkcji jak i zbytu zwłaszcza na najbliższych rynkach okręgu przemysłowego Dąbrowsko - Częstochowskiego. Dla zbliżenia tych ośrodków produkcji i zbytu stale aktualną jest sprawa bu

dowy dróg kolejowych, których niektóre powiaty województwa prawie zupełnie nie posiadają, budowa dróg kołowych, których stan w powiatach południowych jest niezadawalający (pow. pińczowski) i wreszcie regulacja rzek: Wisły, Nidy i Pilicy celem wykorzystania najtańszego środka dla masowego przewozu artykułów rolniczych. Tym ostatnim zagadnieniem zainteresowanych jest siedem powiatów w południowo - wschodniej części woj. kieleckiego i to powiatów wybitnie aktywnych w produkcji rolniczej.

CZĘŚĆ SPRAWOZDAWCZA.

WŁADZE I BIURO IZBY.

Skład personalny Rady Izby, w porównaniu do roku 1934/35, uległ zmianie o tyle, iż z dniem 1.IV.1935 r. zrzekł się godności radcy p. Stanisław Podrygałło, w dniu zaś 26.IX.1935 r. Pan Minister Rolnictwa i R. R. mianował na okres 3-ich letni następujących nowych radców: pp. Wacława Karwackiego, Edwarda Kiszkę, Józefa Kozdracha, Aleksandra Niedbalskiego, Wilhelma Pohla i Jana Szopę.

Liczba personelu zatrudnionego przez Izbę w dniu 31 marca 1936 r. wynosiła 37 osób.

PRACE ORGANÓW IZBY.

Rada Izby odbyła w okresie sprawozdawczym dwa posiedzenia, mianowicie dnia 2.VIII.1935 i 24.II 1936 r. Przedmiotem obrad Rady był budżet na r. 1936/37 oraz plan pracy na tenże okres.

Zarząd Izby odbył w okresie sprawozdawczym 9 posiedzeń w następujących terminach: 26.IV.1935 r., 14.VI.1935 r., 15.VII.1935 r., 3.VIII.1935 r., 26.X.1935 r., 9.XII.1935 r., 25.I.1936 r., 19.III.1936 r. Przedmiotem obrad Zarządu były sprawy należące w myśl statutu Izby do jego kompetencji.

Komisje i Podkomisje Izby. Niżej wymienione Komisje i Podkomisje odbyły 25 posiedzeń w następujących terminach:

- 1) Komisja Rewizyjna w dn. 2.VIII. 1935 r.
i 18.XII. 1935 r.
- 2) „ Finansowo-Budżetowa „ 14.II. 1936 r.
- 3) „ Wytwórczości Roślinnej „ 16.I. 1936 r.

4)	Podkomisja Owocarska	w dn.	14.I.	1936 r.
5)	" Ochrony Roślin	"	10.I.	1936 r.
6)	" Nasienna	"	10.I.	1936 r.
7)	" Melioracyjna	"	15.I.	1936 r.
8)	" Doświadczalna	"	13.XI.	1935 r.
9)	" Roślin Przem. Warzywn.	"	20.II.	1936 r.
10)	" Leśna	"	18.IV.	1935 r.
11)	" Hodowli Koni	"	7.XII.	1935 r.
12)	" " Bydła	"	6.XII.	1935 r.
13)	" " Trzody Chlewnej	"	5.XII.	1935 r.
14)	" " Owiec	"	3.VI.	1935 r.
			i 4.XII.	1935 r.
15)	" " Drobiu	"	5.XII.	1935 r.
16)	" " Ryb	"	3.XII.	1935 r.
17)	" Pszczelarska	"	3.XII.	1935 r.
18)	" Spółdzielcza	"	21.VI.	1935 r.,
			11.X.	1935 r.
			i 27.XI.	1935 r.
19)	Komisja Organizacji Gosp. Przod.	"	26.IV.	1935 r.
20)	" Kół Gospodyń Wiejskich	"	31.V.	1935 r.
			i 2.VIII.	1935 r.

Obieg akt w Biurze Izby.

W okresie sprawozdawczym wpłynęło do Izby 8857 akt
 " " " " wysłano z Izby 13713 "

**SPRAWOZDANIE
Z WYKONANIA BUDŻETU
KIELECKIEJ IZBY ROLNICZEJ**

ZA 1935/36 ROK.

DOCHODY.

DZIAŁ		ROZDZIAŁ	
	Nazwa działu		Nazwa rozdziału
	Dochody zwyczajne		
I	Dochody z podatków		
II	Inne dochody własne Izby		
		1	Opłaty za świadczenia i usługi oddane przez Izbę . .
		2	Dochody brutto z roln. zakładów specjalnych . . .
		3	Czyste zyski z majątku Izby
III	Zasiłki		
		1	Zasiłki Min. Roln. i R. R. .
		2	Zasiłki instytucji i osób prywatnych
	Zwroty wydatków .		

Preliminowano z uwzględnieniem zmian w ciągu roku		Wpłynęło		W P Ł Y N Ę Ł O			
				mniej		więcej	
491.154	53	479.520	11	23.035	59	11.401	17
290.000	—	286.088	67	3.911	33		
34.743	—	21.134	75	14.524	26	916	01
13.903	—	11.978	74	1.924	26		
12.600	—			12.600	—		
8.240	—	9.156	01			916	01
166.411	53	166.737	66	4.600	—	4.926	13
140.525	77	145.451	90			4.926	13
25 885	76	21.285	76	4.600	—		
		5.559	03			5.559	03

ROZCHODY.

DZIAŁ	ROZDZIAŁ	Prelimino- wano z uwzglę- dnieniem zmian w cią- gu roku	Wydano	WYDANO	
				mniej	więcej
Nazwa działu	Nazwa rozdziału				
Ogólna suma rozchodów		498.897,43	447.811,20	46.640,97	554,74
Nadzwyczajne		5.000,—	4.000,—	1.000,—	—
Zwyczajne		488.897,43	443.011,20	—	—
I. Zarząd ogólny		115.571,20	111.573,77	3.997,43	—
	1 Organa Izby	15.334,20	12.484,20	2.850,—	—
	2 Biuro Izby	71.387,—	70.343,48	1.043,52	—
	3 Zasiłki Izby dla instytucyj i org. roln. na cele ogólne .	28.850,—	28.746,09	103,90	—
II. Wytwórczość roślinna .		91.997,03	84.686,96	7.310,07	—
	1 Wydatki ogólne dz. II	6.187,24	4.142,69	2.044,55	—
	2 Melioracje	7.073,64	6.143,24	924,40	—
	3 Nasiennictwo	1.000,—	1.000,—	—	—
	4 Doświadczalnictwo rolnicze .	12.266,32	11.239,78	1.026,54	—
	5 Ochrona roślin	10.343,—	9.963,34	379,66	—
	6 Łąki i pastwiska	34.417,23	32.533,68	1.883,55	—
	7 Ogrodnictwo	19.959,60	19.508,28	451,37	—
	8 Uprawy i kultury specjalne.	750,—	150,—	600,—	—
III. Wytwórcz. Zwierzęca .		115.027,—	105.549,48	10.012,40	534,88

	1 Wydatki ogólne dz. III	1.982,36	1.417,87	564,49	—
	2 Hodowla koni	18.037,24	15.421,85	2.615,39	—
	3 Hodowla bydła	34.246,24	34.781,12	—	534,88
	4 Hodowla trzody	25.546,96	24.245,63	1.301,33	—
	5 Hodowla owiec	21.750,24	18.469,75	3.280,49	—
	6 Hodowla drobiu	9.863,36	9.300,01	563,35	—
	7 Rybactwo	1.000,—	944,25	55,75	—
	8 Pszczelnictwo	1.200,—	469,—	731,—	—
	9 Weterynaria	1.400,—	500,—	900,—	—
V. Popieranie właściwych sposobów gospodarow.		130.056,40	119.963,25	10.093,15	—
	1 Wydatki ogólne dz. V	9.203,24	6.610,13	2.593,11	—
	2 Gospodarstwa przodown. mniejsze	59.743,46	56.970,24	2.773,22	—
	3 Przysposobienie roln. mło- dzieży	18.105,92	17.256,66	849,26	—
	4 Inne prace wśród młodzieży	8.850,—	8.850,—	—	—
	5 Konkursy samodzielných go- spodarzy	3.260,—	2.373,30	886,70	—
	6 Prace Kół Gospodyń Wiejsk.	16.716,78	16.471,67	245,11	—
	7 Kursy ogólno-rolnicze	4.852,—	2.616,58	2.235,42	—
	8 Dokształcanie pracowników fachowych	9.325,—	8.814,67	510,33	—
VI. Ekonomiczny		36.245,80	22.037,74	14.227,92	19,86
	1 Wydatki ogólne dz. VI	17.992,60	17.566,85	425,75	—
	4 Rachunkowość gospodarstw rolwarczych	12.600,—	—	12.600,—	—
	5 Polityka gospod. i statystyka	5.458,20	4.251,03	1.202,17	—
	6 Ekonomika i organiz. zbytu	200,—	219,86	—	19,86

Zestawienie wydatków Kieleckiej Izby Rolniczej za rok 1934/35 i 1935/36.

NAZWA DZIAŁU		Władze Izby			Opłata na Związek Izb			Wydatki adm. biurowe		
		Zł.	g.	%	Zł.	g.	%	Zł.	g.	%
I. Zarząd gólny	34/35	20.379	79		16.391	54		56.915	08	
	35/36	12.484	20		15.504	43		65.183	36	
II. Wytwórcz. roślinna	34/35									
	35/36									
III. Wytwórcz. zwierzęca	34/35							1.046	69	
	35/36							1.417	87	
V. Popieranie właśc. spos. gosp.	34/35									
	35/36									
VI. Ekonom. i statystyka	34/35									
	35/36							675	—	
Nadzwycz.	34/35									
	35/36							4.000	—	
Razem	34/35	20.379	79	5.43	16.391	54	4.87	57.961	77	15.46
	35/36	12.484	20	2.79	15.504	43	3.46	71.276	23	15.92
Preliminowano	35/36	19.334	20	4.42	15.700	—	3.59	65.169	46	14.89

Personel fachowy			Rozjazdy			Wydatki na pow. i dot.			Razem	
Zł.	g.	%	Zł.	g.	%	Zł.	g.	%	Zł.	g.
			4.200	58		41.520	—		139.406	94
			3.960	12		14.441	66		111.573	77
15.477	28		7.719	12		21.870	49		45.066	89
28.898	85		13.082	87		42.705	24		84.686	96
33.385	09		19.604	30		24.492	46		78.528	54
38.422	25		23.730	60		41.978	76		105.549	48
18.010	57		16.355	76		61.713	16		96.079	49
21.337	77		10.836	44		87.789	04		119.963	25
12.901	68		1.923	48		1.040	57		15.865	73
15.678	37		3.664	51		2.019	86		22.037	74
									4.000	—
79.774	62	21.27	49.803	19	13.29	150.636	68	40.18	374.947	59
104.337	24	23.30	55.274	54	12.34	188.934	56	42.19	447.811	20
109.981	98	25.3	52,992	—	12.11	174.375	72	39.85	437.553	26

Zestawienie stanu majątkowego

STAN CZYNNY.

1. Gotówka :				
a) własna kasa	853.04			
b) P. K. O.	13416.75			
c) Państw. Bank Rolny 150000.—				
d) Bank Zw. S. Zarob. <u>252.85</u>			164.522	64
2. Papiery wartościowe własne:				
a) 6% Pożyczka Narodowa	4.000	—		
b) Pożyczka Stabilizac. dol. 17.000.—	<u>95.864</u>	15	99.864	15
3. Zaliczki udzielone pracownikom Izby :				
a) na uposażenia			1.750	—
4. Różni dłużnicy :				
a) pożyczki zwrotne			17.587	36
5. Sumy przechodnie :				
a) za nasiona	2897.17			
b) za broszury	273.30			
c) za składki ubezpiec. <u>200.74</u>			3.371	21
			<u>287.105</u>	<u>36</u>

Kieleckiej Izby Rolniczej na 31.III.1936 r.

STAN BIERNY.

1. Kapitały :				
a) Zapasowy	67.103	02		
b) pozostałość z roku ubiegłego	<u>176.726</u>	<u>32</u>	243.829	34
2. Niewydatkowane zasiłki:				
a) Min. Roln. i Ref. Roln. na kredyty na zagospod. łąk 2413.79				
„ zagosp. łąk i pastwisk	500.—			
„ hodowlę koni	720.—			
„ poż. na zakup źrebiąt	2774.—			
„ zakup rozplodników	3171.77			
„ hodowlę owiec	1490.64			
„ „ drobiu	1514.94			
„ akcję org. gosp. mniej.	5225.89			
„ kursy dla przod. wsi	424.10			
„ dokszt. personelu fach.	<u>603.01</u>		18.838	14
b) Instytucyj i osób prywatn. na koresp. statystycz.	200.—			
„ zakup owiec	<u>2000.—</u>		2.200	—
				21.038
				14
3. Wierzyciele:				
Zw. Hod. Koni woj. Kieleckiego				10.170
				55
4. Sumy przechodnie:				
za buhajki	85	40		
broszury do rozsprzedaży	125	—		
niewyjaśnione przekazy	109	80		
składki ubezpieczeniowe	103	08		
Fundusz Pracy	883	28	1.396	56
Nadwyżka do dyspozycji			10.670	77
			<u>287.105</u>	<u>36</u>

WYDZIAŁ WYTWÓRCZOŚCI ROŚLINNEJ.

Rok sprawozdawczy 1935/36 był dla prac Wydziału Wytwórczości Roślinnej etapem dalszego rozwoju zarówno pod względem objęcia niemi całokształtu najważniejszych zagadnień, jak i jakościowego pogłębienia ich na poszczególnych odcinkach. Umożliwione to zostało przez dalsze ilościowe powiększenie personelu fachowego Wydziału. Mianowicie obok istniejących już etatów inspektora ogólnoroślnego, sprawującego jednocześnie funkcję kierownika Wydziału, inspektora ogrodnictwa oraz podinspektora roślnego, zamienionego na etat inspektora łąkarstwa, stworzone zostały trzy nowe etaty: inspektora doświadczalnictwa, inspektora ochrony roślin oraz referenta melioracyjnego.

Niezależnie od tego działalność Wydziału opierała się w dalszym ciągu na ścisłej współpracy, względnie pomocy ze strony Stacji Ochrony Roślin w Krakowie, pracującej na zlecenie Izby, Sekcji Nasiennej wraz z Oddziałem Dośw. przy M. T. R. w Krakowie oraz obu Zakładów Doświadczalnych w Sielcu i Zdanowie.

Komisja Wytwórczości Roślinnej odbyła w omawianym czasokresie jedno posiedzenie w dniu 16.I. 36 r. Przyjęto na nim sprawozdanie i program prac wraz z preliminarzem budżetowym na rok 1936/37 oraz powzięto uchwałę dotyczącą stworzenia od 1.IV. 36 r. Stacji Ochrony Roślin przy Izbie Rolniczej w Kielcach.

Wszystkie istniejące Podkomisje, w liczbie 7-u, odbyły w okresie sprawozdawczym swe posiedzenia:

1) Podkomisja doświadczalna przyjęła sprawozdanie za rok 1935 oraz plan pracy na rok 1936/37 w dziedzinie doświadczalnictwa kierowanego bezpośrednio przez biuro Izby. W odniesieniu do charakteru prac Zakładów Doświadczalnych Pod-

komisja opowiedziała się za rozszerzeniem działu doświadczalnictwa warzywnego i łąkarskiego w Zakładzie Doświadczalnym w Sielcu.

2) Podkomisja Nasienna przyjęła sprawozdanie z działalności kwalifikacyjnej Sekcji Nasiennej w roku 1935 oraz powzięła szereg uchwał dotyczących ochrony zagrożonego w obecnych warunkach nasiennictwa.

3) Podkomisja Meljoracyjno-Łąkarska przyjęła sprawozdanie z działalności w dziedzinie łąkarstwa i meljoracji w roku 1935 oraz zaakceptowała plan prac na rok 1936/37. W dziedzinie akcji meljoracyjnej Podkomisja uchwaliła wnioski dotyczące starań u czynników miarodajnych, w kierunku intensywnego finansowania prac związanych z konserwacją istniejących urządzeń meljoracyjnych oraz wydanie odpowiedniej dla zmienionych warunków ustawy meljoracyjnej.

4) Podkomisja Owocarska przyjęła sprawozdanie z działalności w dziedzinie sadownictwa w roku 1935 oraz plan prac na rok 1936/37. Jednocześnie powzięła uchwały dotyczące opracowania statutu Kół Ogrodniczych oraz schematu metodyki pracy instruktorów ogrodniczych.

5) Podkomisja Roślin Warzywnych i przemysłowych przyjęła sprawozdanie z działalności za ubiegły okres i zatwierdziła plan pracy na rok 1936/37. Ponadto przyjęła szereg uchwał dotyczących organizacji handlu nasionami warzyw oraz utworzenia Wojewódzkiego Związku Ogrodniczego.

6) Podkomisja Ochrony Roślin powzięła szereg uchwał dotyczących wzmoczenia akcji zwalczania raka ziemniaczanego oraz mszycy krwistej.

7) Podkomisja Leśna obradowała nad dwoma zasadniczymi kwestjami, a mianowicie: zalesianiem nieużytków oraz nad polityką handlu drzewem.

Zakres prac Wydziału wymaga trwałego ich oparcia na społecznym czynniku w terenie, to też niezależnie od bliskiej współpracy Wydziału z pozostałymi inspektoratami Izby zarówno fachowymi jak i oświatowymi, podkreślić należy ścisłą współpracę i kontakt z dobrowolnymi organizacjami rolniczymi w terenie grupującymi stare i młode pokolenie rolnicze. Wyrazem tego było prowadzenie prac fachowych i oświatowych Wydziału przede wszystkim na terenie czynnych organizacji rolniczych,

względnie na terenie niezorganizowanym i to pod kątem działania zachęcającego do zrzeszania się.

Personel fachowy Wydziału niezależnie od prowadzenia przydzielonych mu działań Wytwórczości Roślinnej, brał czynny udział w zjazdach i kursach urządzanych przez terenowe organizacje, wygłaszając na nich referaty z zakresu wytwórczości roślinnej, względnie pomagając przy tworzeniu związków o charakterze celowym. Ponadto udziałem pracowników Wydziału były prace o charakterze ekspertyz rolniczych oraz prace opiniodawcze na temat przesłanych Izbie projektów ustaw lub rozporządzeń dotyczących zagadnień z zakresu wytwórczości roślinnej.

Akcja konkursów roślinnych wśród samodzielnych gospodarzy prowadzona była za pośrednictwem instruktorów powiatowych. Zwrócono w niej szczególną uwagę na uprawę roślin pastewnych. Zakończyło pracę i zostało nagrodzonych 65 zespołów z 451 uczestnikami.

W związku z przeprowadzaną akcją konkursową, doświadczalną oraz propagandową wykorzystano udzieloną bezpłatnie dotację Przemysłu Nawozowego w formie 1.50 q. azotniaku, 18.34 q. supertomasyny, 10.60 q. saletrzaku i 75.38 q. soli potasowych oraz dotację firmy „Azot” w Jaworznie i J. Słaski w Broniszowie, w formie środków chemicznych owado i grzybobójczych.

Dla pogłębienia wiadomości personelu instruktorskiego w zakresie wytwórczości roślinnej, poświęcony został, w okresie 5-cio dniowego kursu zorganizowanego przez Izbę, jeden dzień zagadnieniom gospodarki nawozowej. Ponadto instruktorzy ogrodnicy w liczbie 12-tu wzięli udział w Ogólno-Polskim Zjeździe Owocarskim oraz Wystawie Ogrodniczej w Warszawie. Inspektor łąkarski wziął udział w 10-dniowym, instruktor rolny z Będzina w 3-dniowym kursie łąkarskim, zorganizowanym przez Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych w Sarnach. Inspektor ogrodnictwa uczestniczył w wycieczce inspektorów zorganizowanej przez Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych na terenie ośrodków ogrodniczych w wojew. wołyńskim. Inspektor Ochrony Roślin w kursie służby Ochrony Roślin we Lwowie. Inspektor Doświadczalnictwa w 5-cio dniowym zjeździe w Wilnie. Korzystając z zaproszenia i gościnności Przemysłu Nawozowego, pracownicy Izby oraz instruktorzy powiatowi zwie-

dzili Fabrykę Nawozów Sztucznych w Mościcach oraz kopalnię w Kałuszu.

Skład personelu fachowego Wydziału był następujący: kierownik Wydziału i inspektor ogólno-rolny — p. inż. Jarosław Tymowski do dnia 31.X 35 r., inspektor łąkarski i p. o. kierownika Wydziału od 1.XI 35 r. p. inż. Dzierżykraj Hulewicz, inspektor ogrodnictwa p. Jan Kopczyński, inspektor doświadczalnictwa p. inż. Ludwik Mielecki, inspektor Ochrony Roślin p. Jan Piekieniak, referent meljoracyjny od dnia 17.IV 35 r. do 15.VII 35 r. p. inż. Anastazy Łopatyński, od dnia 9.VIII 1935 r. p. technik Henryk Łuczynski.

DZIAŁ DOŚWIADCZALNICTWA.

Inspektorat doświadczalnictwa.

Dnia 1 kwietnia 1935 r. powstał w Izbie Inspektorat doświadczalnictwa, którego zadaniem jest zorganizowanie doświadczalnictwa polowego na terenie ca 11 powiatów środkowych i północnych nieobjętych działalnością Rolniczych Zakładów Doświadczalnych w Sielcu i Zdanowie oraz Sekcji Nasiennej M. T. R. w Krakowie.

Kielecka Izba Rolnicza jako jedna z pierwszych (nie licząc izb woj. zachodnich) przystąpiła do organizacji doświadczalnictwa poza Zakładami na terenie gospodarstw prywatnych, w tak zw. okręgach wzgl. Kołach Doświadczalnych. Krok ten spowodowany został specjalnymi warunkami w jakich znajduje się woj. kieleckie. Dwa Rolnicze Zakłady Doświadczalne w Sielcu i Zdanowie są położone w powiatach południowych na żyznych lessach, podczas gdy powiaty środkowe i północne mają gleby naogół ubogie—jak szcerki, bielice, rędziny przypiaskowe i piaski, a przytem odrębne warunki klimatyczne, tak że wyniki otrzymywane w Zdanowie i Sielcu siłą rzeczy nie mogą służyć reszcie województwa.

Program pracy inspektoratu doświadczalnego można podzielić na dwa etapy. W przeciągu pierwszych kilku lat praca badawcza (doświadczenia ścisłe) głównie w zakresie doboru odpowiednich odmian roślin uprawnych i nawożenia. Doświadczenia ścisłe przeprowadza się we wszelkich gospodarstwach, które mogą podolać warunkom techniki doświadczalnej i kosztom tychże,

Po odpowiednim przepracowaniu terenu doświadczeniami ścisłymi i zebraniu dostatecznych materiałów, inspektorat doświadczalny przystąpi do drugiego etapu pracy t. j. udostępnienia szerokim rzeszom rolników wyników badań oraz propagandy odpowiednich odmian wzgl. sposobu nawożenia, zapomocą odczytów, ulotek, a przede wszystkim poletek pokazowych zakładanych na terenie tych gospodarstw mniejszych, w których ze względów technicznych trudne jest prowadzenie doświadczeń ścisłych. Przy propagowaniu odmian będzie brana pod uwagę pewna racjonalna rejonizacja odmian. Równocześnie z propagandą w zakresie odmian, staraniem Izby będzie założenie odpowiedniej ilości rozmnażalni, w celu umożliwienia rolnikom zaopatrywania się w dobre nasienie zalecanych odmian.

W 1935 r. przeprowadzono doświadczenia w 43-ch punktach podzielonych na 5 okręgów doświadczalnych.

Prace doświadczone w terenie przeprowadzało pod kierunkiem i kontrolą inspektora doświadczalnictwa 5-ciu sezonowych techników doświadczalnych, przeważnie studentów i absolwentów rolnictwa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

Ilość przeprowadzonych doświadczeń podaje poniższe zestawienie:

Okręg doświadczalny	Ilość punktów doświadczalnych	Ilość doświadczeń	
		założonych	zebranych
Częstochowski (pow. Częstochowa i Zawiercie)	7	18	18
Włoszczowski	4	13	13
Jędrzejowsko-Kielecki	5	13	12
Konecko-Opoczyński	6	18	14
Radomski (pow. Radom, Koziencice i Iłża)	18	28	24
Inne powiaty	3	3	3
Razem .	43	93	84

(90,3% założonych).

Ilość doświadczeń doprowadzonych do końca (90,3%) należy uważać za wysoką, jest to w dużej mierze zasługą techni-

ków doświadczalnych i rolników, u których przeprowadzono doświadczenia.

Z 84 doświadczeń sprzątniętych było:

odmianowych 57 czyli 65%		nawozowych 27 czyli 35%
żyto	10 doświadczeń	zboża 12
pszenica (ozima)	6 „	okopowe 6
owies	12 „	łąki 6
jęczmień	9 „	różne 3
pszenica (jara)	4 „	Razem 27 doświadczeń
ziemniaki	16 „	

Razem 57 doświadczeń.

Doświadczenia odmianowe ze zbożami należą do cyklu przeprowadzanego w całej Polsce przez Komisję Współpracy w Doświadczalnictwie. Doświadczenia odmianowe z ziemniakami zorganizowano w stosunkowo dużej ilości, ze względu na rozszerzanie się zarazy raka ziemniaczanego oraz duże wyrośnięcie ziemniaków w wielu gospodarstwach. Dzięki nabyciu 3 składanych wag Reiman'a we wszystkich doświadczeniach oznaczono procent skrobi.

Dla ułatwienia i ujednoczenia sprawozdań z doświadczeń inspektorat doświadczalny opracował dzienniki do doświadczeń i we wszystkich gospodarstwach, przeprowadzających doświadczenia, założono książki doświadczalne.

Szczegółowe sprawozdanie i cyfrowe wyniki doświadczeń będą opublikowane w sprawozdaniu Zakładów i Kół Doświadczalnych drukowanym przez Ministerstwo Rolnictwa i R. R.

Zestawienie wyników doświadczeń odmianowych ze zbożami jarymi i ziemniakami odbito w ilości ca 200 szt. jako komunikat Nr 1 i w styczniu 1936 r. rozesłano do zainteresowanych rolników, Okr. Tow. Org. i K. R. oraz Zakładów i Kół Doświadczalnych. Należy jednakże zaznaczyć, że na wynikach tych jako jednorocznych, wymagających tym samym potwierdzenia w latach następnych, Izba się nie opiera, ani ich nie propaguje.

Oprócz prac ściśle doświadczalnych, Izba zapoczątkowała akcję nad podniesieniem jakości ziarna jęczmienia w okręgach, które mają warunki do produkcji jęczmienia browarnego. W roku sprawozdawczym wysłano 4 próby reprezentujące większe partje jęczmienia na Pokaz i Targi Jęczmienne w Poznaniu.

W związku z przeprowadzanymi badaniami nad jakością ziarna jęczmienia i owsa na terenie Polski przez P. I. N. G. W. w Puławach, wysłano do analizy 65 próbek jęczmienia i 14 owsa z doświadczeń odmianowych, poza tym zorganizowano wysyłanie z terenu woj. kieleckiego próbek handlowych tychże zbóż.

ZAKŁADY DOŚWIADCZALNE.

Rolniczy Zakład Doświadczalny i Ognisko Kultury Rolnej w Sielcu, pow. Pińczów.

Rolniczy Zakład Doświadczalny w Sielcu leży nad lewym dopływem górnej Wisły Nidzią, na szerokości geograficznej północnej 50° 20', długości zaś wschodniej od Grenwich 20° 26'. Wysokość nad poziom morza 200 m. (poła dolne) do 245 m. (poła górne).

Glebą na polu górnym jest czarnoziem zdegradowany na głębokim lessowym podłożu, na polu dolnym mady lessowe. Oba rodzaje gleb są typowe dla południowej części powiatów: pińczowskiego, miechowskiego i stopnickiego. Ponadto mamy w Sielcu rędziny gipsowe, spotykane koło Skalbmierza, Wiślicy, Proszowic i Buska, ze względu jednak na małe znaczenie gospodarcze tej gleby nie prowadzi się obecnie na niej doświadczeń.

Zakres pracy Zakładu obejmuje dział rolniczy, w którym kładzie się nacisk na badania z zakresu uprawy buraków cukrowych, ponieważ Zakład leży w rejonie cukrowni „Łubna“ w Kazimierzy Wielkiej oraz dział warzywniczy prowadzący badania z zakresu polowej uprawy warzyw, znoszących lepiej transport, jak cebula, ogórki, czosnek, marchew i t. d. Zakład posiada stację meteorologiczną II rzędu, oraz na górnym terenie stację termometrów gruntowych dla badań przebiegu temperatury na powierzchni ziemi, oraz w warstwie uprawnej w głębokości 10, 30, 50 i 75 cm. Przy stacji termometrów gruntowych znajduje się osobny deszczomierz i termometry do pomiaru temperatur skrajnych, przytem zastosowano płodozmian norfolki. Sprawozdania meteorologiczne przesyła się co miesiąc do Państwowego Instytutu Meteorologicznego. Zakład bierze udział w służbie meteorologiczno-rolniczej, przesyłając co tydzień komunikaty telegraficzne, w sprawie przebiegu pogody, stanu wegetacji i robót w polu.

Poza tym Zakład prowadzi szereg doświadczeń zbiorowych na terenach powiatów: pińczowskiego, częściowo miechowskiego, jędrzejowskiego i olkuskiego.

W roku sprawozdawczym wykonano następujące doświadczenia:

Doświadczenia	W Zakładzie		Zbiorowe	
	założono	zebrano	założono	zebrano
I. Rolnicze				
1) odmianowe . . .	18	18	16	13 *)
2) nawozowe . . .	19	19	19	19
3) uprawowe . . .	18	18	—	—
II. Warzywnicze				
1) odmianowe . . .	5	5	—	—
2) nawozowe . . .	4	4	—	—
3) uprawowe . . .	5	5	—	—
Razem .	59	59	35	32

*) 3 przekazano Izbie Rolniczej.

Zakład pracował w ścisłym porozumieniu z Komisją Współpracy w Doświadczalnictwie przy Min. Roln. i Ref. Roln., z Przemysłem Nawozowym t. j. ze Zjednoczonymi Fabrykami Zw. Azotowych w Chorzowie i Mościcach i ze Spółką Eks. Soli Potasowych, Instytutem Przemysłu Cukrowniczego i Sekcją Nasienną M. T. R. w Krakowie.

Teren majątku Sielec oprócz Zakładu Doświadczalnego, zajmuje Ferma reprodukcyjna, prowadzona administracyjnie i rachunkowo oddzielnie. Obie instytucje posiadają wspólny zarząd i Kuratorjum i tworzą Ognisko Kultury Rolnej w Sielcu,

Władzami Ogniska Kultury Rolnej w Sielcu w myśl regulaminu opracowanego zgodnie z zaleceniami Ministerstwa Rolnictwa i R. R., było Kuratorjum i Zarząd.

Kierownik Zakładu dr. Benjamin Cybulski wchodził w skład Komisji Współpracy w Doświadczalnictwie, Sekcji Warzywniczej tejże Komisji, Rady Związku Roln. Zakładów Doświadczalnych R. P., Podkomisji Doświadczalnej Kieleckiej Izby Rolniczej, Ko-

misji Rolnej Wydz. Powiatowego w Pińczowie. Brał udział w posiedzeniach i pracach Zarządu i Rady O. T. O. i K. R. pow. pińczowskiego z głosem doradczym. Przy Zakładzie utworzono również Koło Doświadczeń zbiorowych.

Kierownik Fermy w Sielcu p. inż. St. Rogóyski był przewodniczącym Sekcji hodowlanej O. T. O. i K. R.

Personel brał udział jako prelegenci w kursach miesięcznych, zajmując przeszło 60% godzin wykładowych, oraz w kursach lotnych organizowanych przez O. T. O. i K. R., w komisjach konkursowych Przysposobienia Rolniczego.

W okresie wegetacji zwiedziło Zakład Doświadczalny i gospodarstwo Ogniska około 150 osób, którym personel Zakładu udzielił szczegółowych objaśnień.

W roku sprawozdawczym Zakład wydał oprócz normalnego sprawozdania fachowego, biuletynu Nr 14-ty i 15-ty, streszczenie sprawozdania rocznego z pomocą Zw. Zakładów Doświadczalnych, oraz ogłoszony w „Gazecie Cukrowniczej” artykuł w sprawie zaprawiania nasion buraków cukrowych (Dr. B. Cybulski) i w „Rolniku” artykuł o wynikach doświadczeń z odmianami pszenicy jarej (A. Michaluk).

Rolniczy Zakład Doświadczalny i Ognisko Kultury Rolnej w Zdanowie, pow. Sandomierz.

W Rolniczym Zakładzie Doświadczalnym w Zdanowie przestrzeń 36,2 ha, jaką zajmuje stałe pole doświadczalne okazała się niewystarczającą, przeto część doświadczeń przeniesiono na pola Ogniska. Doświadczeń — założono 39, zebrało 38. Rozpoczęto doświadczenia płodozmianowe (5 płodozmianów 4-ro polowych). Doświadczenia z lucerną, sposobem siewu, dekowaniem i wapnowaniem wobec wymarznienia w 50% zlikwidowano, za wyjątkiem pasa odmianowego, na którym pewne odmiany dobrze przezimowały, zwłaszcza z Miechowskiego.

Doświadczenia zbiorowe przeprowadzane są w 100% przez personel Zakładu w pow. opatowskim i sandomierskim na leśsach i częściowo na piaskach. Doświadczenia zbiorowe rozrzucone są w promieniu 30 klm. — przy czym Zakład Doświadczalny pokrywa wszelkie koszty, za wyjątkiem robocizny.

W roku sprawozdawczym wykonano następujące doświadczenia:

Doświadczenia	W zakładzie		Zbiorowe	
	założono	zebrano	założono	zebrano
odmianowe	10	10	6	6
nawozowe	14	13	17	15
uprawowe	7	7	—	—
różne	8	8	—	—
R a z e m .	39	38	23	21

Zakład prowadzi stację meteorologiczną II rzędu, spostrzeżenia obliczane wysyłane są co miesiąc do P. I. M. w Warszawie. Zakład w swej pracowni botaniczno - rolniczej przeprowadził dla własnych potrzeb 454 analiz i oznaczeń.

Ognisko Kultury Rolnej obejmuje przestrzeń około 195 ha i jest administrowane wspólnie z Zakładem Doświadczalnym. Ognisko reprodukuje najlepsze odmiany zbóż siewnych i okopowych, które w doświadczeniach przez parę lat wysunęły się na pierwsze miejsce. W roku 1935 sprzedano do siewu po cenach niewiele wyższych od rynkowych lub wymieniono: owsa I i II odsiew 260, 39 q, jęczmienia I i III odsiew 181, 4 q, pszenicy jarej 61 q, pszenicy ozimej I i II ods. 207,3 q, żyta I i II ods. 116,31 q oraz ziemniaków 3 ods. 310,2 q, co czyni w sumie 1136,42 q.

Obora zapisana do Kieleckiego Związku Hodowców Bydła Nizinnego Czarno-Białego, składa się z 37 krów, 2 buhajów i 12 sztuk jałowizny. Dobre cielęta poza pokryciem własnych potrzeb są sprzedawane małorolnym po cenach nieco wyższych od rynkowych (5–10 gr. wyżej za 1 kg. ż. w.).

Chlewnia rasy W. B. Ang., składająca się z 7 macior i 2-ch knurów oraz kilkudziesięciu warchlaków i prosiąt, należy do Kieleckiego Związku Hodowców Trzody Chlewnej. Prosięta są sprzedawane po cenach rynkowych.

Punkt kopulacyjny. Stacjonowane 2 ogiery półkrwi anglo-arabskiej z Państw. Stadn. Ogierów w Bogusławicach pokryły w sezonie 140 klaczy większej i mniejszej własności.

Personel Zakładu i Ogniska udzielił kilkaset porad ustnych i pisemnych okolicznym rolnikom, prócz tego popularyzował wyniki doświadczeń na zebraniach organizacyj rolniczych, na zjeździe wychowanków szkół rolniczych, przodowników P. R. i innych. Kierownik Zakładu i Ogniska brał czynny udział w życiu wielu organizacyj społecznych na terenie powiatu i województwa. Od kilku lat jest prezesem O. T. O. i K. R. w Sandomierzu, poza tym jest członkiem Rady W. T. O. i K. R. w Kielcach, radcą i członkiem Zarządu Kieleckiej Izby Rolniczej, wice przewodniczącym powiatowego Urzędu Rozjemczego, przewodniczącym Komisji Rewizyjnej gm. Obrazów oraz przewodniczącym Dozoru Szkolnego.

W okresie wegetacji zwiedziło Zakład Doświadczalny i gospodarstwo Ogniska około 400 osób, którym personel Zakładu udzielił szczegółowych objaśnień.

Zakład współpracuje z Kielecką Izłą Rolniczą, ze Stacją Ochrony Roślin w Krakowie (obecnie w Kielcach), której przesyła sezonowe dane o przebiegu wegetacji roślin i ich zdrowotności. Instruktorzy rolni powiatu sandomierskiego i opatowskiego są stale zaznajamiani z wynikami prac w Zakładzie, otrzymując wskazówki z dziedziny techniki doświadczalnictwa przy przeprowadzaniu doświadczeń w terenie. W roku sprawozdawczym wydano sprawozdanie z działalności Zakładu i Ogniska za rok 1934 oraz jego streszczenie w biuletynie wiosennym № 14 w formie broszury (2000 egzemplarzy) i jesiennym № 15 (3000 egz.), które zostały rozesłane po powiatach.

DZIAŁ NASIENICTWA.

Mocą umowy z dnia 28.XI 1934 r. z Sekcją Nasienną przy Małopolskim Towarzystwie Rolniczym w Krakowie, akcją kwalifikacyjną na terenie woj. kieleckiego przeprowadzała na zlecenie Izby wymieniona Sekcja w charakterze zamiejscowego Wydziału Izby.

Pod kontrolą Sekcji pozostawały w okresie sprawozdawczym następujące hodowle: 1) Hodowla B-ci Kleszczyńskich — Skrzyszowice, Polanowice, Radziemice i Jakubowice, 2) Hodowla zbóż Wierzbno, p-ta loco, 3) Sp. Akc. „Udycz“ Kwasów, p-ta Pacanów, 4) Kazimierz Roguski, Koszyce, p-ta Wojciechowice, 5) Stefan Jacobson, Kruków, p-ta Sandomierz, 6) Józef

Targowski — Czyżów, p-ta Zawichost, 7) A. Dobrzański, Sp. z o. o. Kraków (hodowla w Radziemicach), 8) W. Dobrzański, Budziszowice, p-ta Działoszyce.

Swiadcstw ulgowych wydano 410, kart kwalifikacyjnych 8028.

Zakwalifikowano ha:

	Elita	Oryg.	I ods.	II ods.	Razem	w gosp.
1) żyta	18.5	13.—	39.3	—	70.8	7
2) pszenicy ozim. .	—	154.—	3.—	4.—	161.—	9
3) „ jarej .	—	—	—	2.8	2.8	1
4) owsa	—	87.—	5.4	3.—	95.04	8
5) jęczmienia . . .	—	33.—	—	—	33.—	4
6) lnu	2.00	—	—	—	2.—	1
7) traw	—	38.—	—	—	38.—	4
8) ziemniaków . .	0.9	18.6	30.—	32.95	82.45	10
9) buraków	0.24	331.50	—	—	331.74	3
10) marchwi	—	11.5	—	—	11.5	1

Propagandę nabywania do siewu nasienia kwalifikowanego prowadzono w zakresie własnym jak i za pośrednictwem O. T. O. i K. R. Do czasu doświadczalnego opracowania terenu województwa pod względem odmianowości, któreby umożliwiło przeprowadzenie pewnej rejonizacji odmian, propaganda ta dotyczyła siłą rzeczy za wyjątkiem okręgów położonych w pobliżu Zakładów Doświadczalnych, jedynie stosowania zboża kwalifikowanego jako takiego.

Dział meljoracji rolnych i zagospodarowania użytków zielonych.

Akcja przeprowadzania meljoracji gruntów ornych oraz łąk i pastwisk spoczywała nadal w rękach Wydziału Meljoracyjnego Urzędu Wojewódzkiego, poszczególnych Samorządów Powiatów.

wych mających techników meljoracyjnych oraz sporadycznie zawiązujących się zespołów włościańskich. Uruchomienie referatu meljoracyjnego w Izbie pozwoliło na wykonanie szeregu prac o charakterze propagandowo - oświatowym oraz technicznym. Mając na uwadze przede wszystkim opiekę nad wykonanymi urządzeniami meljoracyjnymi, nawiązano kontakt z istniejącymi spółkami wodnymi, udzielając im na miejscu porad oraz zachęcając do należytej konserwacji urządzeń. Niemniej zaobserwowane na terenie mieoimal wszystkich powiatów braki, w odniesieniu do nieskoordynowywania poczynań poszczególnych instytucyj zajmujących się meljoracjami, jak również dotyczące braku opieki nad przeprowadzonymi meljoracjami, braku czynnika fachowego, udziałem którego byłoby poradnictwo oraz fachowa kontrola nad koniecznymi pracami technicznymi, wreszcie niedomagania, źródła których szukać należy w obowiązującym ustawodawstwie wodnym niedostosowanym do zmienionych warunków materialnych oraz psychicznych wsi, spowodowały opracowanie pewnego ramowego programu działania zaspakajającego najaktualniejsze potrzeby meljoracyjne województwa kieleckiego. Program ten złożony czynnikom miarodajnym wraz z postulatami dotyczącymi ostatecznego uregulowania zagadnień finansowych zadłużonych nadmiernie spółek wodnych, winien przyczynić się do stworzenia warunków, w których zastrzeżone Izbie statutem zadania w odniesieniu do meljoracji mogłyby być realizowane.

Niezależnie od działalności oświatowej oraz uczestnictwa w dochodzeniach wodno-prawnych przeprowadzono następujące prace techniczne, związane z akcją zagospodarowania użytków zielonych. We wsi Zendek pow. zawierciańskiego zmeljorowano łąkę o obszarze 70 ha wykopując 1800 m. b. rowów otwartych; we wsi Rokitno pow. włoszczowskiego wykopano 700 m. b. rowów otwartych i opracowano plan nawodnienia łąki o obszarze 10 ha; we wsi Radoszki pow. sandomierskiego wykonano zdjęcia tachimetryczne łąki o obszarze 100 ha i zebrano dane do opracowania jej meljoracji.

Działalność w dziedzinie łąkarstwa obejmowała podobnie do roku ubiegłego dwa zasadnicze działy t. j. akcję oświatowo-propagandową oraz pomoc przy zagospodarowywaniu terenów zmeljorowanych. Prace prowadzono na terenie całego województwa za wyjątkiem pow. olkuskiego, miechowskiego, radom-

skiego i kieleckiego, w których brak większych terenów zmeliorowanych, lub niechętnie ustosunkowanie się rolników akcją tę częściowo sparaliżowały. Niemniej stwierdzić można na podstawie przeprowadzonych na terenie obserwacji, że zainteresowanie użytkami zielonymi wzrasta tak, że akcja w tej dziedzinie wydać winna w przyszłości pożądane rezultaty.

Prócz organizowanych kursów i pogadarek na temat uprawy i pielęgnacji łąk i pastwisk, uruchomiono 9 zespołów konkursów łąkowych wśród samodzielnych gospodarzy z 64 uczestnikami. Na terenie 21 wziętych w opiekę obszarów łąkowych założono 94 oddzielnych demonstracyjnych parcel łąkowych o łącznym obszarze 26,75 ha i to 16,80 ha przy całkowitej uprawie połączonej z orką i 10,15 ha jako podsiewy. Przeciętny koszt mieszanek nasion traw w stosunku na 1 ha wynosił dla mieszanek długotrwałych zł. 133., dla krótkotrwałych zł. 61. Korzystając z subwencji udzielonej przez Izbę, rolnik pokrywał 1/3 część ceny nasion, ponadto otrzymywał dzięki dotacji Z. F. Z. A. oraz T. E. S. P. w formie nawozów sztucznych ilość potrzebnej ilości nawozów.

Zarówno w związku z uruchomionymi konkursami uprawy i pielęgnacji łąk, jak i na większości terenów, objętych opieką, założono w celach propagandowych i oświatowych 59 poletek z uprawą traw na nasienie. Wielkość poletek wynosi 100 względnie 200 m².

Pomoc przy zagospodarowaniu łąk i pastwisk polegała na poradnictwie fachowym odnośnie całokształtu prac technicznych oraz pomocy przy zakupie odpowiednich nasion traw. Prócz zagospodarowanych na koszt własny rolników 7,80 ha łąk, korzystano z pomocy udzielonej w formie 5-cio letniego 3%-go kredytu ze strony Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych, przy pomocy którego zagospodarowano na terenie powiatu włoszczowskiego, będzińskiego i zawierciańskiego u 66 rolników 50—ha łąk. Suma kredytu wyniosła ogółem 8.180,91 zł., kosztem której wysiano 1599,35 kg. nasion traw i 38.150 kg. nawozów sztucznych. Niezależnie więc od obszarów łąk, których wydajność wzrosła dzięki wykonaniu udzielonych rolnikom wskazówek w zakresie uprawy i pielęgnacji, zagospodarowano w okresie sprawozdawczym na terenie województwa ogółem 84,75 ha łąk i pastwisk.

DZIAŁ OGRODNICTWA.

Działalność Inspektoratu Ogrodnictwa dotyczyła podobnie jak w latach ubiegłych —

- a) działu organizacyjnego i nadzoru nad pracami prowadzonymi przez instruktorów ogrodniczych,
- b) doświadczałnictwa ogrodniczego,
- c) szkółkarstwa,
- d) warzywnictwa.

Organem wykonawczym, za wyjątkiem prac dotyczących szkółkarstwa, prowadzonych bezpośrednio przez Inspektorat, był powiatowy ogrodniczy personel instruktorski. Stan jego przedstawiał się następująco:

- 1) Stanisław Zwierzchowski — pow. będziński,
- 2) Włodzimierz Ropek „ iłżecki
- 3) Lucjan Piwowarski „ kielecki
- 4) Antoni Orczyk „ miechowski,
- 5) Czesław Bryła „ opatowski
- 6) Stefan Roguski „ olkuski,
- 7) Jan Mistecki „ pińczowski,
- 8) Władysław Małowski „ radomski,
- 9) Medard Michałak „ sandomierski,
- 10) Czesław Rewera „ stopnicki,
- 11) Wacław Wereszczaka „ zawierciański.

W pozostałych powiatach prace ogrodnicze prowadzone były przez instruktorów rolnych, bądź też przy pomocy sekcji ogrodniczych przy Okręg. Tow. Organizacyj i Kółek Rolniczych, których jest 7, Kół Sadowniczych — przy Kółkach Rolniczych w liczbie 54.

W związku ze stale wzrastającą ilością nasadzeń, ilość których wyraża się w roku sprawozdawczym 1560 nowozalozonymi sadami z 105443 drzewami owocowymi, głównie w rejonach produkujących towar handlowy — otoczenie ich fachową opieką nabiera szczególnego znaczenia. Na dział ten zwrócono też specjalną uwagę stosując metody działania, które w latach ubiegłych okazały się celowe i skuteczne, w szczególności opieka nad sadami wyrażała się w stałej propagandzie racjonalnej pielęgnacji sadów i drzew na kursach, odczytach i pogadankach, których zorganizowano 611 w 429 miejscowościach, w przeprowadzeniu 1-3 krotnej lustracji sadów przy każdorazowych wyjazdach instruktorów i tych przeprowadzono 3656

w 504 miejscowościach, w zorganizowaniu w 279 miejscowościach 420 pokazów różnych prac ogrodniczych.

Szczególnym powodzeniem cieszyła się akcja konkursów pielęgnacji i prowadzenia sadów, która jako akcja łącząca całokształt prac pielęgnacyjnych w sadach daje najskuteczniejsze wyniki. Akcją tą objęto 10 powiatów, w których zorganizowano 20 zespołów z 211 uczestnikami.

W rejonach produkcji towaru handlowego zorganizowano przy pomocy instruktorów ogrodniczych oraz specjalnych techników stałą opiekę nad nowozałożonymi względnie starymi sadami, których jest obecnie pod nadzorem 1913.

W porozumieniu ze Stacją Ochrony Roślin przeprowadzono w 396 miejscowościach 192 pokazy opryskiwania drzew cieciami owado i grzybobójczymi, w celach zaś propagandowych rozprowadzono z funduszy Izby w postaci nagród na wystawach lub w konkursach ogrodniczych 90 opryskiwaczy ręcznych i tornistrowych, tak że ilość ich na terenie 220 miejscowości dosięgła 463 sztuk.

Z racji opanowania szeregu powiatów klęską korówki włnistej zorganizowano w porozumieniu ze Stacją Ochrony Roślin z funduszy Izby na terenie 5 powiatów kilkoosobowe kolumny, zadaniem których była lustracja wszystkich sadów, sporządzenie ewidencji drzew porażonych w wysokim stopniu przez korówkę, w celu nakazania ich zniszczenia oraz doraźne tępienie mszycy.

W zakresie prac dotyczących szkółkarstwa starania inspektoratu szły w dalszym ciągu po linii niepowiększania ilości zakwalifikowanych szkółek, a raczej podnoszenia jakości produkowanego przez nie materiału. Zlustrowano 1 — 3 razy ogółem 72 szkółek w 60 miejscowościach, przy czym zakwalifikowano 23 szkółki w 23 miejscowościach. W dążeniu do opanowania całokształtu szkółkarstwa i likwidacji szkółek nieodpowiadających wymaganiom, przeprowadzono ponadto rejestrację większych szkółek drzew owocowych.

W Y K A Z

zakwalifikowanych szkółek drzew owocowych na terenie województwa kieleckiego—na sezon jesienny 1935 i wiosenny 1936 r. pow. będziński

- 1) Szkołka drzew owocowych T-wa Gór.-Przemysł. „Saturn“ w Rogoźniku, p-ta

- Sosnowiec. Wszystkie gatunki drzew za wyjątkiem jabłoni.
- pow. częstochowski 2) Zakład Pomologiczny M. B. Hoffmana w Częstochowie. Wszystkie gatunki drzew.
- pow. ilżecki 3) Szkołka Walentego Bajona w Rzecznowie, poczta Rzecznów. Jabłonie i śliwy.
- pow. kielecki 4) Szkołka W-łu Powiatowego Sejmiku kieleckiego w Podzamczu Chęcińskim, p-ta Chęciny. Jabłonie, śliwy, czereśnie.
- pow. konecki 5) Szkołka St. Tarnowskiego w Końskich. Jabłonie.
- 6) Szkołka Jana Zamoyskiego w Pilicy, p-ta Radoszyce. Jabłonie, grusze, czereśnie.
- pow. opatowski 7) Szkołka Marc. Borkowskiego w Szymanówce, p-ta Czyżów Szlachecki. Wszystkie gatunki drzewek.
- 8) Szkołka Józefa Wrońskiego w Grochocicach, p-ta Jakubowice. Jabłonie, czereśnie.
- 9) Szkołka Jana Goraja w kol. Góry Janowickie, p-ta Jakubowice. Jabłonie, grusze, śliwy i czereśnie.
- pow. opoczyński 10) Szkołka Szczęsnego Libiszowskiego w Mroczkowie Gościnnym, p-ta Opoczno. Jabłonie.
- 11) Szkołka St. Wilczyńskiego i J. Piątkowskiego w Kszczonowie, p-ta Opoczno. Jabłonie, grusze, śliwy, czereśnie.
- 12) Szkołka Samuela Kobyłańskiego w Rusinówku, p-ta Drzewica. Jabłonie, grusze, śliwy, czereśnie.
- 13) Szkołka Antoniego Piątkowskiego w Kszczonowie, p-ta Opoczno. Jabłonie, i grusze.
- 14) Szkołka W-łu Pow. Sejmiku opoczyńskiego w Radzicach, p-ta Drzewica. Jabłonie, czereśnie, śliwy.

- pow. pińczowski 15) Szkołka Br. Gałczyńskiego i J. Słaskiego w Broniszowie, p-ta Kazimierza W-ka. Wszystkie gatunki drzewek.
- pow. radomski 16) Szkołka W-łu Powiatowego Sejmiku Radomskiego w Wacynie, p-ta Radom. Wszystkie gatunki drzewek.
 17) Szkołka Jana Fatka kol. Radość, p-ta Radzanów n/Pilicą. Jabłonie, śliwy.
 18) Szkołka Andrzeja Śmiałka w Czarnocinie, p-ta Radzanów n/Pilicą. Jabłonie, śliwy.
- pow. sandomierski 19) Szkołka Andrzeja Karskiego w Górkach, p-ta Klimontów. Jabłonie, grusze, śliwy.
 20) Szkołka Ludwika Kurzańskiego w Michałowskich Dołach, p-ta Sandomierz.
- pow. stopnicki 21) Szkołki W-łu Powiat. Sejmiku Stopnickiego w Busku Zdroju, p-ta loco. Wszystkie gatunki drzewek.
 22) Szkołka Jana Grabdy kol. Szwedówka, p-ta Chmielnik. Jabłonie, grusze, śliwy, czereśnie.
 23) Szkołka Władysława Głuszaka w Borowie, p-ta Chmielnik. Jabłonie, grusze, wiśnie, czereśnie.

W zakresie doświadczalnictwa sadowniczego kontynuowano prace zainicjowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych założono mianowicie według instrukcji Ministerstwa w 18 miejscowościach, 19 doświadczeń z nawożeniem mineralnym drzew owocowych, 7 doświadczeń uprawowych oraz 80 doświadczeń obserwacyjnych nad zapyłaniem i partenokarpją.

Poza tym założono w pow. pińczowskim jedno doświadczenie obserwacyjne z odmianami drzew owocowych o różnych podkładach, w sadach założonych na podłożu marglowym.

Prace w dziedzinie warzywnictwa dotyczyły doradztwa w większych ośrodkach produkcji o nastawieniu handlowym oraz propagandy drogą organizowanych konkursów uprawy warzyw na terenie gospodarstw małorolnych. Akcję tą prowa-

dziły w porozumieniu i pod nadzorem fachowym inspektoratu ogrodnictwa odnośnie inspektoraty oświatowe.

Propaganda czy oświata w dziedzinie warzywnictwa polegała poza akcją konkursową na urządzaniu szeregu kursów i pogadanek, na zorganizowaniu pokazów prac w warzywniku oraz zakładaniu demonstracyjnych poletek z działaniem nawozów potasowych.

W roku przyszłym projektuje się rozszerzenie wymienionej akcji na szereg odmian najpospolitszych warzyw.

Organizacja zbytu owoców w roku sprawozdawczym szła po linii ujęcia zbytu w formę organizowania przetargów, nawiązywania ściślejszego kontaktu z producentami przy pomocy Kół i Związków Producentów Owoców, wreszcie oddziaływania w kierunku oświaty i propagandy przez organizację kursów pakowania owoców i wystaw.

Wystaw odbyło się 7 w siedmiu powiatach, przy czym łączono je z kursami i pokazami pakowania i sortowania owoców.

Bardzo ważnym czynnikiem przy organizacji i zbycie owoców jest kwestja racjonalnego ich przechowywania, to też inspektorat ogrodnictwa, kładł silny nacisk na uświadamianie producentów o konieczności budowy przechowalni i wyzyskania dla celów przechowalnictwa istniejących już urządzeń.

W sprawie budowy przechowalni na terenie województwa kieleckiego odbyła się specjalna konferencja w dniu 17 lipca 1935 r. w Kieleckiej Izbie Rolniczej; budowa przechowalni nie została jednakże dotąd z racji trudności w uzyskaniu kredytów zrealizowana.

DZIAŁ LNIARSKI.

Obszar uprawianego na terenie wojew. kieleckiego lnu wynosi ca 3200 ha, przy czym dzięki propagandzie prowadzonej w tym zakresie oraz stosunkowo niezłej konjunkturze na surowce włókniste, obszar ten ma tendencję wzrostu.

Prace Izby w dziedzinie podniesienia lniarstwa prowadzone są w ścisłym kontakcie z K. G. W. W szczególności dotyczyły one propagandy lniarstwa jako czynnika zwalczającego bezrobocie na wsi oraz czynnika samowystarczalności gospodarstw rolnych. Wyrazem jej były organizowane na terenie każdego powiatu zainteresowanego lniarstwem pokazy, w związku z zakończeniem prac konkursowych wśród K. G. W. Niezależ-

nie od tego, Izba wzięła udział w wystawie zorganizowanej staraniem Związku Pań Domu w Sosnowcu, na której zorganizowała dział dydaktyczny.

Specjalną uwagę poświęcono akcji oświatowej w odniesieniu do usunięcia błędów popełnianych przy uprawie i wyprawie lnu. Akcją tą prowadzono na terenie K. G. W. organizując 29 zespołów konkursów lniarskich z 201 uczestnikami. Jako etap dalszy należy traktować kursy tkackie, których przeprowadzono 6 z 82 uczestnikami.

Równolegle do akcji propagandowej i oświatowej udzielono pomocy przy zaopatrywaniu się ludności w odpowiednie nasiona lnu do siewu oraz nowoczesne narzędzia i maszyny do jego przeróbki. Nasienia rozprowadzono ogółem 56,5 q, narzędzi do przeróbki, 11 międlarek trzywałcowych i 4 trzepaki kołowe, wykonane całkowicie z drzewa i mające służyć jako wzory do dalszego sporządzania ich przez samych rolników na wsi.

Z uwagi na specyficzne warunki terenowe i prowadzoną w związku z tym specjalną propagandę produkcji lnu na potrzeby własne rolników, zagadnienie organizacji zbytu nie posiada większego znaczenia. Z tego względu stosunkowo małe nadwyżki włókna, względnie gotowych tkanin lnianych znajdują zbyt na terenie fabryk włókienniczych, lub też miejscowych rynków.

Zestawienie prac, dokonanych

L. p.	Powiat	ILOŚĆ SADÓW					KURSY			Pogadanki i wykłady		
		Pod opieką	Zlustrowanych	Założonych	Na obszarze ha	Ogólna ilość drzew	Kursów	Miejscowości	Uczestników	Pogadanki i wykłady	Miejscowości	Uczestników
1	Będziński	72	130	15	10	3152	5	5	150	19	18	954
2	Częstochowski	50	96	13	55	1300	—	—	—	8	8	190
3	Łżecki	230	232	59	28	3600	—	—	—	77	39	1950
4	Jędrzejowski	25	70	35	15	2500	—	—	—	7	7	175
5	Kielecki	43	61	60	20	2172	2	2	71	21	12	359
6	Konecki	28	48	30	12	1500	7	6	180	10	8	250
7	Kozienicki	50	136	268	150	16200	9	7	528	28	22	1582
8	Miechowski	109	187	174	50,5	8255	23	23	1394	19	19	1013
9	Opatowski	220	420	130	48	6010	9	9	790	19	13	885
10	Opoczyński	—	50	38	17	2800	—	—	—	6	6	124
11	Olkuski	12	400	57	13	2150	7	7	160	23	23	1159
12	Pińczowski	249	322	117	30	5175	14	14	482	34	26	522
13	Radomski	300	512	286	315	32001	10	9	400	48	15	872
14	Sandomierski	240	247	128	90	9272	21	19	975	19	18	614
15	Stopnicki	176	168	121	51	7466	42	11	1825	37	24	998
16	Włoszczowski	26	153	5	5	1061	1	1	73	11	11	335
17	Zawierciański	83	424	24	7	829	24	21	1680	51	26	1520
Razem		1913	3656	1560	916,5	105443	174	134	8707	437	295	13502

w ogrodnictwie w roku 1935/36.

Konkursy sadownicze	POKAZY OGRODNICZE											Doświadcz. obs.				Szkołki			
	Zespołów	Miejscowości	Uczestników	różne prace			opryskiwania			owoc. i warz.			Ilość opryskiwaczy	Sadowniczych	Warzywnych	Z zapyłaniem	Uprawowych	Zakwalifikowane w sezonie 1935/6 r.	Zarejestrowane
				Ilość	Miejscowości	Uczestników	Ilość	Miejscowości	Uczestników	Ilość	Miejscowości	Uczestników							
2	2	22	20	18	220	15	15	240	—	—	—	22	1	4	8	—	—	1	1
—	—	—	15	12	280	17	14	275	—	—	—	15	1	2	15	—	—	1	1
4	7	37	45	27	580	39	13	320	1	1	17	16	1	4	1	1	1	1	3
—	—	—	5	5	62	6	6	120	—	—	—	3	—	—	—	1	—	—	—
—	—	—	35	10	250	30	8	132	—	—	—	18	1	2	—	—	—	1	1
—	—	—	3	2	33	4	4	93	—	—	—	14	—	—	—	—	—	2	2
3	10	39	16	14	308	36	12	240	—	—	—	22	1	—	3	—	—	—	1
1	9	12	26	29	1095	30	10	250	—	—	—	9	1	4	—	—	—	—	12
2	2	22	44	25	640	36	7	240	1	1	19	53	2	4	—	—	3	4	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5
—	—	—	13	13	250	21	7	205	—	—	—	9	—	—	10	—	—	—	1
1	8	10	137	67	354	35	35	314	1	1	13	71	1	—	18	—	—	1	1
2	4	21	25	21	460	12	9	162	—	—	—	93	1	7	9	—	—	3	4
2	3	19	16	16	306	14	9	325	1	1	20	53	5	5	12	2	2	2	2
1	5	10	12	12	293	69	22	651	1	1	15	28	2	9	4	3	3	3	4
—	—	—	8	8	80	8	8	112	1	1	16	8	—	—	—	—	—	—	1
2	5	19	—	—	—	24	13	320	1	1	98	29	2	10	—	—	—	—	—
20	55	211	420	279	5211	396	192	3999	7	7	198	463	19	51	80	7	23	43	43

WYDZIAŁ WYTWÓRCZOŚCI ZWIERZĘCEJ.

W okresie sprawozdawczym prace fachowe Wydziału Wytwórczości Zwierzęcej wykonywał ten sam personel fachowy, skład którego wykazany był w sprawozdaniu za rok 1934/35, z tą jednak różnicą, że do działu hodowli trzody chlewnej, zostało zaangażowanych 2-ch asystentów, a mianowicie: Jerzy Przeździecki i Zygmunt Braur. Zadaniem asystentów było przeprowadzanie kontroli sztuk zakontraktowanych do fabryk bekonowych przez poszczególnych hodowców, udział przy wycenie poubojowej bekonów, pomoc przy organizowaniu spędów zakupu trzody chlewnej zarówno bekonowej jak i cięższej, w związku z eksportem do Niemiec i Austrii, oraz na przetwory mięsne i t. p.

Posiedzenia Komisji Wytwórczości Zwierzęcej i poszczególnych Podkomisyj odbywały się według następującego wykazu:

1) Posiedzeń Podkomisji Hodowli Bydła odbyło się 1-no, na którym poza sprawozdaniem z działalności i opracowaniem programu prac i preliminarza budżetowego na rok 1936/37, omówiono sprawę powierzenia Kieleckiemu Związkowi Hodowców Bydła Nizinnego Czarno-Białego prowadzenia ksiąg zarodowych bydła rasy nizinnej czarno-białej.

2) Posiedzeń Podkomisji Hodowli Koni odbyło się 1-no, na którym również poza sprawozdaniem z działalności, opracowaniem programu prac i preliminarza budżetowego na rok 1936/37, ustalone zostały warunki na zasadzie których Izba Rolnicza upoważni Związek Hodowców Koni Województwa Kieleckiego do prowadzenia ksiąg zarodowych ogierów i klaczy oraz Związek Hodowców Koni Półkrwi w Warszawie do prowadzenia ksiąg stadnych. Została również uchwalona wysokość opłat za świadczenia ze strony Związku Hodowców Koni Województwa Kieleckiego.

3) Posiedzeń Podkomisji Hodowli Trzody Chlewnej odbyło się 1-no, na którym omówione zostały sprawy: a) zorganizowanie Kieleckiego Związku Hodowców Trzody Chlewnej, b) prowadzenia i zapisywania do ksiąg zarodowych trzody chlewnej, c) podniesienia opłat za wpisywanie sztuk do ksiąg zarodowych, oraz d) opracowany został program prac i preliminarz budżetowy na rok 1936/37 i przyjęto sprawozdanie z działalności za rok 1934/35,

4) Posiedzeń Podkomisji Hodowli Owiec odbyło się 2. Na pierwszym poza sprawozdaniem za rok 1934/35 i planem pracy na rok 1935/36, omówiona została sprawa organizacji zbytu wełny i odpowiednie wnioski zostały przesłane do Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych. Na drugim opracowano program prac i preliminarz budżetowy na rok 1936/37 oraz omówiona została sprawa organizacji Kieleckiego Związku Hodowców Owiec, zebranie organizacyjne którego odbyło się w dniu 1.II 1936 r.

5) Posiedzeń Podkomisji Hodowli Drobiu i Zwierząt Futerkowych odbyło się 1-no, na którym postanowiono dokooptować do Podkomisji 2-ch członków w osobach: p. J. Cybulskiej z Sielca, pow. pińczowskiego i p. H. Polkowskiej ze Starachowic, pow. ilżeckiego, a następnie ustalono metody prowadzenia hodowli reprodukcyjnych i rodowodowych oraz książkowości w hodowlach, omówiono projekt regulaminu i kontraktów na dostawę jaj przez producentów w związku z eksportem oraz przyjęto sprawozdanie z działalności i opracowano program prac i preliminarz budżetowy na rok 1936/37

6) Posiedzeń Podkomisji Rybackiej odbyło się 1-no, na którym został opracowany program prac i preliminarz budżetowy na rok 1936/37, oraz omówiona została sprawa zorganizowania Związku Hodowców Ryb Stawowych, zebranie organizacyjne którego odbyło się w dniu 19.II 1936 r.

7) Posiedzeń Podkomisji Pszczelarskiej odbyło się 1-no, omówione na nim zostało sprawozdanie z działalności, opracowano program prac i preliminarz budżetowy na rok 1936/37, oraz postanowiono dokooptować do Podkomisji 2-ch członków, w osobach: Piotra Rzędowskiego z pow. pińczowskiego i Antoniego Switalskiego z Kielc i zorganizować Kielecki Związek Pszczelarzy.

W roku sprawozdawczym, jak i lat ubiegłych, utrzymywana była ścisła współpraca z innymi wydziałami fachowymi Izby oraz stały kontakt z poszczególnymi Okręgowymi Towarzystwami Organizacyj i Kółek Rolniczych, względnie ich sekcjami hodowlanymi terytorjalnym Samorządem Powiatowym, co tworzyło jednolitość i ciągłość w pracy nad podniesieniem hodowli masowej.

W dniach 28, 29, 30, 31 stycznia 1936 r. zorganizowany został kurs doszkalający dla asystentów kół kontroli obór, na którym obecnych było 28 asystentów.

INSPEKTORAT HODOWLI BYDŁA.

Praca w dziale hodowli bydła, tak jak lat ubiegłych w okresie sprawozdawczym prowadzone były w kierunku ujednostajnienia pogłowia i podniesienia hodowli masowej w/g ustalonej rejonizacji. W tym okresie zaczął już pracować Kielecki Związek Hodowców Bydła Nizinnej Czarno-Białego, któremu Izba powierzyła za zgodą Pana Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych prowadzenie ksiąg zarodowych bydła rasy nizinnej czarno-białej. Związek zaangażował w charakterze kierownika i jednocześnie inspektora p. inż. Henryka Bohuszewicza.

Do dnia 31 marca 1936 r. zostało zalicencjonowanych i wpisanych do ksiąg zarodowych bydła rasy nizinnej czarno-białej sztuk nowych 533, a mianowicie: 19 buhajów, 355 krów do księgi wstępnej i 159 krów do księgi głównej. Ogólna ilość sztuk zalicencjonowanych rasy nizinnej czarno-białej, łącznie z licencją dawniejszego Związku Hodowców w Warszawie wynosiła na dzień 31 marca 1936 r. 2202 sztuk t. j. 90 buhajów, 682 krowy — księga wstępna i 1430 krów — księga główna.

Księgi zarodowe bydła rasy czerwonej polskiej prowadzone były w okresie sprawozdawczym bezpośrednio przez Izbę i zapoczątkowane dopiero w ostatnim kwartale roku sprawozdawczego. Wpisano do księgi wstępnej 5 buhajów, 1 krowę do księgi głównej i 29 krów do księgi wstępnej. Akcja licencyjna i wpisywanie do ksiąg zarodowych bydła rasy czerwonej polskiej prowadzona będzie intensywnie w następnym roku budżetowym, po zakończeniu roku kontroli mleczności,

Stacyj kopulacyjnych, poza gminami objętymi ustawą o nadzorze nad buhajami, było 75 w tym rasy nizinnej czarno-białej 67, rasy czerwonej — polskiej 8 (stan na dzień 31.III

1936 r.). Ilość stacyj kopulacyjnych z każdym rokiem ulega zmniejszeniu z powodu braku na ten cel funduszków, oraz zwiększenia się ilości gmin, na terenie których został wprowadzony nadzór nad buhajami w myśl ustawy z dnia 5.III 1934 r.

Za pośrednictwem Inspektoratu zakupionych zostało 67 buhajków do konkursów wychowu, w tym 31 rasy czerwonej polskiej i 36 rasy nizinnej czarno-białej, z funduszków własnych poszczególnych hodowców przy niewielkich zasiłkach z funduszków O. T. O. i K. R. względnie Samorządów Powiatowych oraz 6 buhajów starszych w tym 2 rasy czerwonej polskiej.

Przeglądy buhajów przeprowadzone zostały w 45-ciu gminach w 12-tu powiatach w tym w 6-ciu gminach, na terenie których ustawa o nadzorze nad buhajami już obowiązywała. Na przeglądy doprowadzono 1328 buhajów. Ogółem uznano 758 buhai, w tym w gminach objętych ustawą 138, w gminach przygotowawczych 620. Na przeglądach premiiowano 329 buhai na sumę zł. 3090 — z czego z funduszków Izby zł. 2736 — z funduszków lokalnych zł. 354 — (w gminach na terenie których ustawa już obowiązywała premiiowano 71 buhai na sumę zł. 716).

Rozporządzeniem Pana Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 11.I 1936 r. (Dz. U. R. P. № 5 z dnia 24.I 1936 r. poz. 54) wprowadzony został nadzór nad buhajami, w myśl ustawy z dnia 5.III 1934 r. (Dz. U. R. P. № 40, poz. 349 z 1934 r.) na następujące tereny:

- w pow. iłżeckim — gm. Sienno,
- „ kozienickim — „ Grabów n/Wisłą, Rozniszew Trzebień,
- „ miechowskim — gm. Jaksice, Kacice, Koniusza, Łętkowice, Luborzycza, Wierzbno,
- „ opatowskim — gm. Baćkowice, Bodzechów, Ćmielów, Gęsice, Łagów, Opatów (miejski i wiejski) Piórków, Rembów, Sadowie, Wojciechowice.

Rozporządzeniem z dnia 27.III 1936 r. (Dz. U. R. P. № 26 z dnia 10.IV 1936 r.) — na teren całego powiatu włoszczowskiego (14 gmin).

Ogółem na dzień 31.III 1936 r. nadzorem nad buhajami objętych było 40 gmin w 7 powiatach.

Pod kontrolą użytkowości na dzień 31.III 1936 r. znajdowało się 7912 krów (w tym 1405 mniejszej własności), w 14-tu

kołach kontroli obór większej własności i 13-tu mniejszej własności i mieszanych. W porównaniu z rokiem ubiegłym ilość krów pod kontrolą zwiększyła się o 901 sztuk, Kół Kontroli Obór większej własności przybyło 2, mniejszej własności i mieszanych 3.

Z pośród obór większej własności największą wydajność mleka i tłuszczu w roku 1934/35 wykazały następujące obory:

Nazwa obory	Rasa	Ilość krów	Wydajność		% tłuszczu	Nazwisko właściciela
			mleka kg.	tłuszczu kg.		
Kwilina - Kossów	n.c.b.	37,3	5283	171,53	3,25	Cecylja Borkowska
Boleścice	"	28,4	4854	157,58	3,25	Jan Wiktor Borkowski
Ojstawice	"	17,2	4416	146,56	3,32	Ignacy Wierusz Kowalski
Kamień	c. p.	25,1	3545	128,93	3,64	Zygmunt Glinka
Sycyna	"	47,4	3425	123,75	3,61	Ludwik Czaplński

Z obór mniejszej własności w roku 1934/35 największą wydajność mleka i tłuszczu wykazały:

Nazwa miejscowości	Rasa	Ilość krów	Wydajność		% tłuszczu	Nazwisko właściciela
			mleka kg.	tłuszczu kg.		
Wacyn, pow. radomski	n.c.b.	14,5	5849	189,99	3,25	Szkoła Rolnicza
Balbinów, pow. opatowski	"	3,4	5654	179,47	3,17	Jan Kęsy
Garbów, pow. sandomierski	"	3,3	4256	153,43	3,61	Antoni Gawron
Garbów, pow. sandomierski	"	1,0	4953	151,54	3,06	Stanisław Koziół
Leszczyny, pow. kielecki	c. p.	3,9	2699	103,50	3,83	Ks. R. Błaszczakiewicz
Mąchocice, pow. kielecki	"	3,0	2614	103,00	3,94	Jan Zaborek

Konkursy wychowu cieląt zakończono w 7-miu zespołach, w powiatach częstochowskim, iłżeckim, jędrzejowskim, kieleckim, miechowskim, opatowskim i stopnickim. Ogółem zakoń-

czyło 74 uczestników z 80 sztukami, w tym 26 jałowic i 54 buhajki. Nagrody przyznano 58 uczestnikom na sumę zł. 1265 — z czego z funduszków Izby zł. 1105 — z lokalnych 160. Oprócz zakończonych konkursów, prowadzone były konkursy wychowu w pow. miechowskim i kieleckim, które zakończone zostaną w następnym roku budżetowym. Konkursy wychowu prowadzone były we wszystkich zespołach naogół dobrze.

Konkursy urządzeń obór zakończono w 3-ch zespołach, 2 w powiecie kozienickim, 1 w pow. kieleckim. Ogółem zakończyło uczestników 37; nagrodzono 20 konkursistów na sumę zł. 329 — w tym z funduszków Izby zł. 304 — z funduszków lokalnych zł. 25.

Pokazów hodowlanych odbyło się 8, a mianowicie: w pow. miechowskim 2, opatowskim 2, pińczowskim 1, sandomierskim 2, stopnickim 1. Na pokazy doprowadzono 459 sztuk; nagrodzono 216 sztuk na sumę zł. 1450,50 z czego z funduszków Izby zł. 827,50 z funduszków lokalnych zł. 623. Na pokazy było doprowadzone bydło znajdujące się pod kontrolą mleczności.

W okresie sprawozdawczym jak i lat ubiegłych zwrócona była uwaga na walkę z plagą gza bydła rogatego. Wykorzystana była każda okoliczność przez personel fachowy Wydziału w celu uświadomienia szerszych mas ludności o stratach ponoszonych z powodu gza oraz o walce z nim. Specjalnie zwrócono uwagę na powiat kozienicki i radomski gdzie bydło masowo było porażone przez gza. Akcję tą prowadzono łącznie z pp. lekarzami weterynarii pracującymi na poszczególnych terenach.

Poza wyżej wymienionymi pracami inspektor hodowli bydła jak i Kół Kontroli Obór brali czynny udział w całym szeregu kursów organizowanych przez poszczególne O. T. O. i K. R. omawiając sprawy związane z hodowlą bydła.

W okresie sprawozdawczym organizowane były również kursy weterynaryjne poświęcone pomocy w nagłych wypadkach, które cieszyły się dużym powodzeniem. Wynikiem kursów było zainteresowanie się hodowców apteczkami wyterynaryjnymi, których na dzień 31.III 1936 r. znajdowało się na terenie województwa 131.

Tabela I do sprawozdania Inspektoratu Hodowli Bydła

L.p.	POWIATY	Ogółem ilość krów	Krow pod kontrolą mleczności	Krow licen- cjonowan.	Ogólna ilość buhajów		Buhajów licencjon.	Stacyj- kopulacyj- nych	Buhajów stacyjnych 31.III 1936	NADZÓR NAD BUHAJAMI						
					od 3 lat	do 3 lat				Gmin objętych ustawą Przejęcia- dów bu- hajów	Dopro- wadzone buhajów	Uznano	Premio- wano	Ilość szluk spędów	Ilość szluk nadejrzyc- sie do ho- dowl	
1	Będziński	9079	100	—	76	115	—	7	7	—	—	—	—	—	—	—
2	Częstochowski	83168	196	100	172	833	4	29	29	—	—	—	—	15	3	52
3	Łżecki	33566	197	—	322	740	1	2	2	—	—	—	—	14	2	27
4	Jędrzejowski	20662	675	231	99	976	10	13	13	—	—	—	—	21	2	59
5	Kielecki	34340	399	—	364	1371	—	—	—	222	116	—	—	58	—	—
6	Konecki	28151	97	30	221	546	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Kozienicki	28971	287	62	193	661	4	—	—	—	—	—	—	16	3	38
8	Olkusi	26299	118	28	136	614	1	3	3	—	—	—	—	—	—	—
9	Opatowski	36122	1342	214	483	1082	10	11	11	—	—	—	—	65	10	165
10	Opoczyński	27058	53	—	208	563	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Pińczowski	26425	820	254	193	812	11	—	—	—	—	—	—	28	4	69
12	Radomski	37395	452	120	367	968	7	—	—	—	—	—	—	26	3	42
13	Sandomierski	26164	1062	198	281	694	6	2	2	—	—	—	—	33	1	20
14	Stopnicki	34663	205	76	366	1483	5	—	—	—	—	—	—	10	2	25
15	Włoszczowski	21843	500	195	156	738	8	—	—	—	—	—	—	11	3	41
16	Miechowski	34017	1297	603	231	861	25	5	5	—	—	—	—	32	6	82
17	Zawierciański	17285	112	31	122	473	2	3	3	—	—	—	—	—	—	—
R a z e m		475158	7912	2142	3990	14530	95	75	45	6	255	138	329	39	620	—

Tabela II do sprawozdania Inspektoratu Hodowli Bydła.

L. p.	Powiaty	Pokazy bydła			Konkursy							Kół Kontr. Obór		Kół Hodowców Bydła	Apteczek weterynar.
		Ilość pokazów	Doprowadzono sztuk	Nagrodzono	Zespolów konkursow. wyeh. cieląt	Uczestników	Cieląt	Nagród	Zespolów w konkursach urzędzeń obór	Uczestników	Nagrodzonych	Mniejszej własności	Większej własności		
1	Będziński	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
2	Częstochowski	—	—	—	1	13	13	9	—	—	—	1	—	—	—
3	Łódzki	—	—	—	1	10	10	10	—	—	—	1	—	1	27
4	Jędrzejowski	—	—	—	1	9	9	7	—	—	—	1	1	—	—
5	Kielecki	—	—	—	1	11	13	9	1	12	7	2	—	—	36
6	Konecki	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12
7	Koziński	—	—	—	—	—	—	—	2	25	13	1	1	—	—
8	Miechowski	2	154	75	1	7	10	6	—	—	—	1	2	—	5
9	Olkuski	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Opatowski	2	78	47	1	8	9	8	—	—	—	3	2	—	—
11	Opoczyński	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	4
12	Pińczowski	1	139	41	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	2
13	Radomski	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	27
14	Sandomierski	2	76	42	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	5
15	Stopnicki	1	12	11	1	16	16	9	—	—	—	—	—	—	13
16	Włoszczowski	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
17	Zawierciański	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem		8	459	216	7	74	80	58	3	37	20	13	14	1	131

INSPEKTORAT HODÓWLI KONI.

W okresie sprawozdawczym przeprowadzona została licencja ogierów, która dała pod względem jakościowym lepsze wyniki niż w latach poprzednich. Zakwalifikowano dużo ogierów młodych, zupełnie prawidłowo wychowanych po ogierach państwowych i premiowanych. Gorzej przedstawia się licencja pod względem ilościowym. Na 479 zakwalifikowanych ogierów, w tym 100 ogierów na podstawie § 12 (z braku lepszych), przypada — 125.174 klaczy. Oprócz ogierów licencjonowanych, stacjonowano 108 ogierów państwowych.

Jednak ogólna liczba ogierów nie była wystarczająca, ze względu na zwiększenie się zainteresowania hodowlą i tym samym zwiększenie zapotrzebowania na ogiery.

Na rok budżetowy 1936/37 Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych, oraz Kielecka Izba Rolnicza, celem przyjsia z pomocą hodowcom, przewidziała pewne kwoty na subwencjonowanie zakupu ogierów, co bezwątpienia przyczyni się do zwiększenia ilości dobrych ogierów i zachęci hodowców do chowania takowych.

Komisja kwalifikacyjna ogierów wydała świadectw uznania: I kategorii — 11, II kategorii — 54, III kategorii — 314, oraz na podstawie § 12 (z braku lepszych) — 100.

Rejestracja: klaczy przeprowadzona była całkowicie w powiatach: częstochowskim, gdzie zarejestrowano — 627 klaczy, jędrzejowskim—242, włoszczowskim—499, stopnickim—179.

Częściowo w powiatach: iłżeckim — 65, koneckim — 30, olkuskim — 63, radomskim — 55.

Ze względu na wygaśnięcie ważności świadectw przeprowadzono ponowną rejestrację w powiatach: kozienickim — 764, miechowskim — 617, opatowskim — 614, opoczyńskim — 326, sandomierskim — 481. Ogółem zarejestrowano w roku sprawozdawczym 4552 klaczy.

W następnym roku będzie dokończona rejestracja klaczy w pozostałych powiatach: iłżeckim, kieleckim, koneckim, olkuskim i radomskim.

Z przedstawionych licencjonowanych ogierów prywatnych, Ministerstwo Rolnictwa i Ref. Roln. premiowało 21. Premii wypłacono na sumę zł. 6600. Ilość premiowanych ogierów i wysokość przyznanych premii w stosunku do ubiegłego roku znacznie się zwiększyła (1934/35 r. 18 ogierów — zł. 4400).

Komisja Remontowa na 17 spędach zakupiła 777 koni, w tym 373 mniejszej własności i 405 większej własności. Ogólna cyfra koni do remontu jest o wiele niższa niż w roku ubiegłym (940 koni). Należy to przypisać temu, iż w roku 1932 wiele źrebiąt zostało wykupionych od gospodarzy małorolnych przez handlarzy na zabicie (na skórki).

Największą ilość remontowych koni dostarczyły następujące majątki:

L.p.	Imię i nazwisko właściciela	Miejscowość	Poczta	Ilość sztuk
1	Broniśł. Wesołowski	Złota	Chroberz	17
2	Eugen. Roguski	Stodoły	Wojciechowice	13
3	Wincenty Reklewski	Mirogonowice	Ostrowiec	11
4	Maria Ośniałowska	Chocimów	Kunów Miasto	10
5	Wanda Jankowska	Bodzechów	Bodzechów	9
6	Mieczysław Głuski	Brzozówka	Stopnica	9
7	Bogdan Rauszer	Pakosław	Iłża	9
8	Ignacy Kotkowski	Łomno	Wierzbnik	9
9	Zarząd Dóbr L. Łubieńskiego	Kazimierza W.	Kazimierza W.	8
10	Maria Tiede	Kopernia	Pińczów	7

Koło Hodowców Koni w powiecie kozienickim oddało do wojska 208 koni, z czego mniejsza własność 196.

Na zorganizowanej przez Krakowską Izbę Rolniczą i Związek Hodowców Koni przy Małopolskim Towarzystwie Rolniczym, Wystawie Koni Remontowych w Krakowie w dn. 29 i 30 czerwca 1936 r. połączonej z zakupem koni do wojska i ogierów do stad państwowych wzięli udział hodowcy z terenu woj. kieleckiego z powiatów: olkuskiego, pińczowskiego, miechowskiego i jedno stado z pow. iłżeckiego.

Ogółem z woj. kieleckiego doprowadzono na Wystawę 41 koni i 4 ogiery. Nagród pieniężnych przyznano 14, w tym nagród I-szych — 1, II-gich — 2, III-ch — 8 oraz trzy nagrody Kieleckiej Izby Rolniczej.

Ogółem wypłacono 2800 zł. przy czym z funduszków M. S. Wojsk. zł. 2300 i z funduszków Kieleckiej Izby Rolniczej — zł. 500.

Nagród honorowych przyznano 8, w tym 4 medale Min. Roln. i Ref. Roln., a mianowicie:

- 1) Medal srebrny za grupę — p. Ignacemu Kotkowskiemu z Łomna,
- 2) „ brązowy za grupę — p. Jerzemu Grodzieckiemu z Pogwizdowa,
- 3) „ brązowy za grupę — p. Józefowi Skarbek-Borowskiemu z Minogi,
- 4) „ brązowy za grupę — p. Bronisławowi Wesolowskiemu ze Złotej.

2 listy pochwalne Min. Roln. i Ref. Roln. i 2 dyplomy uznania Związku Hod. Koni przy Małopolskim Towarzystwie Rolniczym.

Komisja Remontowa zakupiła na Wystawie 35 koni (z terenu woj. kieleckiego) za sumę zł. 44.325. Do stad państwowych zakupiono 1 ogiera za sumę zł. 3500.

W lipcu 18 i 19 został zorganizowany pokaz remontowy w Ostrowcu n/Kamienną (pow. opatowski) połączony z zakupem koni do wojska i ogierów do stad Państwowych.

Na pokaz doprowadzono około 200 koni i 10 ogierów. Przyznano 18 nagród pieniężnych, w tym I-ch 4, II-ch — 10, III — 4, na łączną sumę zł. 2000 — z funduszków Min. Roln. i Ref. Roln.

Na powyższym pokazie Komisja Remontowa zakupiła 101 koni za sumę zł. 105,065. Do stad państwowych zakupiono 4 ogiery za sumę zł. 10.500.

Pokazów przychówku odbyło się 6, na których nagrodzono 99 sztuk. Nagród wypłacono na sumę zł. 2500 — z czego z funduszków Izby zł. 485, z funduszków lokalnych zł. 100 i z funduszków Min. Spraw Wojskowych, przyznanych dla Powiatowego Koła Hodowców Koni w Kozienicach zł. 1915.

Pokazy odbyły się w następujących miejscowościach:

L. p.	Powiat	Miejscowość	Ilość sztuk		Przyznane nagrody		
			dopr.	nagr.	Kl. Izba Rolnicza	M. S. Wojsk	Wydz. Pow.
1	Kozienski	Koziensice	54	22	—	915	—
2	"	"	44	22	—	455	—
3	"	Zwoleń	48	14	—	545	--
4	Opatowski	Opatów	72	21	300	—	--
5	Pińczowski	Sielec	18	6	85	—	—
6	Sandomierski	Klimontów	55	14	100	—	100
Razem			291	99	485	1915	100

W okresie sprawozdawczym stacyj kopulacyjnych ogierów państwowych było 28. Ogółem ogierów państwowych w roku sprawozdawczym stacjonowanych było 108, w tym 27 w dzierżawie rocznej, 6 w dzierżawie wieczystej, 19 w dzierżawie okresowej oraz 56 na stacjach kopulacyjnych.

Ogierami państwowymi i premiowanymi w roku sprawozdawczym zostało pokrytych 5844 klaczy.

Z pozostałej z roku ubiegłego kwoty na zakup źrebaków po ogierach państwowych od drobnych rolników (subwencja M. R. i R. R.) udzielono pożyczek następującym hodowcom:

- 1) Tadeuszowi Domańskiemu z Prymusowej Woli, pow. opoczyńskiego na zakup 2 źrebaków zł. 445—
 - 2) Stanisławowi Górskiemu z Kliszowa, pow. pińczowskiego na zakup 4 źrebaków zł. 475—
 - 3) Teofilowi Szańkowskemu z Wierzbna, pow. miechowskiego, na zakup 4 źrebaków zł. 694—
- Razem udzielono na zakup 10 źrebaków zł. 1614—

Pożyczki udzielone były na lat 3 bez żadnego oprocentowania, z pożyczkobiorcami zawarte zostały specjalne umowy, jak w roku ubiegłym.

Omawiane wyżej prace były przeprowadzane przez Izbę łącznie ze Związkiem Hodowców Koni Wojewódzwa Kiele-

ckiego. Po zalegalizowaniu statutu, Związek w porozumieniu z Izbą zaangażował inspektora chowu koni na etat Związku.

W związku z tym, teren województwa podzielony został na dwa rejony. Rejon obejmujący powiaty: jędrzejowski, kielecki, konecki, opatowski, opoczyński, pińczowski, radomski, sandomierski i stopnicki — przydzielono inspektorowi Kieleckiej Izby Rolniczej p. Stanisławowi Berezowskiemu. Rejon obejmujący pozostałe powiaty: będziński, częstochowski, ilżecki, kozienicki, miechowski, olkuski, włoszczowski i zawierciański — przydzielono inspektorowi Związku p. Janowi Cieleckiemu.

Związek liczył na dzień 31.III. 1936 r. — 1925 członków, w tym hodowców mniejszej własności 1732 z 1828 klaczami i 193 hodowców większej własności z 1477 klaczami.

Wpływy swoje Związek opiera głównie na opłatach:

1) od klaczy, które wynoszą rocznie:

a) od klaczy z pochodzeniem zł. 7.—

b) „ „ bez pochodzenia zł. 2.50

2) wpisowego od każdej nowozapisanej klaczy zł. 1.—

3) 1% od sprzedanych koni do remontu.

W okresie sprawozdawczym odbyły się dwa walne zebranie członków Związku, na których został przyjęty i zatwierdzony statut; omówiono sprawy organizacyjne i finansowe Związku oraz sprawy hodowlane.

Posiedzeń Zarządu Związku odbyło się 8.

INSPEKTORAT HODOWLI TRZODY CHLEWNEJ.

W okresie sprawozdawczym podział woj. kieleckiego pod względem kierunków hodowlanych nie uległ zmianie. Dotyczy to również dostawy boczniaków do fabryk bekonowych.

Knury stacyjne różstawiane były na tych samych zasadach i warunkach, jak w roku ubiegłym. W powiatach nastawionych na akcję boczkową Izba rozstawiała knury rasy wielkiej białej angielskiej, w powiatach o nastawieniu na materiał cięższy — knury kłapouche.

W roku sprawozdawczym Izba zakupiła 55 knurów. Ogólna więc ilość knurów stacyjnych wynosiła na dzień 31.III. 1936 r. 144 sztuki, z czego rasy wielkiej białej angielskiej 137, kłapouchych — 7.

Tabela do sprawozdania Inspektora Hodowli Koni

L. p.	Powiaty	Ogólna ilość klaczy	Klaczy zaliczonejonych	Ogólna ilość ogierów	Ogierów zaliczonejonych	Ogierów państwowych	Ogierów premiowych	Kół Hodowców Koni
1	Będziński	960	—	113	3	—	—	—
2	Częstochowski	7586	627	156	21	6	—	—
3	Łżecki	6897	65	227	38	5	—	—
4	Jędrzejowski	8267	242	100	26	14	—	—
5	Kielecki	1620	15	676	12	5	—	—
6	Konecki	3346	30	100	12	1	2	—
7	Kozienicki	6884	764	120	40	8	4	1
8	Miechowski	11952	617	184	45	11	—	1
9	Olkuski	4524	63	112	19	5	—	—
10	Opatowski	6993	614	462	57	12	4	1
11	Opczyński	8390	326	72	21	2	3	1
12	Pińczowski	12676	577	86	36	16	4	1
13	Radomski	9603	55	264	44	1	1	—
14	Sandomierski	9631	481	120	32	12	1	—
15	Stopnicki	14793	179	174	37	5	—	—
16	Włoszczowski	8455	499	94	26	5	2	—
17	Zawierciański	2597	—	131	10	—	—	—
Razem		125.174	5153	3191	479	108	21	5

Maciorki rozstawiane były na terenie wojew. kieleckiego systemem łańcuszkowym t. j. na analogicznych warunkach co w roku ubiegłym.

W powiatach dostarczających materiał boczkowy do bekoniarń, rozstawiono maciorki rasy wielkiej białej angielskiej, w innych powiatach — maciorki kłapouche.

Maciór rozstawiono 62, z czego wielkiej białej angielskiej 58, kłapouchych — 4. Ogólna ilość macior na dzień 31.III. 1936 roku wynosiła 137 sztuk.

Materiał hodowlany zakupywany był z funduszków zainteresowanych hodowców, dopłat Izby z subwencji Polskiego Zw. Eksporterów Bekonu i Artykułów Zwierzęcych oraz dopłat Okręgowych Tow. Organizacyj i Kółek Rolniczych ew. Wydziałów Powiatowych.

Ogółem wydatkowała Izba na zakup knurów i macior sumę zł. 6403,21.

Konkursy wychowu knurów i maciorek zakończone zostały w 3 powiatach: miechowskim, opatowskim i stopnickim. W pow. miechowskim 1 zesp. przy udziale 7 uczestników, w pow. opatowskim — 1 zesp. — 5 uczestników, w pow. stopnickim — 3 zesp. — 24 uczestników.

Nagród za wyżej wymienione konkursy wypłacono z funduszków Izby 278 zł. w czym pow. miechowski i opatowski otrzymały nagrody rzeczowe (apteczki weterynaryjne) wartości każda zł. 72,50.

W czasie przeglądów knurów premiiowano sztuk 22 w pow. opatowskim i radomskim. Nagród udzielono na sumę zł. 140 — z funduszków lokalnych.

Akcja bekonowa: W okresie sprawozdawczym następującą ilość trzody odstawiono z powiatów nastawionych na akcję boczkową, do 5 fabryk bekonowych:

do Eksportowej Przetwórni Mięsnej w Radomiu — sztuk 2296, z pow.: ilżeckiego, koneckiego, kozienickiego, opatowskiego, opoczyńskiego i radomskiego;

do Eksportowej Przetwórni Mięsnej w Tarnowie — sztuk 2895, z pow.: sandomierskiego i stopnickiego;

do Cracovia Bacon Export w Krakowie — sztuk 2716, z pow. miechowskiego, jędrzejowskiego i pińczowskiego;

do Sielesiabacon w Katowicach — sztuk 5284, z pow.: jędrzejowskiego, miechowskiego i opatowskiego;

do F-my Musioł i S-ka w Katowicach — sztuk 3244 z pow. opatowskiego.

Dostawy trzody boczkowej były bądź indywidualne, bądź zbiorowe. Zbiorowe dostawy wagonowe organizowały Spółdzielnie Zbytu Inwentarza Żywego w Opatowie i Sandomierzu.

W celu ukrócenia handlu kontraktami bekonowymi, traktując tę sprawę łącznie z doradztwem w zakresie hodowli i żywienia boczniaków, Izba zaangażowała 2 pracowników, którzy objechali powiaty o nastawieniu boczkowym i sprawdzili na miejscu u poszczególnych hodowców stan jakościowy i ilościowy trzody boczkowej.

Dla zabezpieczenia interesów rolników-hodowców przy dostawach trzody boczkowej, obecny jest w każdej fabryce przedstawiciel Izby, raz w tygodniu, przy ocenie eksterjerowej trzody podczas odbioru oraz ocenie klasyfikacyjnej po uboju.

Inspektor Hodowli Trzody Chlewnej od m-ca listopada 1935 r. rozpoczął licencję trzody, zgłoszonej z 31 chlewni do mającego powstać Kieleckiego Związku Hodowców Trzody Chlewnej. Do dnia 1,IV. 1936 r. zalicencjonowano 12 chlewni.

W roku sprawozdawczym, inspektor wygłosił 10 referatów na tematy racjonalnego tuczu bekonów, oraz hodowli trzody i organizacji zbytu, w pow.: jędrzejowskim — 1, kozienickim — 1, miechowskim — 3, olkuskim — 3, pińczowskim — 1, zawierciańskim 1,

INSPEKTORAT HODOWLI OWIEC.

Dane statystyczne za rok 1935 wykazują znaczny stosunkowo przyrost pogłowia owiec, wynoszący na terenie Województwa w porównaniu do r. 1934 około 12.000 sztuk owiec, bo z 40.865 w r. 1934 na 52.179 owiec w r. 1935. Procentowo 1935 r. wykazuje w porównaniu do 1934 r. przyrost o około 28%, w porównaniu do 1930 r. o 19,6%.

Przodujące stanowisko zajmował nadal powiat opoczyński, który swoją ilością obejmuje prawie 1/3 ilość pogłowia owiec całego województwa.

Akcja owczarska Izby subwencjonowana była przez Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych w wysokości zł. 10.000, Ministerstwo Spraw Wojskowych — 2500 zł., Targi Międzynarodowe, z funduszków 8-mio groszowych za wystawianie

Tabela do sprawozdania Inspektoratu Hodowli Trzody Chlewnej.

L. p.	Powiat	Kola Produkc. Trzody Chlewnej		Rozstaw. przez Izbę		Konk. tuczu bekon.	Konk. wychowu	Uczestników	Kursów	Uczestników
		Ilość kół	Członków	Macier	Knurow stacyj.					
1	Bedziński	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Częstochowski	—	—	—	1 (k)*	—	—	—	—	—
3	Ilzecki	2	—	—	3	—	—	—	—	—
4	Jędrzejowski	—	—	—	2	10	—	—	1	118
5	Kielecki	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Konecki	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Kozienicki	4	—	—	—	10	—	—	1	31
8	Miechowski	1	—	—	6	14	—	7	3	32
9	Olkuski	—	—	—	2	2	—	—	3	131
10	Opatowski	7	—	—	2	—	1	5	—	—
11	Opoczyński	—	—	—	—	2 (k)	—	—	—	—
12	Pińczowski	1	—	—	8	6	—	—	1	37
13	Radomski	2	—	—	14	16	—	—	—	—
14	Sandomierski	6	—	—	9	—	—	—	—	—
15	Stąpnicki	2	—	—	7	—	3	24	—	—
16	Włoszczowski	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Zawierciański	—	—	—	1 (k)	2 (k)	—	—	1	48
Razem		25	—	—	55	62	—	5	10	397

*) Znak (k) oznacza kłapouche, pozostałe rasy wielka biała angielska.

świadectw krajowego pochodzenia wełny zł. 2.000 oraz z Funduszków Kieleckiej Izby Rolniczej zł. 7.500.

Punkty kopulacyjne: Najważniejsza z tych akcji, zmierzających do standaryzacji w typach owiec omówionych w sprawozdaniu Izby z roku ubiegłego, to rozmieszczanie tryków na punktach kopulacyjnych.

Ogółem rozproszdziła Izba w omawianym roku budżetowym 74 tryków w 10-ciu powiatach, w tym 33 tryków rasy kent i 41 tryków pół-krwi holsztyńskiej.

Dość znaczna ilość z pośród powyższych 74-ch tryków, bo 15-cie odebrała Izba po maciorkach i jagniętach, rozproszdzonych przez Izbę w latach ubiegłych.

Ogółem na zakup tryków wydatkowała Izba kwotę zł. 3722,38.

Akcja powyższa zdążyła do objęcia jaknajwiększej ilości gmin nadzorem nad trykami w myśl ustawy z dnia 5.III 1934 r. o nadzorze nad hodowlą bydła, trzody chlewnej i owiec. Do tej pory, odpowiednie wnioski skierowały Rady Powiatowe pow:

- 1) zawierciańskiego dla gminy Niegowa,
- 2) koneckiego dla gmin Czermino i Skotniki,
- 3) stopnickiego dla gmin Potok, Drugnia, Maleszowa, Chmielnik,
- 4) jędrzejowskiego dla całego powiatu.

Dla owczarni, których kierownictwo powierzone zostało Izbie, zakupionych zostało 10 tryków rasy merino - precoce, przy czym Izba pokrywała tylko 1/3 ceny kupna, z zasiłku przyznanego przez Ministerstwo Spraw Wojskowych. Kwota ta w sumie wyniosła zł. 714,33.

Rozprowadzanie macior i jagniąt konkursowych: przeprowadzone było w głównej mierze dzięki uzyskaniu zasiłku Ministerstwa Spraw Wojskowych, z którego poza wyżej wspomnianymi trykami zakupiła Izba 76 macior i jagniąt, na łączną kwotę zł. 2053,50. Nadwyżkę ponad przyznany zasiłek M. S. Wojsk. w kwocie zł. 267,83 pokryła Izba z własnych funduszków.

Owce te rozmieszczono w sposób następujący:

w gniazdach: w pow: opoczyńskim — 7 macior
 „ olkuskim 10 „

w zespołach konkursowych:

w pow. jędrzejowskim	— 1 zespół	— 12 jagn.
„ olkuskim	— 5 „	— 35 „
„ stopnickim	— 2 „	— 12 „

Poza tym zakupiła Izba z własnych funduszków dla zespołów:

w pow: iżeckim	— 12 jagniąt dla zespołu K. G. W.
„ jędrzejowskim	— 4 maciorki dla zespołu młodzieżowego
„ kieleckim	— 7 jagniąt dla „ „
„ koneckim	— 5 „ „ „
„ opoczyńskim	— 9 „ „ „

i gospodarzy samodzielnych.

Ogółem rozprowadzono więc 113 macior i jagniąt na ogólną kwotę zł. 1785,67 z zasiłku M. S. Wojsk i 1799,44 z funduszków Izby.

Konkursy strzyży: W roku sprawozdawczym przeprowadzono tylko 3 zawody strzyży:

dn. 26.IV. 35 r. w Gawronach, pow. Opoczyński — przy przeciętnej wydajności wełny od maciorki 1,57 kg.

dn. 10.V. 35 r. w Domasznie, pow. opoczyński — przy przeciętnej wydajności wełny od maciorki 2,16 kg.

dn. 28.IX. 35 r. w Czermnie, pow. konecki — przy przeciętnej wydajności wełny od maciorki 1,61 kg.

Przeglądy hodowlane: Ogółem przeprowadzono 25 przeglądów w 8-miu powiatach. Na przeglądy doprowadzono ogółem 3923 owiec, z pośród których nagrodzono 792 macior i 29 tryków konkursowych, na ogólną kwotę zł. 1677.50, przy czym — zł. 1241, z fund. Kieleckiej Izby Roln. i — zł. 436.50 z fund. powiatowych.

Zorganizowanie Związku Hodowców owiec. W dniu 1.II. 1936 r. powstał Kielecki Związek Hodowców Owiec:

W ogólnym planie pracy, Związek przyjął następujący program standaryzacji pogłowia:

- 1) owce drobnostadne wyrównać w typie owcy mięsno-długowelnistej o sortymencie C — D, przyjmując jako standart:
 - a) owcę angielską kent (Romney Marsh), dla powiatów.: opoczyńskiego, koneckiego, kieleckiego, północnej części włoszczowskiego i częstochowskiego,
 - b) owcę pomorską w typie owcy holsztyńskiej, dla powiatów: radomskiego, sandomierskiego, stopnic-

Zestawienie wyników przeglądów owiec w r. 1935

L. p.	Data	Miejscowość	Powiat	Doprowadzono owiec	Nagrodzono		Przyznano nagród w zł. z fund. K.I.R. z fund. Sam.
					hodowców	owiec	
1	31.X.35	Gawrony	opoczyński	65	15	29	77.—
2	3.IX. "	Kraśnica	"	150	29	39	96.—
3	4.IX. "	Dębówka	"	55	9	13	34.50
4	4.IX. "	Kruszewiec	"	150	26	37	81.—
5	5.IX. "	Domaszno	"	315	57	73	74.—
6	6.IX. "	Radzice	"	182	38	46	64.50
7	7.IX. "	Gowarczów	"	72	15	17	46.—
8	11.IX. "	Czermno	konecki	260	36	39	122.—
9	11.IX. "	Dąbrówka	"	255	21	26	75.50
10	12.IX. "	Przedbórz	"	10	2	2	20.—
11	13.IX. "	Góry Mokre	"	65	3	3	25.—
12	14.IX. "	Kluczewsko	włoszczowski	145	5	15	48.—
13	17.IX. "	Policzno	kielecki	52	11	19	32.—
14	18.IX. "	Zajączków	"	290	46	64	73.—
15	19.IX. "	Masłów	"	150	44	52	57.—
16	20.IX. "	Wola Jachowa	"	425	80	87	82.50
17	21.IX. "	Morawica	"	95	26	32	24.—
18	21.IX. "	Stoniewice	jędrzejowski	464	za 4 stadka	28	28.—
19	23.IX. "	Wancerzów	częstochowski	152	28	61	52.—
20	24.IX. "	Olsztyn	"	92	14	22	39.—
21	25.IX. "	Janów	"	66	11	25	41.—
22	26.IX. "	Kusięta	"	81	7	22	28.—
23	25.IX. "	Niegowa	zawierciański	177	25	29	84.50
24	27.IX. "	Jerzmanowice	olkuski	75	16	16	43.—
25	28.IX. "	Suloszowa	"	120	22	26	34.—
Razem				3923	585	792	1241.—
							436.50

Tabela do sprawozdania Inspektoratu Hodowli Owiec.

POWIATY	Stacjon. tryków		Gniazda zarodowe			Konkursy wych. jagniąt		Konkursy strzyży		Pokazy i spedy		Kola hodowl.			
	liczba stacji na dzień 1.IV.1935 r.	liczba zakupionych tryków w okresie 1.IV.1935 r. - 31.III.1936 r.	istniało przed 1.IV.1936 r.	Założono w okresie 1.IV.1935 r. - 31.III.1936 r.	tryków	maciorek	liczba konkursów wychow. w okresie 1.IV.1935 r. - 31.III.1936 r.	liczba jagniąt w konkursie	liczba zakupionych jagniąt	liczba odbytych w okresie 1.IV.1935 r. - 31.III.1936 r.	liczba doprowadzonych owiec	liczba pokazów i spedy w okresie 1.IV.1935 r. - 31.III.1936 r.	liczba nagród	istniało kol przed 1.IV.1935 r.	Założono w okresie 1.IV.1935 r. - 31.III.1936 r.
Częstochowski	—	8	1	—	—	—	1	—	—	4	391	4	180	3	—
Ilzecki	2	5	1	—	—	—	1	1	—	1	464	1	—	1	—
Jędrzejowski	1	3	—	—	—	—	2	16	—	—	—	—	4	—	—
Kielecki	11	7	4	—	—	—	1	7	—	—	1012	5	254	5	—
Konecki	17	3	11	—	—	—	2	5	37	1	622	5	90	3	—
Olkuski	1	15	1	3	10	—	3	35	—	—	195	2	42	—	2
Opatowski	1	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Opoczyński	13	15	7	—	—	—	5	9	46	2	917	6	237	3	1
Pińczowski	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Radomski	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stąpniński	1	2	6	1	7	—	1	12	—	—	1	1	1	—	1
Włoszczowski	2	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	1	15	2	—
Zawierciański	6	14	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	29	—	—
Razem	55	74	41	4	—	17	14	97	3	83	25	50	821	17	4

kiego, jędrzejowskiego, pińczowskiego, miechowskiego, olkuskiego i zawierciańskiego.

- 2) owczarnie wydzielone typu merinosowego ustalić w typie owcy merino-precoce o sortymencie A—AB,
- 3) owczarnie typu czarnogłówki angielskiej, ustalić w typie owcy hampshire-down,
- 4) owczarnie typu owcy wsch-fryzyjskiej, utrzymać w tym typie.

Owczarnie karakułowe postanowił Związek powierzyć Związkowi Hodowców Karakułów, obejmującemu teren całej Polski.

Jednym z czołowych zadań Związku będzie zorganizowanie sieci Kół Hodowców Owiec, które wobec coraz bardziej wzrastającej akcji owczarskiej, przejąć będą musiały część prac hodowlanych.

INSPEKTORAT HODOWLI DROBIU I ZWIERZĄT FUTERKOWYCH.

Rozwój hodowli drobiu zależy w dużej mierze od zbytu jej produkcji. W okresie sprawozdawczym Izba nawiązała kontakt z bekoniarnią w Radomiu, posiadającą zbiornicę jaj w Ożarowie i przyjmującą jaja z pow. opatowskiego i sandomierskiego oraz z bekoniarnią w Tarnowie odbierającą jaja z pow. stopnickiego w Pacanowie.

Jaja skupywane były na zasadzie kontraktów i na wagę. Przy czym prócz ceny za klg. jaj, stały kontraktowy dostawca otrzymywał premię w wysokości 10% od otrzymanej sumy za dostarczone jaja.

Poza wymienionymi bekoniarнями, Izba weszła w porozumienie z Zakładami Stow. Spożyców „Społem“ w Kielcach, które na tych samych warunkach przyjmowały jaja z pow. kieleckiego, jędrzejowskiego, części stopnickiego, pińczowskiego i miechowskiego, a w dalszym ciągu akcją tą będzie objęty pow. włoszczowski. Jaja przyjmowane są przede wszystkim w tych punktach, gdzie są sklepy „Społem“ i mleczarnie spółdzielcze. Tam, gdzie tych placówek niema, zbiórką i dostawą jaj zajmowały się Kółka Rolnicze i Koła Gospodyń Wiejskich.

W związku z rozwijającą się akcją zbytu, zainteresowanie hodowlą drobiu wzrosło.

Jako hodowle reprodukcyjne zostały zakwalifikowane:

- 1) Eligjusza Stawinogi, Piotrkowice, p-ta Wodzisław — rasa zielononózek kuropatwianych.
- 2) Stanisława Bukowińskiego, maj. Nawarzyce Leśne, p-ta Wodzisław — rasa zielononózek kuropatwianych.
- 3) Stanisławy Kopińskiej, Szczaworyż, p-ta loco, pow. stopnicki — rasa zielononózek kuropatwianych.
- 4) Eugenji Kunickiej, maj. Łaziska, p-ta Orońsko, pow. radomski — rasa zielononózek kuropatwianych.
- 5) Eugenii Domańskiej, maj. Prymusowa Wola, p-ta Opoczno — rasa zielononózek kuropatwianych.
- 6) Marii Eplerowej, maj. Kacice, p-ta Słomniki, pow. miechowski — rasa zielononózek kuropatwianych.
- 7) Jadwigi Cybulskiej, Sielec, p-ta Skalbmierz, pow. pińczowski — rasa karmazyny.
- 8) Zofii Linowskiej, maj. Ziemblice, p-ta Kazimierza W-ka pow. pińczowski — rasa karmazyny.

Poza wymienionymi hodowlami istniało na terenie woj. Kieleckiego cały szereg gniazd hodowlanych kur i królików, będących pod opieką Izby.

Konkursy producentów drobiu zostały zamknięte w 12-tu powiatach: będzińskim, częstochowskim, iłżeckim, jedrzejowskim, kieleckim, miechowskim, olkuskim, opatowskim, opoczyńskim, sandomierskim, stopnickim i zawierciańskim, z ilością 112 uczestników. Nagrody zostały przyznane na sumę zł. 804,18 z funduszków Izby Rolniczej.

Z rozpoczętych tytułem próby konkursów wychowu gęsi, do zakończenia doprowadziły 2 zespoły w pow. pińczowskim i sandomierskim, z dobrymi rezultatami.

W dalszym ciągu Izba będzie konkurs ten prowadzić w pow. pińczowskim i miechowskim. Materiał wylęgowy do konkursu będzie sprowadzony z hodowli pomorskich.

Jesienią 1935 r. został zorganizowany nowy konkurs producentów drobiu przy udziale 360 uczestniczek,

Dla konkursistów producentów drobiu, konkursistów wychowu gęsi i P. R. Izba zakupiła 5708 sztuk jaj wylęgowych za sumę zł. 1499,72.

Tabela do sprawozdania Inspektoratu Hodowli Drobii

Pawiaty	Hodowli		Konkursy		Rozprowadzono				Pokazy		
	Rodow- dowych	Repro- dukcyj- nych	Zespe- lów pow.	Ukoń- czyło uczestn.	Nagrod. zł.	Jaj gęsi	Kogutów	Jaj kurzych	Gąsiorów	Ilość	Ucze- stników
Będzin	—	—	1	7	37.—	—	—	—	—	—	—
Częstochowa	—	—	1	4	34.—	—	—	—	—	—	—
Ilza	—	—	1	5	16.10	—	—	—	—	—	—
Jędrzejów	—	2	1	9	71.—	—	3	—	—	—	—
Kielce	—	—	1	6	58.—	—	1	—	—	—	—
Końskie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kozienice	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Miechów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Olkusz	—	—	1	9	30.—	80	3	—	1	—	—
Opatów	—	—	1	17	189.41	—	1	—	3	2	23
Opoczno	—	—	1	5	34.—	—	—	—	—	—	—
Pińczów	—	1	1	11	77.51	—	—	—	—	—	—
Radom	—	2	—	—	—	80	2	—	—	1	15
Sandomierz	—	1	—	—	—	—	4	—	—	—	—
Stąpnicą	—	1	1	16	129.—	44	4	—	—	—	—
Włoszczowa	—	1	1	13	53.16	—	—	—	3	1	36
Zawiercie	—	—	—	10	75.—	—	—	—	—	—	—
Razem	—	8	12	112	804.18	204	21	5708	7	4	74

Łącznie do wszystkich powiatów

Jaja wylęgowe dawane były konkursistom za zwrotem każdorazowej ceny rynkowej. Jaja gęsi pomorskich otrzymywały konkursistki za zwrotem 25 gr, od sztuki.

W dziedzinie hodowli królików Izba prowadziła pracę w dwóch kierunkach: 1) kierunek futerkowo-mięsny i 2) kierunek czesankowy.

W ostatnich czasach dało się zauważyć duże zainteresowanie, specjalnie młodzieży w Przysposobieniu Rolniczym królikami czesankowymi. Pod tym względem przodował powiat częstochowski. Z funduszków Kieleckiej Izby Rolniczej została udzielona pomoc przy dostarczaniu królików do konkursów w Przysposobieniu Rolniczym — na sumę zł. 227.50,

Pokazy drobiowe odbyły się w pow. olkuskim, pińczowskim i stopnickim łącznie z pokazami Kół Gospodyń Wiejskich. Na pokazach wypłacono tytułem nagród z funduszków Izby zł. 202.50.

Prócz prac powyższych został przeprowadzony kurs garbowania skórek króliczych dla pp, Instruktoerek. Kurs przeprowadzony został przy pomocy odpowiedniego fachowca ze szkoły chemiczno-garbarskiej w Radomiu. W wyniku tego kursu, w okresie zimowym, przeprowadzono cały szereg kursów dla Kół Gospodyń Wiejskich i w Przysposobieniu Rolniczym przez pracowników Izby i poszczególne pp. Instruktorce. Omawiane kursy cieszyły się dużym powodzeniem.

INSPEKTORAT RYBACTWA.

Podział rzek na obwody rybackie:

W okresie sprawozdawczym opracował Inspektorat Rybactwa Izby w porozumieniu z Kieleckim Urzędem Wojewódzkim projekt podziału rzeki Warty na obwody rybackie, przedkładając go Urzędowi Wojewódzkiemu w Kielcach i Łodzi oraz Ministerstwu Rolnictwa i Reform Rolnych.

Projekt obejmował podział rzeki Warty na obwody rybackie na terenie województwa kieleckiego (powiaty zawierciański i częstochowski) oraz powiatu radomszczańskie wojew. łódzkiego. Ogółem zaprojektowano 19 obwodów, z czego na teren województwa kieleckiego przypada 10 obwodów, na teren zaś województwa łódzkiego 9 obwodów rybackich.

W Kieleckim Dzienniku Wojewódzkim Nr 2 z 1 lutego 1936 r. pojawiło się orzeczenie Wojewody Kieleckiego z dnia 4 stycznia 1936 r. o podziale rzeki Warty na obwoody rybackie na terenie wojew. kieleckiego.

Prace nad podniesieniem hodowli ryb:

Wiosenna akcja zarybieniowa: Wdzierżawione obwoody rybackie na terenie województwa kieleckiego zarybione zostały z wiosną 1935 r. bezpośrednio przez dzierżawców. Materiał zarybieniowy stanowił sandacz, węgorz, leszcz, szczupak oraz pstrąg.

Jesienna akcja zarybieniowa: W listopadzie 1935 r. zarybiona została rzeka Prądnik na terenie powiatu olkuskiego po raz pierwszy palczakami pstrąga potokowego w ilości 7.900 sztuk, wyprodukowanymi w ośrodku zarybieniowym w Ojcowie.

Rozbudowa ośrodka zarybieniowego w Ojcowie: W okresie sprawozdawczym czynne były w Ojcowie 3 stawki pstrągowe, a ponadto zremontowano czwarty staw, przeznaczając go do produkcji pstrąga porcyjnego. W listopadzie 1935 roku odłowiono palczaki pstrąga, wyprodukowane w stawach, przy czym w jednym ze stawków o powierzchni ca. 250 m² uzyskano 10.400 sztuk palczaków pstrąga potokowego, którą to ilością zarybiono rzekę Prądnik (7.900 sztuk) oraz rzekę Rabę na terenie województwa krakowskiego (2.500 sztuk) — w drugim zaś stawku o tej samej powierzchni wyłowiono 19.400 szt. palczaków pstrąga tęczowego, przeznaczając je do dalszej hodowli.

Jak z powyższego wynika hodowla pstrąga w Ojcowie pomyślnie rozwija się pod opieką Izby Rolniczej, pierwsza bowiem kampanja hodowlana po wybudowaniu stawków dała znakomite rezultaty.

Dodać należy, że w dniu 1 sierpnia 1935 r. zwiedzili delegaci Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Urzędu Wojewódzkiego stawki pstrągowe w Ojcowie, zapoznając się na miejscu z całym obiektem oraz planem rozbudowy.

Opracowanie opinij dla Urzędu Wojewódzkiego: W terenie załatwił Inspektorat Rybactwa Izby szereg odwołań wniesionych do Urzędu Wojewódzkiego przeważnie przez właścicieli młynów w sprawie uznania stawów położonych na rzekach, za zbiorniki wody zamkniętej. Terenowe badania przeprowadzono w następujących miejscowościach:

1) Kostomłoty pow. kielecki, 2) Pietraszki pow. kielecki, 3) Kowalków pow. iłżecki, 4) Seredzice pow. iłżecki, 5) Gatka pow. iłżecki, 6) Sobowice pow. jędrzejowski, 7) Imielno pow. jędrzejowski, 8) Podgórkki pow. konecki, 9) Ciągowice pow. zawierciański, 10) Zakrzów pow. jędrzejowski, 11) Wąlsnów pow. radomski.

W sześciu wypadkach wydała Izba opinię co do uznania stawów za zbiorniki wody zamkniętej, w pozostałych zaś pięciu wypadkach, wskutek braku podstaw prawnych nie można było uznać stawów za zbiorniki wody zamkniętej.

Gospodarstwo stawowe:

Zwalczanie chorób ryb: W r. 1935 zauważono na terenie powiatu częstochowskiego śnięcie ryb w kilku gospodarstwach, w związku z czym porozumiała się Kielecka Izba Rolnicza z terytorjalnie właściwą Stacją badawczo - rozpoznawczą dla chorób ryb przy Zakładzie Ichtobiologii i Rybactwa U. J. w Krakowie, która przy współudziale Inspektoratu Rybactwa Izby przeprowadziła badania obejmujące następujące gospodarstwa: 1) Gospodarstwo rybne w Kopcu gm. Kamyk, 2) Stawki Towarzystwa Ogródków Działkowych w Częstochowie, 3) Staw w Gnaszynie gm. Grabówka, 4) Gospodarstwo rybne w Błachowni gm. Dzbów, 5) Gospodarstwo rybne w Pile pod Kopiskami.

Śnięcie ryb w gospodarstwie w Kopcu spowodowane zostało przez sporowca *Eimeria cyprini*, który wywołał chorobę przewodu pokarmowego. W związku ze stwierdzoną przyczyną śnięcia, udzielono na miejscu porady, by do czasu zupełnego jej ustąpienia zaniechać karmienia, które przy tak silnym uszkodzeniu przewodów pokarmowych, jak to stwierdzono, byłoby wręcz szkodliwe. Poza tym zwrócono uwagę na konieczność racjonalnego wychowu narybku, a w szczególności zalecono przeznaczyć dla niego większe przestrzenie, by bez sztucznego karmienia uzyskać potrzebne dla gospodarstwa ilości.

Śnięcie narybku w stawkach Towarzystwa Ogródków Działkowych w Częstochowie wywołane zostało przerybieniem stawów, a zwłaszcza użyciem do obsady narybku bardzo drobnego. W związku z tym polecono przerzedzić obsadę, w przyszłości zaś stosować zarybienie stawów narybkiem o wadze co najmniej 50 gr. sztuka.

W pozostałych wypadkach ograniczono się do udzielenia wskazówek hodowlanych, w szczególności odnośnie do należytego wychowu narybku karpia. W czasie objazdu terenowego omówił inspektor rybactwa w gospodarstwie rybnym w Pile koło Konopisk sprawę dostarczenia narybku właścicielom drobnych stawków z terenu powiatu częstochowskiego.

Inspekcje:

Na podstawie terenowego zbadania przez inspektora rybactwa wydała Izba opinię dla Państwowego Banku Rolnego w sprawie udzielenia właścicielowi stawu młyńskiego w Kawkach pow. częstochowskiego pożyczki na przebudowę stawu i przystosowanie go do racjonalnej produkcji ryb.

W Dobranowicach gm. Kowala pow. miechowskiego udzielił inspektor wskazówek odnośnie do zagospodarowania istniejących stawów rybnych oraz zorganizowania zbytu wyprodukowanej ryby kupieckiej.

W majątku Ruda Maleniecka pow. koneckiego przeprowadził inspektor rybactwa wraz z buchalteryjnym rzeczoznawcą Izby, przeszacowanie całego majątku do bilansu otwarcia na rok 1935/36.

Ponadto udzielił inspektor rybactwa wskazówek hodowlanych w gospodarstwie rybnym w Lipnie pow. jędrzejowskiego w związku z wiosenną obsadą stawów.

Kielecki Związek Hodowców Ryb Stawowych: Z inicjatywy Kieleckiej Izby Rolniczej odbył się w dniu 19 lutego 1936 r. w Kielcach zjazd hodowców ryb stawowych, mający na celu zorganizowanie Związku Hodowców Ryb. Na zjeździe przyjęty został statut Związku, którego zadaniem jest podniesienie poziomu i rentowności rybactwa stawowego oraz obrona jego interesów gospodarczych. Na zjeździe ustanowiono następujące opłaty:

Wpisowe od gospodarstwa stawowego do 20 ha — zł. 5, od gospodarstwa powyżej 20 ha — zł 10. Opłata roczna wynosi zł. 1, od 1 ha gospodarstwa stawowego.

Na wspomnianym zjeździe wygłoszone zostały 2 referaty, a mianowicie prof. dr. Teodor Spiczakow z Krakowa mówił na temat zagadnienia hodowli karpia w związku z chorobami ryb, zaś inż. J. L. Maylert poruszył sprawę wiosennego obsadzania stawów karpionych.

Koło Rybackie w Częstochowie: Przy współudziale O. T. O. i K. R. zawiązane zostało w Częstochowie Koło Rybackie, działające na podstawie regulaminu Kieleckiego Związku Hodowców Ryb Stawowych.

INSPEKTORAT PSZCZELARSKI

W roku sprawozdawczym prace również wykonywane były przez p. Juljana Piwowarskiego — Przewodniczącego Podkomisji Pszczelarskiej, Kierownika Wydziału Wytwórczości Zwierzęcej oraz zaproszonych fachowców-praktyków, a to z racji, że inspektora-fachowca nie było.

Na posiedzeniu Podkomisji Pszczelarskiej zapadła uchwała o zorganizowaniu Związku Pszczelarzy, termin zebrania organizacyjnego został wyznaczony na 10 maja 1936 r. Związkowi zostaną powierzone prace z zakresu pszczelnictwa oraz akcja wydawania zaświadczeń na pobór cukru skażonego dla podkarmiania pszczół.

Na kursy i zebrania, które odbyły się w pow.: łżeckim, kieleckim, miechowskim, opatowskim, pińczowskim, radomskim i sandomierskim, Izba delegowała pszczelarzy praktyków z terenu województwa.

W roku sprawozdawczym Izba wydała zaświadczeń dla poszczególnych O. T. O. i K. R. oraz Rodziny Kolejowej na pobór cukru skażonego na następujące ilości.

L. p.	Powiat	Ilość cukru kg.	Uwagi
1	Będziński	188	podkarmiania jesienne i wiosenne
2	Częstochowski	510	
3	Łżecki	1070	
4	Jędrzejowski	2350	
5	Kielecki	1040	
6	Kozienicki	190	
7	Miechowski	12630	
8	Olkuski	6250	
9	Opatowski	4152	
10	Opoczyński	1080	
11	Pińczowski	5484	
12	Sandomierski	2540	
13	Stopnicki	610	
14	Włoszczowski	2647	
Razem		40741	

WYDZIAŁ OŚWIATOWY.

INSPEKTORAT PRZYSPOSOBIENIA ROLNICZEGO.

Rok 1935 jest ósmym rokiem pracy przysposobienia rolniczego na terenie województwa Kieleckiego. Okres sprawozdawczy cechuje dalsze pogłębienie prac w kierunku usystematyzowania planowej pracy w przerabianiu tematów konkursowych i w zdobywaniu przez młodzież stopni sprawności p. r.

W porównaniu do roku zeszłego uwidoczniła się duża poprawa w pogłębianiu wiedzy rolniczej przez lepsze samokształcenie jednostkowe jak i zespołowe.

Młodzież zorganizowana w swoich organizacjach wiejskich potrafiła łączyć pracę oświatowo-gospodarczą przysposobienia rolniczego z pracami ideowo-organizacyjnymi wsi, zaznaczając swoim wysiłkiem pracy zbiorowej postawę ideowo-społeczną młodzieży wiejskiej zorganizowanej.

Podkreślić trzeba zwiększenie się przerabianych tematów hodowlanych w porównaniu do lat zeszłych, co przypisać należy planowej pracy, jak również traktowaniu przez młodzież prac przysposobienia rolniczego jako pewnego całokształtu zagadnień rolniczych. Pogłębienie prac szło w dwóch kierunkach: przez ujęcie w organizacyjny system zgłoszeń do planowej 4-ro letniej pracy zespołu oraz przez staranne przygotowanie materiału przodowniczego zespołów konkursowych na specjalnych parodniowych kursach dla przodowników zespołów p. r.

Kursy powyższe zorganizowane były przez poszczególne powiatowe komisje p. r. (Komitety) przy współudziale Izby Rolniczej. Niezależnie od tego Uniwersytet Wiejski im. Orkana w Syczach oraz poszczególne organizacje młodzieżowe przez specjalne kursy przygotowywały swych członków do szerszej pracy wiejskiej.

Przysposobienie rolnicze było jednak przeważnie głównym zagadnieniem pracy zorganizowanej młodzieży wiejskiej, która mło-

dzieży starszej oraz lepiej pracującym komórkom organizacyjnym wysuwała nowe zagadnienia pozakonkursowe jak organizowanie świetlic, dalszych wycieczek, biblioteczek i t. p.

Zorganizowana młodzież w konkursach wykazała dalsze pogłębienie prac samokształceniowych oraz własnymi siłami zdobywała pomoce do samokształcenia jak: broszury tematowe, prenumeraty gazetki „Przysposobienie Rolnicze“ (700 prenumeratorów), kursy Staszica i t. p.

W porównaniu do roku zeszłego ilość zespołów i konkursistów, którzy wytrwali do końca pracy utrzymała się na jednakowym poziomie (mała zwyżka zespołów). Procent wytrwania zmalał, co należy tłumaczyć obozami junaków w powiatach bardziej uprzemysłowionych, gradobiciami oraz małą prężnością organizacyjną w stosunku do prac p. r. niektórych organizacji młodzieżowych.

Ilość doprowadzonych zespołów p. r. do końca można w danej chwili uważać za pewnego rodzaju ilość ustabilizowaną w stosunku do możliwości budżetowych oraz sił instruktorskich, którymi p. r. na terenie województwa rozporządza. Ilość ta bezwzględnie może się znacznie podnieść z chwilą lepszego uaktywnienia Powiatowych Komitetów do Spraw Młodzieży Wiejskiej, zapewnienia etatów instruktorów p. r. na powiatach (z możliwościami wyjazdowymi) oraz zwiększeniem subwencji przez Wydziały Powiatowe na pracę p. r.

Do egzaminów końcowych na zjazdach i wystawach powiatowych zgłosiło się 2615 konkursistów, co stanowi 64% ogółu młodzieży, która wytrwała do końca pracy konkursowej. Wysoki ten procent wykazuje jak coraz poważniej młodzież wiejska traktuje pracę przysposobienia rolniczego.

Powiatowe Komisje P. R. w okresie sprawozdawczym odbywały po 3 zebrania.

Poziom prac Powiatowych Komisji jest dość nierówny. Z pośród 17 Komisji 9 działa dobrze, 5 słabo, 3 są do zreorganizowania. W okresie sprawozdawczym jedna Komisja p. r. została przeorganizowana na Powiatowy Komitet do Spraw Młodzieży Wiejskiej (pow. Jędrzejów).

W okresie sprawozdawczym zorganizowany został Wojewódzki Komitet do Spraw Młodzieży Wiejskiej, który zebrał się jeden raz. Przewodniczącym Komitetu został p. Piotr Sobczyk.

Pod względem fachowym zespoły konkursowe, obsługiwało 120 osób, z tego: 56 instruktorów O. T. O. i K. R., 10 in-

struktorów p. r., 3 praktykantów, 14 instr. młodzieżowych, 14 osób z personelu nauczycielskiego szkół rolniczych, 23 osoby z pośród działaczy społecznych członków Pow. Komisji p. r.

W roku 1935 rozpoczęło pracę 902 zesp. — 7136 konkursistów, zakończyło pracę 609 zesp. — 4053 konkursistów. Wytrzymało zespołów 57%.

Zdobyło I stop. sprawności p. r. 307 zesp.—2215 konk.—50%.

„ II stop. sprawności p. r. 222 zesp.—1218 konk.—36%.

„ III stop. sprawności p. r. 3 zesp.— 17 konk.— 2%.

poza stopniami sprawności p. r. 77 zesp.— 603 konk.—12%.

w/g tematów:

hodowlanych 95 zesp. — 512 konkurs. — 15%,

uprawowych 356 zesp. — 2634 konkurs. — 58%,

warzywnych 158 zesp. — 907 konkurs. — 27%.

Pracę praktyczną w r. 1935 w okresie zimowym poprzedziły kursy dla przodowników zespołów p. r. Kursów tych odbyło się 17 (60 dni wykładowych) — przy udziale 1300 słuchaczy (3 kursy dwudniowe, 4 — trzydniowe, 5 — czterodniowe, 3 — pięciodniowe, 1 — siedmiodniowy). Kursów dla uczestników konkursów rejonowych, bądź kołowych odbyło się 185, na których było przeszło 7000 słuchaczy.

Praca okresu letniego obejmowała lustrację przeprowadzaną przez samych członków zespołów jak i instruktorów fachowych, wycieczki do dalszych zespołów, wycieczki powiatowe, poza teren powiatu (Mościce, Tarnów, Kraków) oraz zjazdy z odprawami dla przodowników.

Przy zakończeniu prac urządzono 61 zjazdów rejonowych. Wystaw powiatowych odbyło się 9 (Częstochowa, Jędrzejów, Kozienice, Końskie, Miechów, Opatów, Opoczno, Stopnica, Włoszczowa). Niezależnie od wystaw powiatowych urządzane były wystawy rejonowe, bądź wsiowe.

Wydatki na p. r. stanowiły: 1) subwencje samorządów powiatowych zł. 32.675, 2) Kieleckiej Izby Rolniczej zł. 18.095,23, 3) Centralnego Komitetu do Spraw Młodzieży Wiejskiej (zasilek Min. Rolnictwa i R. R.) zł. 7.200, razem zł. 57.970,92. Z tego zł. 32.577,92 wynoszą koszty utrzymania personelu instruktorского p. r. wraz z utrzymaniem inspektora p. r. oraz ich rozjazdami.

Zestawienie ilościowe prac wykonanych na terenie woj. kieleckiego z zakresu Przesposobienia Rolniczego w r. 1935.

L. P.	Powiat	Rozpoczęto pracę		Zakończono pracę		Zakończyło pracę zespołów				Miejscowości objętych akcją	Odyto zjazdów wystaw	Ilość uczestników	Kursy przodowników		Kursy dla konkursistów		
		zesp.	uczniów	zesp.	uczniów	upraw.	warzywn.	hodowlan.	innych				czas trwania	uczestników	w ilu miejscowościach	sluchaczy	w tem konkursistów
1	Będziński	9	84	9	75	2	3	4	—	6	3	59	—	—	9	350	175
2	Częstochowski	50	311	39	210	14	15	10	—	26	8	180	4	47	22	478	478
3	Iłżecki	51	439	23	147	15	6	2	—	17	2	105	3	34	15	286	200
4	Jędrzejowski	56	425	49	319	25	14	10	—	39	8	212	7	69	15	858	501
5	Kielecki	52	419	33	218	27	5	—	1	25	1	89	3	45	1	200	200
6	Kozienicki	66	515	48	365	34	13	1	—	35	2	158	3	50	5	357	357
7	Konecki	25	189	11	70	8	2	1	—	8	1	48	3	28	16	300	253
8	Miechowski	52	401	33	210	12	14	5	2	19	2	189	5	85	4	430	430
9	Olkuski	66	565	40	269	18	9	12	1	20	5	151	4	212	5	396	342
10	Opatowski	77	568	70	464	30	22	17	1	45	7	258	6	76	8	491	491
11	Opoczyński	62	470	50	312	28	10	11	1	41	1	183	10	96	14	356	356
12	Pińczowski	38	351	28	248	24	2	2	—	26	3	131	6	81	7	229	229
13	Radomski	76	559	43	256	18	12	9	4	33	8	179	—	—	20	479	479
14	Sandomierski	30	252	26	198	23	1	1	1	25	4	100	3	46	7	297	297
15	Stopnicki	108	853	54	306	35	15	4	—	33	3	300	4	114	8	502	502
16	Włoszczowski	57	517	28	216	20	6	2	—	22	2	165	4	72	15	389	389
17	Zawierciański	27	218	25	170	12	9	4	—	13	1	30	4	68	13	260	200
Razem		902	7136	609	4053	345	158	95	11	433	61	2537	69	1123	184	6658	5879

W roku 1935 zakończyło pracę organizacyjnie:

L. p.	Organizacja	zespo- łów	konkurs.
1	Zjedn. Zw. Mł. Wiejsk. Woj. Kieleckiego	284	1827
2	Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży	139	937
3	Strzelec	114	795
4	Związek Młodzieży Wiejskiej „Wici“	44	298
5	Różne	28	196
Razem		609	4053

Zestawienie pracy i wydatków w/g powiatów.

L. p.	Powiat	zesp.	konkurs.	subwencja samorządu
1	Będziński	9	75	1075.—
2	Częstochowski	39	210	3200.—
3	Iłżecki	23	147	500.—
4	Jędrzejowski	49	319	5670.—
5	Kielecki	33	218	500.—
6	Kozienicki	48	365	1000.—
7	Konecki	11	70	2150.—
8	Miechowski	33	210	500.—
9	Olkuski	40	269	900.—
10	Opatowski	70	464	5350.—
11	Opoczyński	50	312	4900.—
12	Pińczowski	28	248	450.—
13	Radomski	43	256	2430 —
14	Sandomierski	26	198	1650.—
15	Stopnicki	54	306	1100.—
16	Włoszczowski	28	216	800.—
17	Zawierciański	25	170	500.—
R a z e m		609	4053	32.675.—

Na rok 1936 zgłoszono przez organizacje młodzieżowe 854 zespoły z 6958 konkursistami do konkursów przysposobienia rolniczego.

Przeprowadzono 16 kursów dla przodowników zespołów konkursowych (69 dni wykładowych), których wysłuchało 1123 osoby (7 kursów 3 dniowych, 5 — czterodniowych, 1 — pięciodniowy, 1 — sześciodniowy, 1 — siedmiodniowy, 1 — dziesięciodniowy).

Dla uczniów P. R. urządzono 184 kursy rejonowe, bądź wsiowe, których wysłuchało 6.658 osób.

Na rok 1936 samorządy powiatowe preliminowały zł. 34.217,40, Kielecka Izba Rolnicza zł. 27,621,26, Centralny Komitet do Spraw Młodzieży Wiejskiej (zasiłek Min. Roln. i R. R.) zł. 7.200, razem na akcję p. r. preliminowano zł. 69.038,66, z tego na utrzymanie wraz z wyjazdami instruktorów p. r. i inspektora p. r. zł. 47.733,64.

INSPEKTORAT KÓŁ GOSPODYŃ WIEJSKICH

Praca nad usprawnieniem i podniesieniem gospodarstwa kobiecego była prowadzona jak dotychczas, poprzez Koła Gospodyń Wiejskich przy ścisłej współpracy z Wojewódzką Organizacją Kół Gospodyń Wiejskich. W okresie sprawozdawczym odbyły się 2 zebrania Komisji Kół Gospodyń Wiejskich, poświęcone opracowaniu wytycznych do planu pracy oraz ułożeniu programu kursu dla instruktorek K. G. W.

Praca gospodarcza i organizacyjna wśród kobiet wiejskich z roku na rok stale się rozszerza, obecnie działalnością K.G.W. objęte jest całe województwo, przy tym w roku sprawozdawczym powstało 89 nowych Kół, a ogólna liczba ich na dzień 31.III 1936 wynosiła 396. We wszystkich powiatach pracują instruktorki K. G. W. W okresie sprawozdawczym utworzono nowy etat w pow. jędrzejowskim. Praktykantki na instruktorki K. G. W. utrzymywane z zasiłków Izby, pracowały w pow. ilżeckim, sandomierskim i stopnickim, poza tym było zatrudnionych okresowo 5 kierowniczek kursów gospodarczych. Celem kształcenia personelu instruktorskiego Izba zorganizowała tygodniowy kurs dla instruktorek K. G. W.

Wobec stałego rozszerzania się zarówno ilościowego, jak i pod względem zakresu prac Kół Gospodyń Wiejskich, dąże-

niem Izby było oparcie tej pracy przede wszystkim na bardziej czynnym i wyrobionym elemencie wśród samych zrzeszonych, stąd też Izba podobnie jak w latach ubiegłych — organizowała kursy dla Zarządów Kół, których w roku 1935/36 odbyło się 12 przy udziale 680 uczestniczek. Stałą troską Izby na terenie K. G. W. jest rozwój czytelnictwa, który ciągle jeszcze przedstawia się niezadawalająco. Na terenie K. G. W. znajduje się obecnie 66 bibliotek, 122 Kół korzysta z bibliotek innych organizacji. Opierając się na uchwale Komisji K. G. W. nagrody zespołowe Izby w konkursach K. G. W. były wydawane w postaci biblioteczek fachowych. W roku sprawozdawczym Izba kładła nacisk na organizowanie i prowadzenie świetlic, których powstało 66, ze świetlic innych organizacji korzystało 18 kół. W omawianym okresie poraz pierwszy zapoczątkowano w niektórych powiatach województwa współpracę z organizacją gospodarstw przodowniczych w tej formie, że instruktorka K. G. W. objęła doradztwo indywidualne z działu gospodarstwa kobiecego w 2-ch gospodarstwach, należących do org. gospod. przodowniczych. Wskutek braku odpowiednio opracowanych metod akcja ta w pierwszym roku dała b. niewielkie wyniki, mimo to jednak, wobec ważności samego zagadnienia — będzie ona kontynuowana nadal na nieco jednak zmienionych zasadach.

Z prac prowadzonych na terenie K. G. W. zasługuje na podkreślenie akcja podniesienia zdrowotności i higieny ludności wiejskiej. W roku sprawozdawczym przeprowadzono 65 kursów higieny przy udziale 2811 uczestniczek. Tak stosunkowo znaczną ilość kursów dało się przeprowadzić przez nawiązanie kontaktu z Wydziałem Zdrowia Urzędu Wojewódzkiego, dzięki poparciu którego, część kursów została przeprowadzona przez lekarzy powiatowych. Również dzięki Wydziałowi Zdrowia został niemal wszędzie nawiązany kontakt K. G. W. z Ośrodkami Zdrowia. Dla praktycznego wprowadzenia wskazań higieny w życie były organizowane konkursy Zdrowia w chacie wiejskiej, które zakończyło 29 zespołów z 201 uczestniczkami. Akcja, mająca na celu udostępnienie pomocy lekarskiej dla ludności wiejskiej — która to sprawa staje się niesłychanie aktualnym i palącym zagadnieniem wsi — mogła być przez Koła Gospodyń Wiejskich realizowana b. ułamkowo i niedostatecznie drogą otrzymywania w niektórych powiatach zniżek u lekarzy i w aptekach.

Prace nad usprawnieniem gospodarstwa kobiecego były prowadzone poprzez kursy praktyczne, których ilość w porównaniu z rokiem poprzednim b. wzrosła, bo gdy w roku 1934/35 przeprowadzono np. 91 kursów gotowania i pieczenia, 51 — przetworów owocowo-warzywnych, 28 — kroju i szycia, to analogiczne cyfry w roku 1935/36 przedstawiają się jak 145,78 i 35. Ilość wszystkich kursów i konkursów w K. G. W. ilustruje załączona tabela.

W roku sprawozdawczym, była również prowadzone rachunkowość gospodarstwa kobiecego z działu odżywiania, którą zakończyło 20 gospodyń.

Ogrodnictwo w Kołach Gospodyń jest prowadzone przede wszystkim pod kątem zaspokojenia potrzeb odżywiania rodziny wiejskiej, stąd stała propaganda zwiększania konsumpcji warzyw, wprowadzanie do ogródków wiejskich nowych mało dotąd rozpowszechnionych jarzyn i nauczanie umiejętnej ich uprawy i pielęgnacji. Poza konkursami ogródków warzywnych, które stale są prowadzone w K. G. W. w roku sprawozdawczym zorganizowano po raz pierwszy konkursy uprawy i pielęgnacji krzewów jagodowych, które to konkursy mają na celu wprowadzenie do ogródka wiejskiego odpowiedniej ilości malin, porzeczek i agrestu przede wszystkim na własny użytek rodziny wiejskiej.

Do konkursu krzewów jagodowych przystąpiło 34 zespoły z 205 uczestniczkami. Oprócz wymienionych konkursów były również prowadzone konkursy ogródków kwiatowych, których liczba w porównaniu z rokiem ubiegłym znacznie wzrosła. Wspólne sprowadzanie nasion, zakładanie truskawczarni, inspektów i t. p. prace były prowadzone we wszystkich powiatach.

Na terenie niemal wyłącznie K. G. W. prowadzi Izba prace nad podniesieniem Iniarstwa. Poza konkursami Iniarskimi na uwagę zasługują kursy tkackie, których przeprowadzono 6 i które spotykają się z wielkim uznaniem i zainteresowaniem gospodyń. Przy pomocy Izby zostały również zakupione w całym szeregu powiatów narzędzia do przeróbki lnu, jak międlarki i trzepaki. Należy też zaznaczyć, że uczestniczki konkursów Iniarskich otrzymują poprzez Izbę nasiona lnu wołożyńskiego po cenach niżonych oraz bezpłatnie sól potasową do celów demonstracyjnych tej ostatniej rozprowadzono w konkursach Iniarskich i ogródków warzywnych 25 q. Na uwagę zasługuje fakt

Tabela do sprawozdania Inspektoratu Kół Gospodyń Wiejskich.

L. p.	Powiat	K U R S Ó W											K O N K U R S Ó W											Bibliotek K.G.W.	Świetlic	Wycieczek		
		Dla Zarządu Kół	Gotowania	Przetwor. warz.-owoc.	Przetwor. mięsnych	Prania	Kroju i szycia	Trykotarstwa	Higieny	Tkackich	Serowarstwa	Różnych	Uczestni-ków	Rozpocz.		Ukończ.		Ilość konkursistek, które ukończyły konkursy										
														Zespo-łow	Konkur-sistek	Zespo-łow	Konkur-sistek	Ogródk. warz.		Iniarskie		Ogródk. kwiat.					Zdrowiał w chacie wiejsk.	
z.	u.	z.	u.	z.	u.	z.	u.	z.	u.	z.	u.																	
1	Będzin	--	31	8	1	11	2	1	13	--	--	--	20	188	15	99	15	99	--	--	--	--	--	--	--	6	4	
2	Częstochowa	1	10	3	--	--	7	1	3	--	--	2	19	140	16	111	8	55	2	15	2	12	4	29	5	9	3	
3	Iłża	1	4	6	--	--	--	3	4	--	6	--	12	89	8	43	--	--	4	24	2	11	2	8	13	13	3	
4	Jędrzejów	--	5	1	--	2	2	--	2	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	
5	Kielce	--	6	3	--	--	--	--	4	--	--	5	14	138	14	101	8	42	5	49	--	--	1	10	1	1	1	
6	Końskie	--	4	4	--	--	2	4	1	--	--	--	9	69	7	40	4	24	2	9	--	--	1	7	1	3	1	
7	Kozienice	1	7	8	--	2	--	--	3	1	--	--	16	117	14	78	5	29	4	24	2	10	3	16	4	1	--	
8	Miechów	1	9	3	3	--	2	4	1	--	--	4	9	58	9	52	7	44	--	--	2	9	--	--	9	3	16	
9	Olkusz	1	9	8	--	--	5	--	4	--	--	--	16	138	12	73	9	43	--	--	3	14	--	--	4	--	10	
10	Opatów	1	14	5	2	2	2	5	2	1	2	--	17	120	10	53	4	19	2	11	1	4	3	19	3	2	6	
11	Opoczno	--	5	5	--	--	--	1	--	--	--	--	11	99	5	27	3	14	--	--	--	--	2	13	1	4	--	
12	Pińczów	1	6	10	--	--	2	1	3	--	--	--	14	103	9	49	5	30	--	--	3	14	1	5	1	--	--	
13	Radom	1	5	--	--	--	2	--	14	1	--	--	14	100	13	86	3	18	4	29	3	20	3	19	1	2	7	
14	Sandomierz	1	14	6	1	2	2	1	1	--	--	4	25	152	16	98	9	54	3	24	4	20	--	--	5	15	10	
15	Stopnica	1	4	4	--	--	5	4	--	2	2	--	22	185	15	79	5	26	--	--	2	7	8	46	15	--	15	
16	Włoszczowa	1	7	2	--	--	1	4	3	1	--	--	11	83	9	58	1	7	3	16	4	28	1	7	1	--	1	
17	Zawiercie	1	5	2	--	--	1	3	7	--	--	--	14	86	8	38	5	25	--	--	3	13	--	--	2	8	6	
Razem		12	145	78	7	19	35	32	65	6	10	15	243	1865	180	1085	91	544	29	201	31	162	29	178	66	66	83	

Stan organizacyjny Kół Gospodyń Wiejskich w województwie kieleckim.

L. p.	Powiaty	Ogólna ilość Kół Gospodyń Wiejskich	Ilość Kół Gospodyń Wiejskich zorganizowanych w r. 1935/36	Ilość członkiń	Zjazdy Pow. Organ. K.G.W.	Ilość uczestniczek	Zebrania Zarząd. P.O.K., G.W.	Zebrania Kół Gospodyń Wiejskich	Zebrania Zarząd. du Kół Gospodyń Wiejskich	Dziecińców		Apteczek lekarskich
										stałych	sezonowych	
1	Bedzin	31	6	976	1	600	3	297	193	1	—	3
2	Częstochowa	23	5	449	1	38	10	171	100	2	—	3
3	Ilza	34	12	783	1	80	4	292	243	1	8	17
4	Jędrzejów	9	9	152	—	—	—	25	10	—	—	—
5	Kielce	14	3	384	1	160	8	127	73	—	1	3
6	Końskie	11	1	218	—	—	—	78	32	—	—	3
7	Kozienice	24	7	385	1	62	3	212	63	—	1	7
8	Miechów	32	8	705	1	80	7	255	87	1	3	16
9	Olkusz	28	2	689	1	120	5	219	128	1	8	16
10	Opatów	23	6	428	1	120	4	236	82	1	5	3
11	Opoczno	20	5	492	1	80	4	124	27	1	1	2
12	Pińczów	29	7	595	1	230	5	211	37	1	—	4
13	Radom	20	3	331	1	125	5	158	59	1	1	4
14	Sandomierz	30	6	507	1	270	9	240	80	3	9	8
15	Stąpnica	36	1	823	1	350	6	376	224	1	5	15
16	Włoszczowa	17	5	389	2	123	2	117	12	—	2	6
17	Zawiercie	17	3	387	1	60	3	139	87	—	—	6
	Razem	396	89	8693	16	2498	78	3277	1537	14	44	116

że zainteresowanie uprawą lnu wśród gospodyń jest zupełnie samorzutne i występuje nieraz b. silnie w tych rejonach, w których w ostatnich latach uprawa lnu była niemal zupełnie zaniechana.

Z prac nad podniesieniem hodowli na pierwszy plan w K. G. W. wysuwa się akcja nad poprawą hodowli drobiu, która to była prowadzona przez konkursy producentów drobiu, a także przez, poraz pierwszy w omawianym okresie organizowane, konkursy wychowu gęsi. Konkurs producentów drobiu w roku 1935/36 ukończyło 12 zespołów — 112 uczestniczek. Również poraz pierwszy w okresie sprawozdawczym zapoczątkowano na terenie K. G. W. konkursy wychowu jagniąt, narazie 1 zespół w pow. ilżeckim i 3 zespoły w pow. stopnickim. Dla zobrazowania dorobku działalności K. G. W. były organizowane pokazy prac, których odbyło się: powiatowych 7, rejonowych 13, K. G. W. 41. Na pokazach powiatowych i rejonowych były przyznawane odpowiednie nagrody, głównie z funduszków Izby.

Akcja zbytu produktów gospodarstwa kobiecego, posiadająca tak doniosłe znaczenie dla gospodarstw małorolnych była rozwiązywana przez Koła Gospodyń zależnie od warunków lokalnych, bądź drogą organizowania stoisk, pokazów — targów, bądź też przez organizowanie wspólnych dostaw jak np. włókna lnianego do Zakładów Żyrardowskich. W pow. opatowskim, sandomierskim, stopnickim zorganizowano wspólne dostawy jaj do zbiornic uruchomionych przez bekoniarne. W pow. sandomierskim zapoczątkowano wspólną dostawę drobiu bitego do Krakowa. W roku sprawozdawczym dało się również zauważyć duże zainteresowanie K. G. W. zagadnieniami spółdzielczymi, co znalazło swój wyraz m. in. w inicjowaniu zakładania spółdzielni spożywczych i przystępowaniu na członków spółdzielni już istniejących.

Poza sprawami gospodarczymi należy również podkreślić pracę Kół Gospodyń w dziedzinie kulturalno-oświatowej, która to praca stanowi już dziś ważny czynnik w całokształcie akcji nad podniesieniem kultury wsi.

Ogółem w roku sprawozdawczym odbyło się imprez kulturalno-towarzyskich 539, wycieczek zorganizowano 83, które odbyły się do Krakowa, Wieliczki, Mościc i Piekar, Stacji doświadczalnych, wzorowych gospodarstw i t. d.

Cały szereg Kół jest członkiem L. O. P. P. i Ligi Morskiej i Kolonialnej, Tow. Popierania Budowy Szkół Powszechnych i t. d. Na terenie pow. kieleckiego i sandomierskiego przeprowadzono staraniem K. G. W. 8 kursów L. O. P. P. przy udziale 380 uczestniczek.

Prócz tej działalności kulturalno-oświatowej niektóre Koła prowadziły akcję charytatywną, która przejawiała się we współdziałaniu przy organizowaniu dożywiania dzieci szkolnych, w dożywianiu dzieci w Ogniskach Matki i Dziecka, dziecińcach sezonowych, w otoczeniu opieką najbiedniejszych rodzin we wsi.

INSPEKTORAT ORGANIZACJI GOSPODARSTW PRZODOWNICZYCH MNIEJSZYCH.

Część I ogólna.

Akcję organizacji gospodarstw przodowniczych Kielecka Izba Rolnicza prowadziła na terenie 16 powiatów. Nie był objęty akcją tylko powiat pińczowski. W związku z oszczędnościami budżetowymi i samorządów terytorjalnych w dziale dotacji na popieranie rolnictwa w końcu okresu sprawozdawczego musiano przerwać prace w pow. koneckim i opatowskim, po cofnięciu przez Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych zasiłków na utrzymanie instruktorów. W nowym okresie budżetowym środki materialne nie pozwoliły O. T. O. i K. R. na utrzymanie etatów.

Inspektorat organizacji gospodarstw prowadził prace w oparciu o wytyczne M. R. i R. R. i Komisji Organizacji Gospodarstw. Komisja odbyła dwa posiedzenia w dniach 26.IV.1935 r. 20.XII 1935 r.

Ostatnie posiedzenie Komisji poświęcono przyjęciu budżetu na rok 1936/37 i opracowaniu planu pracy. W celu usprawnienia akcji i objęcia pracą większej ilości gospodarstw Komisja zdecydowanie wypowiedziała się za przejściem w możliwie szybkim czasie do reorganizacji i oparciu pracy na zespołach. Jako zasadę przyjęto, że każdy instruktor specjalny obejmie 12 zespołów, składających się z 6—10 gospodarstw z gospodarstwem przodownika, prowadzonych metodą indywidualną. instruktorzy ogólni od 1 — 5 zespołów, instruktorka K. G. W. 1 zespół.

Ponadto w planie pracy jako zasadę przyjęto, że na przyszłość należy brać pod opiekę wyłącznie wsie świeżo scalone w momencie wchodzenia gospodarzy na nowe kolonje. Jako najważniejszy motyw, przemawiający za słusznością tego stanowiska uznać należy większą potrzebę i zainteresowanie się gospodarzy pracą, mającą za zadanie organizację od podstaw nowego gospodarstwa. Jednakże moment ten wymaga dużego wysiłku ze strony instruktora i dużej znajomości metody pracy. Te ostatnie motywy skłoniły Izbę do ograniczenia ilości punktów, które należy objąć w roku przyszłym.

To też część gospodarstw musiała odpaść przy reorganizacji pracy. Były to przeważnie gospodarstwa, których właściciele nie nadawali się jako materiał na przyszłych przodowników wsi i dalsza współpraca z instruktorem była z tego powodu bezcelowa. W okresie sprawozdawczym odpadło 26 gospodarstw. Część gospodarstw o większych możliwościach sprostania zadaniu pozostawiono pod opieką indywidualną w tych punktach, gdzie nie zostały zorganizowane zespoły.

Gospodarstwa te po ukończeniu całokształtu prac wyjdą z pod opieki w miarę organizacji pozostałych zespołów jesienią b. r.

W ostatnim kwartale okresu sprawozdawczego personel instruktorski przystąpił do organizacji pracy w oparciu o zespoły.

Ilość gospodarstw przodowniczych wynosi na dzień 31.III. 1936 r. 281 prowadzonych indywidualnie i 901 gosp. zespołowych. Razem pod opieką instruktorów było 1182 gospodarstwa, w 213 wsiach.

W ciągu roku sprawozdawczego odpadło 26 gospodarstw w 26 wsiach. W porównaniu do roku ubiegłego liczba gospodarstw wzrosła prawie trzykrotnie. Ilość wsi objętych akcją wzrosła zaledwie b. nieznacznie bo o dwie.

Stan ilościowy gospodarstw objętych akcją indywidualną, co do źródeł powstania był następujący:

z parcelacji prywatnej i państwowej	56	gosp.	—	20%
komasacji	156	"		55,5%
ukazowych	49	"		17,4%
innych	20	"		7,1%
	<hr/>			
Razem	281	gosp.	—	100%

Ogółem z przebudowy ustroju rolnego 232 gosp. — 82,6%
i n n y c h 49 " 17,4%

Ilość gospodarstw w/g lat trwania doradztwa wynosiła:

w I roku doradztwa	116 gosp.	—	41,2%
II " "	56 "	"	20,0%
III " "	80 "	"	28,5%
IV " "	24 "	"	8,6%
V " "	5 "	"	1,7%

Razem 281 gosp. — 100%

Co do wielkości posiadanego obszaru dadzą się gospodarstwa podzielić na następujące grupy:

do 2 ha	4 gosp.	—	1,4%
od 2 " 5 "	82 "	"	29,2%
" 5 " 10 "	142 "	"	50,6%
" 10 " 15 "	50 "	"	17,8%
powyżej 15 "	3 "	"	1,0%

Razem 281 gosp. — 100%

Personel instruktorski, zatrudniony w akcji organizacji gospodarstw, wynosił w roku sprawozdawczym 21 osób, z czego instruktorów specjalnych, utrzymywanych całkowicie z zasiłku M. R. i R. R., było 6; utrzymywanych częściowo z zasiłku M. R. i R. R. 8 i ogólnych 7.

W okresie sprawozdawczym po reorganizacji pracy jeden instruktor org. gospod. obejmował doradztwem:

najmniej	— 25 gosp.
średnio	— 75 "
najwięcej	— 117 "

Jeden instruktor ogólny obejmował doradztwem:

najmniej	— 4 gosp.
najwięcej	— 36 "

Te ostatnie wyliczenia obejmują gospodarstwa indywidualne łącznie z zespołami.

Sekcje organizacji gospodarstw przy O. T. O. i K. R. w okresie sprawozdawczym nie ujawniały większej działalności, a to głównie z braku opracowania podstaw prawnych — regulaminów. Dopiero w roku przyszłym zostaną opracowane przez Komisję Org. Gosp. odpowiednie regulaminy i wtedy praca Sekcji nabierze odpowiedniego znaczenia.

Powiązanie prac organizacji gospodarstw z ogniwami terenowymi poszczególnych organizacji powiatowych było w okre-

się sprawozdawczym znacznie większe, niż w roku ubiegłym, co ilustruje niżej podana tablica:

Udział gospodarzy przodowniczych i ich żon w pracy społecznej:

	w roku 1934/35	w roku 1935/36
członków K. R. było	— 238 gosp.	549 gosp.
prezesami K. R. „	37 „	67 „
Członk. Zarz., Rady OTO. i KR.	28 „	24 „
Koresp. Izby	22 „	
Członków K. G. W.	92 „	172 gospodynie

Stan liczebny gospodarzy przodowniczych i ich żon, należących do K. R. i K. G. W. wzrośnie, gdyż pracę zespołową traktuje się jako wstępną do założenia K. R. w tych punktach, gdzie ogniów tych jeszcze niema.

Kontrolę prac instruktorów prowadzi Izba przez inspektora:

- 1) w biurze Izby na podstawie odpisów porad, projektów organ. gosp., sprawozdań miesięcznych i kwartalnych,
- 2) w terenie przez przeprowadzanie lustracyj gospodarstw.

Prócz tego członkowie Komisji Org. Gosp. włożyli na siebie dobrowolny obowiązek lustrowania pracy na swym powiecie, a wszelkie uwagi i spostrzeżenia są komunikowane na posiedzeniach Komisji, jako materiał ułatwiający nastawienie pracy dla inspektora i instruktorów org. gosp.

Należy zaznaczyć, że dotąd b. słaby udział w pracy org. gosp. brali wychowankowie P. R. i Szkół Rolniczych, objaw ten tłumaczyć należy małą stosunkowo ilością wychowanków na stanowisku samodzielnych kierowników warsztatów. Element ludzki rekrutujący się z wychowanków P. R. i Szkół Rolniczych jeszcze nieliczny wybija się bez wątpienia na pierwsze miejsce w pracy organizacji gosp.

Szkolenie instruktorów prowadzone jest:

- 1) w czasie objazdów przy lustracjach gospodarstw,
- 2) na kursach specjalnych dla instruktorów org. gospod. których w okresie sprawozdawczym odbyło się 2 — w miechowskim i opoczyńskim,
- 3) na zjazdach instruktorów organizowanych przez Izbę dla całego aparatu terenowego.

Zjazd taki odbył się w okresie sprawozdawczym 1 i trwał 6 dni.

Współpraca poszczególnych działów prowadzonych przez O. T. O i K. R. pod fachowym nadzorem Izby z akcją organizacji gospodarstw przedstawia się najlepiej w dziale produkcji roślinnej, a szczególnie w dziale sadowniczym, współpraca ta jest zupełna.

Powiatowi instruktorzy ogrodnictwa mają pod swoją opieką sady założone w gospodarstwach. W wypadkach zakładania nowych sadów służą informacjami, dotyczącymi doboru odmian i sadzenia drzew. W powiatach, gdzie instruktorów specjalnych niema prace te spadają z konieczności na instruktora org. gosp. pod nadzorem i przy współpracy inspektora ogrodniczego Izby.

Prócz prac zakładania i pielęgnacji sadów prowadzi się jednocześnie akcję warzywniczą przez konkursy ogródków warzywnych i uprawę warzyw na własne potrzeby. Dużą też rolę dla podniesienia stanu ekonomicznego gospodarstw odgrywa właściwe zagospodarowanie i pielęgnacja łąk i tutaj współpraca z akcją org. gosp., zapoczątkowana na małą skalę dała duże wyniki dla większej ilości gospodarstw we wsi — stając się niekiedy masową.

Dział konkursów roślinnych wśród gosp. samodzielnych i poletek demonstracyjnych z roślinami pastewnymi został przy końcu roku sprawozdawczego przydzielony inspektorowi organizacji gospodarstw.

Współpraca z Wydziałem Hodowlanym sprowadzała się do udziału personelu instruktorskiego org. gosp. w pracach hodowlanych na terenie, przez organizacje i prowadzenie konkursów wychowu, producentów drobiu, strzyży, rozprowadzeniu materiału zarodowego i akcją zbytu produktów zwierzęcych. Współpraca ta zostanie w roku przyszłym pogłębiona, gdyż cały szereg zagadnień przy pracy metodą zespołową da się przepracować najłatwiej w formie konkursów n. p. urządzeniu obór, producentów drobiu i t. p. Ponadto zostanie zwiększona ilość gospodarstw, w których krowy zostaną poddane kontroli mleczności.

Zapoczątkowana w roku ubiegłym współpraca z Inspektorem K. G. W. nie dała jeszcze pozytywnych wyników z braku ciągłości i małego przygotowania instruktorek do spełniania tych obowiązków. Współpraca ta będzie w dalszym ciągu kontynuowana.

Inspektor org. gosp. w okresie sprawozdawczym był na terenie objętym działalnością Izby 97 dni, poza terenem Izby 16 dni, urlopowych 30 dni, na ćwiczeniach wojskowych 4 tygodnie; przeprowadził lustrację 125 gospodarstw, brał udział w 10 zjazdach gosp. przodown. i członków K. R., miał wykłady na temat organizacji gospodarstw w 5 kursach, załatwił 185 pism.

Część II szczegółowa.

A. Akcja elementarna.

Prócz prac fachowych mających za zadanie podniesienie gospodarcze warsztatów drobnych i przygotowanie elementu ludzkiego do podjęcia b. ważnego zadania — przodownictwa wsi, personel instruktorski dużo czasu poświęcił na współpracę, wynikającą z obowiązku ustawowego współdziałania przy ustalaniu wytycznych do projektów scalania wsi i klasyfikacji gruntów.

B. Akcja indywidualna.

1) Dobór gospodarstw do akcji odbywa się na zebraniu ogólnym wsi lub K. R., w tych punktach, gdzie K. R. istnieją. Po zlustrowaniu gospodarstw kandydatów do zespołu org. gosp., zgłaszający się wybierają z pośród siebie przodownika zespołu.

Dalszy tok prac w zespole odbywa się zgodnie z wytycznymi Ministerstwa.

2) Zmiany w sposobie myślenia gospodarzy o gospodarstwie i ich ustosunkowanie się do zagadnień gospodarczych, wpływających z potrzeb warsztatów, dają się bardzo wyraźnie zaobserwować.

Gospodarze wypuszczeni z opieki całkowicie wypełniają swoje zadanie przodowników wsi.

3) Praca nad racjonalizacją gospodarstwa kobiecego została po reorganizacji sprowadzona do prowadzenia przez instr. K. G. W. jednego zespołu org. gosp., drogą zdobycia odpowiedniego materiału analitycznego. Jednocześnie z tym był położony nacisk, aby w gospodarstwie przodownika zespołu była prowadzona szczegółowa rachunkowość z działu odżywiania.

4) Rachunkowość rolnicza prowadzona była w 131 gosp., z tego systemem Curzytka w 60 gosp., Kaweckiego i Chmie-

lewskiego w 9 gosp., Jankiewicza w 15 gosp. i w formie zapytań gospodarczych w 47 gosp. Prócz tego w powiecie miechowskim i opoczyńskim prowadzony był konkurs rachunkowości rolniczej w 19 gosp. W konkursach prowadzona była rachunkowość systemem Curzytka oraz Jankiewicza.

5) Wyniki opieki agronomicznej za okres sprawozdawczy przedstawiają się następująco:

a. prace wstępne przerabiano w 153 gosp., projekty roczne wykonano w 133 gosp., projekty stałe wykonano w 76 gosp., preliminarze zbiorów wykonano w 208 gosp., porad na piśmie udzielono 2044.

b. lucerniki założono w 91 gosp., nowsze rośliny pastewne jak żywakost, soję, wykę ozimą i t. p. wprowadzono w 391 wypadkach, uprawę mechaniczną poprawiono w 232 gosp., dobór ziarna siewnego przeprowadzono w 153 gosp., pielęgnacji posiewnych dopilnowano w 243 gosp., uprawę mechaniczną łąk poprawiono w 117 gosp., obsiew łąk trawami szlachetnymi przeprowadzono w 63 gosp.

Kompostowanie i nawożenie łąk nawozami sztucznymi przeprowadzono w 154 gosp., pielęgnację łąk dopilnowano w 157 gosp., nowe sady założono w 87 gosp., wysadzając 4867 szt. drzew, stare sady dosadzono w 78 gosp., wysadzając 1357 drzew, krzewów owocowych wysadzono w obu wypadkach 3047 szt., pielęgnacji sadów dopilnowano w 210 gosp., warzywniki założono w 259 gosp., z czego 6 handlowych; gnojownie uporządkowano w 109 gosp., kupy kompostowe wprowadzono w 275 gosp., zracjonalizowano użycie nawozów sztucznych w 184 gosp., nawozów zielonych w 182 gosp.

c. żywienie koni zracjonalizowano w 96 gosp., żywienie krów w 199 gospod., trzody w 212 gosp., drobiu w 138 gosp., pielęgnacji inwentarza żywego dopilnowano w 284 gosp., urządzenia higieniczne pomieszczeń inwentarza wprowadzono w 167 gosp.

C. *Akcja terenowa.*

Jako najbardziej skuteczną metodę oddziaływania gosp. indywidualnych na otoczenie uznać należy zespoły org. gosp.

Duże też znaczenie dla promieniowania gosp. organizowanych mają wycieczki członków K. R., K. G. W., Zw. Mł. Wiejskiej do wybitniejszych gospodarstw przodowniczych, połączone z lustracją tych gospodarstw. W okresie sprawozdawczym odbyło się 17 wycieczek do wybitniejszych gospodarstw i 26 lustracji zbiorowych gosp. przodowników.

W celu dokształcenia gospodarzy urządzone były zjazdy powiatowe, na których w referatach ujmowano sprawy metodyczne i techniki org. gosp. Zjazdów takich odbyło się w okresie sprawozdawczym 15. Prócz tego zorganizowano 9 wycieczek do ognisk kultury rolniczej i gospodarstw szkolnych.

WYDZIAŁ EKONOMICZNY.

Podobnie jak w roku poprzednim okres sprawozdawczy 1935/36 obejmował w Wydziale Ekonomicznym dalszy ciąg prac, w których główny nacisk położony był na działalność organizacyjną w terenie oraz na prace badawcze i wnioskodawcze. Pogłębienie kontaktu i współpracy z organizacjami i komórkami gospodarczymi w terenie, jak również z instytucjami regulującymi życie ekonomiczne, przy równoczesnym osłabieniu prac ściśle opiniodawczych pozwoliło na gruntowniejsze przestudjowanie poszczególnych problemów i przedstawienie właściwym czynnikom wyciągniętych stąd wniosków.

W konsekwencji ciężar prac przeniesiony został z organów komisyjnych, rzadziej zwoływanych na działalność konferencyjną w których uczestniczyli zainteresowani praktycy. Zebrania te, odbywane najczęściej w terenie ułatwiały zbliżenie się do praktyki życiowej i czerpanie z zasobów wiadomości ekonomicznych rolnika, operującego myślowo w warunkach swego życia codziennego. W związku z powyższym wzrosła w roku sprawozdawczym ilość dni spędzonych w rozjazdach terenowych pracowników Wydziału Ekonomicznego. Z drugiej strony dzięki zreorganizowaniu sieci korespondentów Izby i zacieśnienia z nimi kontaktu, Wydział usprawnił działalność informacyjną swych korespondentów.

Poza tym miały również częściej miejsce konferencje w aktualnych sprawach, zwoływane w gronie przedstawicieli instytucyj, z którymi Izba współpracowała. Wobec częstych rozjazdów i wzmożenia działalności terenowej oraz konferencyjnej o zmiennych zespołach uczestników, ilość prac biurowych i manipulacyjnych Wydziału wzrosła co spowodowało powiększenie składu osobowego biura.

Jak zaznaczono wyżej **prace opiniodawcze** zajmują w okresie sprawozdawczym skromną pozycję, wyrażającą się opiniowaniem następujących projektów ustawodawczych:

1) **projekt ustawy o prawie mleczarskim**, do którego Izba ustosunkowała się jaknajbardziej pozytywnie, wyrażając przekonanie, że doniosłe prerogatywy oddane w ręce samorządu rolniczego winny się przyczynić znakomicie do unormowania obecnych stosunków panujących na rynku nabiałowym i do ukrócenia nieuczciwej konkurencji, jednak pod warunkiem, że wykonywanie ustawy znajdzie pełne poparcie ze strony czynników administracyjnych i będzie przestrzegane w całej swej rozciągłości. Od wykonania tych dwóch warunków — zdaniem Izby — uzależnione są rezultaty gospodarcze projektowanej ustawy dla życia rolniczego, zwłaszcza zaś na odcinku spółdzielczości mleczarskiej. W przeciwnym razie musiałaby ustawa podzielić losy wydanego uprzednio rozporządzenia o dozorze nad mlekiem i jego przetworami, które nie spełniło pokładanych w nim nadziei rolniczych. Wychodząc z powyższych założeń Izba wypowiedziała się za obostrzeniem projektowanych przepisów i objęciem nimi wszelkiego rodzaju zakładów przetwórczych mleka.

2) **W sprawie projektu nowelizacji ustawy o spółdzielniach**, Izba wyraziła pogląd, że powierzenie organom samorządu rolniczego funkcji rewizyjnych w odniesieniu do placówek spółdzielczych przedstawia pierwszorzędne znaczenie zwłaszcza dla tych okręgów, które nie posiadają na swym terenie siedziby związku rewizyjnego. W ten sposób Izby Rolnicze koncentrowały w swych rękach nieomal całość działalności w dziedzinie spółdzielczej, polegającej nie tylko na przypadających obecnie Izbom pracach organizacyjnych i powołaniu do życia nowych placówek, lecz również na dalszej opiece nad tymi spółdzielniami. Jednocześnie Izba podkreśliła konieczność ograniczenia wielokrotnej odpowiedzialności majątkowej członków za udziały wniesione do Spółdzielni.

3) **Oдноśnie projektu dekretu o uregulowaniu produkcji i obrotu cukrem**, Izba zajęła stanowisko wyrażające się tym, że przepisy w nim zawarte winny uwzględnić w szerszym stopniu, niż to czyni ustawa, zabezpieczenie interesów rolniczych w zakresie rozwoju produkcji buraka cukrowego, odpowiedniego jej rozmieszczenia na terenie kraju i opłacał-

ności oraz zapewnienia czynnikom rolniczym większego wpływu na decyzję w tym zakresie.

4) **W sprawie projektu nowelizacji obowiązujących przepisów egzekucyjnych** Izba wypowiedziała się za zliberalizowaniem niektórych przepisów, celem uchronienia warsztatów rolnych od szkodliwej egzekucji powodującej dewastowanie gospodarstw. W tym celu Izba zaproponowała zezwolenie, w niektórych wypadkach i na wniosek samorządu terytorjalnego na samodzielne prowadzenie egzekucji podatków i danin komunalnych przez organy tegoż samorządu — wójtów i sołtysów, którzy znając miejscowe warunki mogliby najłatwiej i najkorzystniej znaleźć taki okres, w którym płatnik może uiścić podatek z najmniejszą szkodą dla swego warsztatu. System ten przyniósłby jednocześnie władzom skarbowym pewne uproszczenie i oszczędności w dziale personalnym ich aparatu. W myśl powyższego Izba przedstawiła szczegółowy schemat struktury i strony technicznej aparatu egzekucyjnego w projektowanej przez siebie formie.

Poza powyższymi projektami ustawodawczymi opiniowała Izba w okresie sprawozdawczym wiele innych pomniejszych projektów oraz wydała szereg opinii w sprawach gospodarczych.

Prace badawcze prowadzone przez Wydział Ekonomiczny polegały na zebraniu i przepracowaniu materiału przygotowawczego, pozwalającego na ustalenie odnośnych wytycznych dalszej działalności organizacyjnej, jak również łączyły się z działalnością wnioskodawczą, odnośnie postulatów z zakresu zagadnień rolniczo-gospodarczych województwa kieleckiego, wymagających rozwiązania. W pierwszym rzędzie wymienić należy tutaj obfity materiał wnioskodawczy przedstawiony Komisji Martinowskiej na posiedzeniu dnia 6-go listopada 1935 r. w Sosnowcu, dalej memoriał złożony Ministerstwu Rolnictwa i R. R. w sprawie kredytów obrotowych oraz inwestycyjnych dla spółdzielni rolniczo-handlowych i na przechowanie owoców oraz szereg wniosków złożonych Urzędowi Wojewódzkiemu w sprawie spółdzielni mleczarskich, rolniczo-handlowych oraz w kwestji zniesienia opłat obciążających obrót rolniczy.

W szczególności w okresie sprawozdawczym zebrane zostały szczegółowe materiały dotyczące przemysłu ludowego i chałupniczego na terenie woj. kieleckiego jego warunków

pracy, form organizacyjnych, zarobków oraz zbytu wyprodukowanych wyrobów. Materiał ten wykorzystany został do opracowania wytycznych akcji organizacyjnej przemysłu ludowego i chałupniczego w formy spółdzielcze. Jednocześnie przystąpiono do gromadzenia eksponatów przemysłu ludowego z zamiarem utworzenia kolekcji wzorów wyrobów artystycznych, a to w związku z możliwością zainteresowania tymi wyrobami coraz silniej rozwijającego się w kieleckim ruchu turystycznego.

Zapoczątkowane zostały prace nad zebraniem danych dotyczących podziału województwa kieleckiego na okręgi ekonomiczne, zwłaszcza dla celów podatku gruntowego.

Również zostały rozpoczęte przy pomocy materiałów zebranych w drodze kwestionariusza na zjeździe instruktorów powiatowych w Izbie badania nad ustaleniem sieci spółdzielni rolniczo-gospodarczych w okręgu Izby, w oparciu o dokładną analizę i przedyskutowanie możliwości egzystencji i dalszego rozwoju przeprowadzone na miejscu w spółdzielni na konferencjach sekcji spółdzielczych przy współudziale Związku Rewizyjnego i Banku Rolnego.

W drodze objazdu terenu i wizyj lokalnych, dokonanych w znacznym odsetku mleczarń spółdzielczych, Wydział zebrał obfity materiał do ustalenia projektu sieci mleczarskiej w woj. kieleckim.

Z dziedziny organizacji rynku mięsnego przeprowadzone zostały badania nad obniżką opłat targowiskowych, jakie nastąpiły na skutek okólnika Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4.IV 1935 r. w wyniku czego zostały przedstawione wnioski Związkowi Izby i Organizacji Rolniczych. Z uwagi na znaczenie jakie posiada dla terenu woj. kieleckiego rynek zbytu zwierząt rzeźnych w Mysłowicach, Izba po przeprowadzeniu łącznie z zainteresowanymi Izbami badań zebrała obfity materiał dotyczący stosunków i warunków obrotu, panujących na powyższym rynku. Konkretne wnioski idące w kierunku uporządkowania rynku i zapewnienia obrony interesów rolniczych woj. kieleckiego zostały przedłożone Związkowi Izby i Org. Roln. oraz Państwowemu Bankowi Rolnemu w Warszawie. Jednocześnie dla wewnętrznej orientacji Izba uruchomiła specjalne sumy na monograficzne opracowanie dwóch typowych rynków mięsnych w woj. kieleckim. Prace te zostały zapo-

czątkowane w początkach następnego okresu sprawozdawczego.

Z zakresu obciążeń podatkowych rolnictwa na rzecz podatków państwowych oraz samorządów powiatowych i gminnych, Izba zebrała za pośrednictwem specjalnej ankiety szczegółowe dane dotyczące obciążeń kilkudziesięciu warsztatów rolnych mniejszej i większej własności. Jednocześnie na terenie większej własności rolnej zebrane zostały materiały z dziedziny obciążeń na rzecz instytucyj społecznych.

Na podstawie danych zebranych od poszczególnych spółdzielni rolniczo-handlowych, przeprowadzone zostały badania odnośnie potrzeb tych spółdzielni z dziedziny kredytowej, a w szczególności co do kredytów obrotowych i inwestycyjnych, w związku z koniecznością opracowania w okresie późniejszym sytuacji na lokalnych rynkach zbożowych. W wyniku badań opracowany został memoriał zawierający postulaty Izby w tej dziedzinie.

Współpraca z władzami oraz instytucjami i organizacjami gospodarczymi na terenie rolniczego postępu gospodarczego, prowadzona była w roku sprawozdawczym w szerszych rozmiarach. Ścisły kontakt z Ministerstwem Rolnictwa wyrażał się częstym uczestnictwem w zwoływanych przez Ministerstwo konferencjach oraz wyrażaniem opinii na zapytania w różnych sprawach, wreszcie w postaci składanych wniosków. Dla specjalnie powołanej do spraw gospodarczych Międzyministerialnej Komisji t. zw. Martinowskiej, opracowany został m. in. szereg postulatów gospodarczych, z których niektóre zostały uwzględnione i zrealizowane. Bezpośrednio współpracowała również Izba w sprawach gospodarczych z Wojewódzkimi Władzami Administracji Ogólnej, informując je stale o swych zamierzeniach oraz występując do Pana Wojewody Kieleckiego w sprawie bolączek rolniczych swego okręgu.

W sprawach podatkowych Wydział pozostawał w bliskim kontakcie z władzami Skarbowymi, w związku z ustaleniem orientacyjnych norm szacunkowych do podatku dochodowego, informując Izbę Skarbową miesięcznie o stanie gospodarczym województwa, ustalając okresy rolnicze ochronne przed egzekucją, wreszcie w drodze częstych interwencji w wymagających tego wypadkach. Poza tym Izba przedstawiała Władzom Skarbowym kandydatów rolnictwa do komisyj szacunkowych.

Z Państwowym Bankiem Rolnym współpraca rozwijała się w zakresie udzielanych przez Bank kredytów zbożowych — rejestrowego i zaliczkowego, kredytów na spłaty rodzinne, kredytów mleczarskich, spółdzielczych — obrotowych i innych.

Szczególnie intensywną była współpraca przy ustalaniu i organizowaniu sieci mleczarskiej oraz z okazji opracowania sieci spółdzielni rolniczo-handlowych.

Szerokie pole do współpracy posiadała Izba w okresie sprawozdawczym z Okręgowym Związkiem Rewizyjnym w Krakowie, co zostało szerzej omówione poniżej w dziale spółdzielczym.

Ze Związkiem Spółdzielni Spożywców „Społem“ współpraca Izby dotyczyła w pierwszym rzędzie akcji zbytu jaj.

Z pozostałymi działami samorządu gospodarczego w swym okręgu współpracowała Izba wydatnie na terenie periodycznie zwoływanych międzysamorządowych konferencji, celem których było omawianie aktualnych spraw, dotyczących sfer gospodarczych województwa kieleckiego i uzgadnianie wspólnego stanowiska wszystkich trzech samorządów.

Poza tym Wydział współpracował specjalnie z Izbą Rzemieśniczą na terenie organizacji przemysłu ludowego, z Izbą Przemysłowo-Handlową zaś na odcinku uregulowania rynku mięsnego, odnośnie ustalenia sieci lokalnych komisji nadzorczych, w sprawie kontygentów wywozowych trzody chlewnej oraz w dziedzinie opiniodawczej.

Z sąsiednimi Izbami Rolniczymi omawiane były na wspólnych konferencjach sprawy sieci mleczarskiej odnośnie wyznaczenia rejonów pogranicznych, sprawy zorganizowania bezpośrednich dostaw do wojska oraz sprawy zorganizowania zbytu zwierząt rzeźnych i t. p.

Prace statystyczne i sprawozdawczo - informacyjne.

Prace statystyczne Izby w zakresie cen artykułów i płodów rolnych prowadzone były w okresie sprawozdawczym w dalszym ciągu przy pomocy własnych jej korespondentów rolnych.

W związku z koniecznością podniesienia wartości nadsyłanych danych, jak również usprawnienia techniki nadsyłania sprawozdań i opracowywania zestawień w drugiej połowie omawianego okresu sieć korespondentów rolnych została zreorganizowana w porozumieniu z O. T. O. i K. R-ami, drogą zmiany personalnej części jej zespołu.

W roku sprawozdawczym Wydział Ekonomiczny rozpoczął zbieranie dla Związku Izby i Organizacji Rolniczych R. P. w Warszawie oraz Komisji Artykułów Zwierzęcych przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu, danych dotyczących cen artykułów produkcji zwierzęcej przeznaczonych do wywozu zagranicę, płaconych na lokalnych rynkach przez eksporterów. Dane te, przesyłane każdymi miesiącami służą jako materiał do ustalania wysokości przyznawanych eksporterom premii eksportowych. Są one gromadzone przy pomocy specjalnie w tym celu zorganizowanej małej sieci korespondentów.

Poza tym Wydział Ekonomiczny prowadzi w dalszym ciągu prace sprawozdawczo - informacyjne, dotyczące sytuacji gospodarczej rolnictwa w formie miesięcznych sprawozdań, utrzymując w tej dziedzinie stały kontakt z władzami skarbowymi i instytucjami bankowymi oraz udziela w sporadycznych wypadkach informacji w zakresie cen i sytuacji gospodarczej w rolnictwie.

W związku z podjętą przez Rząd akcją obniżki cen artykułów przemysłowych Wydział przeprowadził wśród korespondentów rolnych Izby dwie następujące po sobie ankiety, dotyczące: pierwsza — dotarcia obniżek tych cen do rolnika na wsi, druga — pogłębienia się obniżki w następnym miesiącu.

Wyniki tych ankiet zostały opracowane i wykorzystane na konferencjach Wojewódzkich, w sprawie badania rezultatów akcji rządowej w tym zakresie oraz podane do ogólnej wiadomości za pośrednictwem prasy.

Prace oświatowo-gospodarcze i doradztwo ekonomiczne.

Prace oświatowo-gospodarcze były prowadzone w omawianym roku sprawozdawczym, tymi samymi drogami co w okresie poprzednim.

Coraz większa różnorodność i ilość zagadnień gospodarczych, poruszanych przez korespondentów w formie pytań do „Skrzynki pocztowej“ świadczy o wzroście zainteresowania wśród nich tą formą akcji informacyjno-gospodarczej.

Równocześnie większa ilość odpowiedzi w „Skrzynce pocztowej“ zawiera konkretne porady i wskazówki postępowania w indywidualnych sprawach poszczególnych zwracających się o nie korespondentów, jak również wyniki interwencji, podejmowanych w niektórych z tych spraw u władz i instytucji

wojewódzkich bądź lokalnych, właściwych dla miejsca zamieszkania zainteresowanych korespondentów.

Poza tym doradztwo gospodarcze w stosunku do rolników jest prowadzone w formie ustnej bezpośrednio w biurze Wydziału, przede wszystkim z zakresu spraw podatkowych, spółdzielczych, pośrednictwa handlowego i kredytowych.

W ostatnim kwartale roku sprawozdawczego zostało zaniechane redagowanie specjalnego komunikatu z zakresu pracy Izby, przeznaczonego wyłącznie dla korespondentów, z uwagi na podjęcie przez Izbę wydawnictwa biuletynu, przesyłanego prócz wszystkich organizacyj rolniczych — również korespondentom rolnym. Przy „Skrzynce pocztowej“ natomiast podaje się w sporadycznych wypadkach krótkie komunikaty, dotyczące ostatnich ważnych wiadomości gospodarczych.

W tym roku zostały także przeprowadzone przez Izbę kilkudniowe kursy spółdzielcze w czterech męskich Szkołach Rolniczych dla uczniów i byłych wychowanków tych szkół. Prócz tego zagadnienia spółdzielcze i ogólnogospodarcze były uwzględniane w szeregu innych kursów ogólnorolniczych, oświatowych i gospodarczych, jak również w kursach dla instruktorów terenowych dla przodowników p. r. i na zebraniach organizacyjnych.

Spółdzielczość i organizacja zbytu.

Plan sieci spółdzielni mleczarskich.

Jedną z podstawowych prac, jaka była przeprowadzona przez Wydział Ekonomiczny w zakresie organizacji mleczarstwa na drodze spółdzielczej, było podjęte już w ub. roku opracowanie planu sieci spółdzielni mleczarskich dla terenu całego woj. kieleckiego. Opracowanie to zostało dokonane wspólnie z Okręgowym Związkiem Spółdzielni Rolniczych i Zarobkowo-Gospodarczych w Krakowie, Państwowym Bankiem Rolnym w Kielcach oraz Związkiem Spółdzielni Mleczarskich i Jajczarskich.

Metoda pracy nad powyższym planem polegała na jak najściślejszym kontakcie z rolnikiem — głównie spółdzielcą w terenie oraz na wysuwaniu przez powiatowe organizacje rolnicze własnych projektów, opracowanych na podstawie wytycznych Izby oraz materiałów i kryteriów, podanych przez Mi-

nisterstwo Rolnictwa i R. R. Projekty te były następnie rozpatrywane przez delegatów Izby i Zw. Sp. Roln. i Zarob. Gospod. w Krakowie na zebraniach Sekcyj Spółdzielczych, zwoływanych w poszczególnych powiatach, poczem następowało uzgadnianie ich w skali wojewódzkiej.

Powyższy plan sieci spółdzielni mleczarskich został zatwierdzony przez Komisję Spółdzielczą Izby, a następnie zaakceptowany przez Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych. Ustalono w nim dla terenu woj. kieleckiego 4 systemy okręgowych zlewni w większych ośrodkach konsumpcji oraz 3 mniejsze, jak również 41 okręgowych maślarń i 19 mniejszych o napędzie ręcznym.

Projekt ten stanowi szkic i wytyczne dalszych prac organizacyjnych Izby na terenie mleczarstwa, przy czym jednak Izba nie wyklucza możliwości poddawania rewizji i aktualizowania planu stosownie do wymogów życia.

Sekcje Spółdzielcze.

Organizację Sekcyj Spółdzielczych przy O. T. O. i K. R., których cele i zadania zostały już przedstawione w sprawozdaniu Izby za poprzedni okres działalności, przeprowadzono w dalszych sześciu powiatach, a mianowicie: Iłży, Koźmierzycach, Miechowie, Olkuszu, Opocznie i Pińczowie. Organizacja ta została przyśpieszona w związku z pracami nad planem sieci spółdzielni mleczarskich.

Praca w Sekcjach Spółdzielczych nie przybrała w okresie sprawozdawczym większych rozmiarów i pożądanego kierunku, z uwagi na trudności skupienia w O. T. O. i K. R.-ach wszystkich spółdzielni istniejących w danym powiecie.

Podjęte w tym kierunku starania O. T. O. i K. R. jak również Związku Spółdzielni Rolniczych i Zarobkowo-Gospodarczych dały dotychczas stosunkowo nikłe rezultaty.

W okresie sprawozdawczym Sekcje Spółdzielcze współpracowały z Wydziałem Ekonomicznym przy opracowywaniu sieci spółdzielni mleczarskich, a następnie ograniczały się do rozwiązywania drobniejszych lokalnych zagadnień spółdzielczych. Poza tym Sekcje brały częściowo udział w pracach organizacyjnych nowopowstających spółdzielni oraz w pierwszych posunięciach nad uporządkowaniem spółdzielczości mleczarskiej, na podstawie planu sieci spółdzielni mleczarskich. We wszyst-

kich tych pracach Sekcyj Wydział utrzymywał z nimi ścisły kontakt przez udział jego pracowników w posiedzeniach i zasięgając ze swej strony drogą korespondencji zdania Sekcyj co do nowopowstających spółdzielni, dla sformułowania swej opinii o celowości gospodarczej ich powstania.

Współpraca ze Związkiem Spółdzielni Rolniczych i Zarobkowo-Gospodarczych.

Skonsolidowanie ruchu spółdzielczego, które doprowadziło do stworzenia jednego Związku Rewizyjnego pozwoliło Izbie na wejście w ściślejszy kontakt i nawiązanie współpracy odnośnie terenu woj. kieleckiego, z działającym tutaj Okręgowym Zw. Spółdzielni Roln. i Zarobk. Gosp. w Krakowie.

Postulatem terenowym, wysuwany również przez Izbę jest stworzenie przy jej biurze specjalnej ekspozytury wspomnianego Związku, wyłącznie dla woj. kieleckiego, co przyczyniłoby się niewątpliwie do sprawniejszego obsługiwanie spółdzielczości woj. kieleckiego w sprawach rewizyjnych i organizacyjnych, a równocześnie wpływałoby dodatnio na koordynację prac obydwóch zainteresowanych instytucyj, na skutek możliwości stałego i bezpośredniego kontaktu. Pierwsze kroki realizacji tego postulatu zostały w okresie sprawozdawczym poczynione przez ustanowienie w Izbie przez jeden dzień w miesiącu dyżurów rewidentów Związku, jednego z działu spółdzielni mleczarskich i jednego z działu Kas Stefczyka oraz Spółdzielni Roln.-Handl. Dyżury te odbywały się z działu Kas Stefczyka — od października 1935 r., zaś z działu mleczarskiego od stycznia 1936 r.

Dla ułatwienia spółdzielniom z powiatów woj. kieleckiego a szczególnie północno-wschodnich i wschodnich kontaktu ze związkiem z uwagi na dużą odległość i trudne warunki komunikacyjne z Krakowem jest zamierzone przez Związek ustanowienie dyżurów z działu mleczarskiego w Ostrowcu, dla powiatów opatowskiego i sandomierskiego.

Jednym z pierwszych pozytywnych wyników współpracy Wydziału Ekonomicznego ze Związkiem było opracowanie planu sieci spółdzielni mleczarskich oraz uzgodnienie stanowiska co do prac spółdzielczo-organizacyjnych w tym zakresie, a następnie obopólne komunikowanie się odnośnie decyzji w spra-

wach związanych z przebudową mleczarstwa spółdzielczego oraz nowopowstającymi inicjatywami w tym dziale.

Należy tu również zaliczyć wydawanie przez Wydział Ekonomiczny dla Związku opinij o celowości gospodarczej nowopowstających placówek spółdzielczych. W omawianym okresie sprawozdawczym zostało przesłane Związkowi 6 tego rodzaju opinij z czego 3 pozytywne, a 3 negatywne.

Jako dalsze punkty współpracy zostało już omówione kilka zagadnień mających ulec szczegółowym badaniom.

Przede wszystkim zostało zapoczątkowane wspólne opracowanie sieci spółdzielni rolniczo-handlowych dla woj. kieleckiego, w kierunku ustalenia punktów istnienia placówek oraz odnośnie zakładania nowych punktów i konieczności zlikwidowania tych spółdzielni, które nie wykazują żywotności na skutek ich stanu finansowego. Potrzebne do tego materiały, głównie w postaci bilansów i sprawozdań istniejących już placówek spółdzielni handlowych zostały już zgromadzone.

Poza tym na wspólnych konferencjach były poruszane sprawy w zakresie zagadnień kredytowych dla spółdzielczości, pracy oświatowej, wreszcie współpracy między spółdzielniami a odnośnymi Okręgowymi Towarzystwami Rolniczymi.

Należy jeszcze wspomnieć, iż Izba brała żywy udział w konferencjach i zjazdach regionalnych, urządzanych przez Związek dla Spółdzielni Mleczarskich i Kredytowych, w zebraniach Okr. Zw. Spółdz. Roln. i Zarob. Gospod. w Krakowie, w kursach instrukcyjnych, w skład zaś Rady tego Związku wchodzi delegat Izby, jako stały jej członek.

Prace spółdzielczo-organizacyjne.

W dziale prac spółdzielczo-organizacyjnych Wydział współdziałał z inicjatywą terenową odnośnie organizowania placówek spółdzielczych przez udzielanie wskazówek co do początków organizacyjnych przez udział w zebraniach założycielskich i instruowanie dalszych poczynań nowoutworzonych spółdzielni bądź bezpośrednio bądź za pośrednictwem O. T. O. i K. R. Inicjatywa ta była popierana przez Izbę w wypadku uznania przez nią celowości powstania inicjowanej placówki spółdzielczej, przy przestrzeganiu ustalonych już wytycznych i planów jak np. w zakresie mleczarstwa spółdzielczego.

Wydział dążył w każdym wypadku do jaknajwiększego powiązania działalności nowopowstającej spółdzielni z pracami

O. T. O. i K. R. i zapewnienia temu ostatniemu wpływu na kierunek, jakość pracy oraz sprawność gospodarczą i organizacyjną spółdzielni.

W okresie sprawozdawczym zostały definitywnie zorganizowane i rozpoczęły działalność:

Spółdzielnie mleczarskie.

okręgowa w Wodzisławiu — pow. jędrzejowski

„ w Chęcinach — „ kielecki

„ w Waśniowie — „ opatowski

Śmietańczarnia Spółdzielcza w Sadowiu — pow. opatowski

Spółdzielnie zbytu:

Spółdzielnia Zbytu Produktów Gospod. Wiejskiego w Sandomierzu.

Spółdzielnia „Związek Plantatorów Tytoniu“ w Proszowicach.

Spółdzielnie Pracy:

Spółdzielnia Pracy do Eksploatacji Czerwonego Piaskowca w Tumlinie.

W trakcie organizacji były w tym okresie następujące spółdzielnie:

Spółdzielnie mleczarskie:

Okręgowa Spółdzielnia Mlecz. w Sędziszowie — powiat jędrzejowski.

Okręgowa Spółdzielnia Mlecz. w Kijach — powiat pińczowski.

Okręgowa Spółdzielnia Mlecz. w Klimontowie — powiat sandomierski.

Okręgowa Spółdzielnia Mlecz. w Szczekocinach — powiat włoszczowski.

Okręgowa Spółdzielnia Mlecz. w Włoszczowie — powiat włoszczowski.

Okręgowa Spółdzielnia Mlecz. w Zakrzowie — powiat radomski.

Spółdzielnie zbytu:

Spółdzielnia Owocarsko-Warzywnicza w Sandomierzu.

„ Zbytu Kapusty w Miechowie.

„ Zbytu Inwentarza w Pacanowie.

Spółdzielnie Rolniczo-Handlowe:

Spółdzielnia Rolniczo - Handlowa w Lipsku n/Wisłą — pow. itżecki.

Spółdzielnie Pracy:

Spółdzielnia Drzewnego Przemysłu Ludowego w Łącznej pow. kielecki.

Poza braniem udziału w pracach organizacyjnych spółdzielni, Wydział w dalszym ciągu opiekował się tymi nowopowstałymi spółdzielniami, które rozpoczęły już samodzielną działalność. Opieka ta polegała na stworzeniu warunków do jaknajskuteczniejszej ich działalności gospodarczej jak i uczestniczeniu w zebraniach spółdzielni oraz udzielaniu dalszych wskazań organizacyjnych.

Poza tym Wydział pośredniczył w nawiązaniu porozumienia między niektórymi spółdzielniami mleczarskimi w sprawie przeprowadzenia komasacji, w myśl planu sieci spółdzielni mleczarskich. Również czynił starania, celem doprowadzenia do komasacji, placówek rolniczo-handlowych oraz skonsolidowania akcji w tym zakresie na terenie pow. włoszczowskiego i kieleckiego.

Działalność interwencyjna.

Dążąc do obrony całokształtu interesów rolniczych, Wydział Ekonomiczny podejmował w dalszym ciągu interwencje i udzielał poparcia spółdzielniom z terenu działalności Izby w sprawach podatkowych, ubezpieczeniowych, kredytowych i t. p., jak również występował w drodze urzędowej przeciwko dążeniom niektórych jednostek w terenie do stworzenia placówek pseudospółdzielczych, konkurencyjnych w stosunku do już istniejących spółdzielni.

Bezpośrednio współdziałanie i poparcie okazała Izba w akcji porozumiewawczej, między mleczarskimi centralami gospodarczymi działającymi na terenie woj. kieleckiego, a mianowicie Małopolskim Związkiem Mleczarskim w Krakowie, który objął swą działalnością ten teren w dniu 1.1.36 r. i Związkową Hurtownią Nabiałową, dawniej „Krakowianką“, w Sosnowcu, w dążeniu do uzgodnienia i ujednoczenia ich działalności oraz pewnego związania pod względem organizacyjnym. Wstępne pertraktacje w tym zakresie zostały przeprowadzone z wynikiem pozytywnym.

Organizacja zbytu jaj.

W akcji nad zorganizowaniem zbytu jaj na terenie większości powiatów województwa, które dotychczas nie biorą udziału w eksporcie jaj, tak jak powiaty opatowski i sandomierski, zostało pod koniec okresu sprawozdawczego nawiązane porozumienie ze Związkiem Spółdzielni Spożywców „Społem“, który rozpoczął w połowie kwietnia 1936 r. eksport jaj do Anglii i uruchomił chłodnię jajczarską w Kielcach. W akcji skupu jaj mają uczestniczyć powiaty: kielecki, stopnicki, jędrzejowski, miechowski i pińczowski. Skup będzie prowadzony przez placówki spółdzielcze w terenie, jak również przez koła gospodyń wiejskich i kółka rolnicze. Zostały ustalone również rejony w zasięgu poszczególnych placówek zbiorczych, kierunki dostawy oraz system wypłat.

Niezależnie od kwestji stworzenia punktów zbiorczych w terenie, wysiłki Izby i organizacji rolniczych iść będą w kierunku usprawnienia dostaw i wprowadzenia pierwszego wstępnego sortowania jaj, już bezpośrednio w komórkach organizujących samą zbiórkę jaj pod względem czystości i świeżości towaru, w związku z czym pierwsze pobieżne prześwietlenie odbywać się będzie na terenie punktów zbiorczych.

Ogółem ustalono dla terenu wymienionych wyżej punktów, 73 placówki zbiorcze jaj.

Rachunkowość Rolna.

Na zasadzie zawartego porozumienia z Wydziałem Ekonomiki Rolnej Drobnych Gospodarstw Wiejskich P. I. N. G. W. Kielecka Izba Rolnicza z dniem 1-go lipca 1935 r. przejęła kontrolę nad rachunkowością drobnych gospodarstw wiejskich położonych na terenie wojew. kieleckiego, prowadzących rachunkowość na wzorach opracowanych i dostarczonych przez Wydział Ekonomiki i pozostających dotychczas pod jego nadzorem. W związku z powyższym, utworzono w Izbie dodatkowy referat rachunkowości rolnej drobnej własności początkowo przy Biurze Rachunkowości Rolnej (większa własność), przyłączony następnie do Wydziału Ekonomicznego Izby.

Rachunkowość zorganizowano w roku gospodarczym 1935/36 w 70-ciu gospodarstwach, przy czym w powyższej cyfrze mieszczą się 24-ry gospodarstwa, w których rachunkowość

zapoczątkowano. Podczas objazdu dokonano we wszystkich gospodarstwach kontroli rachunków, udzielono wyjaśnień i sporządzono, względnie uzgodniono inwentury oraz dokonano szczegółowych opisów gospodarstw. Ponadto Izba posiada kontakt z rolnikami prowadzącymi rachunkowość, którzy w drodze bądź listownej, bądź też osobiście zwracają się o porady, interwencje i t. p.

We wszystkich gospodarstwach zaprowadzono książkę rachunkową pod tytułem „Książka do prowadzenia rachunkowości rolniczej” — wydanie V-te inż. Jana Curzytka.

ZAKŁAD SPECJALNY.

Stacja Ochrony Roślin.

Szczegółowe sprawozdanie z prac Stacji Ochrony Roślin w Krakowie (wspólnej dla Izby Krakowskiej i Kieleckiej) znajduje się w sprawozdaniu Krakowskiej Izby Rolniczej. Dotyczy ono zarówno prac organizacyjnych jak i doświadczalnych.

Odnośnie wojew. kieleckiego Stacja brała udział w 2-ch wystawach, a to w Sielcu pow. pińczowskiego i we Włoszczowej; łącznie z Insp. Ogrodniczym Kieleckiej Izby Rolniczej przeprowadziła lustrację 24 szkótek drzew owocowych na korówkę wełnistą. Pracownicy Stacji przeprowadzili: zwalczania gąsienic na plantacjach agrestu w Czaplach W. (w pow. miechowskim), gąsienic brudnicy nieparki w Wojstawicach (pow. pińczowski), zaprawiania nasion fasoli w Porębie (pow. zawierciański), zwalczania mączniaka agrestowego roztworem sody w Wawrzeńczykach (pow. miechowski), a w Naramie (pow. olkuski) wspólnie z członkami Akademickiego Koła Ochrony Roślin U. J. opryskiwania sadu karboliną sadowniczą. Prócz tego lustracje i pokazy przeprowadzono w Wierzbnie, Jakubowicach i Książu W. (pow. miechowski) w Sycach (pow. olkuski) i innych miejscowościach.

W związku z akcją tępienia chwastów sprawozdania z przebiegu dekady tępienia chwastów otrzymano z pow. ilzckiego (Ciepielów, Dąbrowa, Maziarze, Wąchock), pow. kozielnickiego (Grabów n/Pilicą), pow. zawierciańskiego (Koziegłowy), pow. pińczowskiego (Urzuty), pow. jędrzejowskiego (Niepołomice, Pękosław).

Pracownicy Stacji brali udział jako prelegenci w następujących kursach i zebraniach:

Prof. Dr. K. Rouppert: — Zwoleń — Kurs dla nauczycielstwa.

Dr. Zbigniew Kawecki — Szyce — Wykład dla kursistów Uniw. Wiejskiego, Trzyciąż — P. R., udział w zjeździe Komisarzy Ziemskich w Kielcach.

Władysław Ciślik — Sielec — Wystawa P. R., Strzemieszyce — Kurs P. R., Szyce — Odczyt w Uniwersytecie Ludowym, Sielec — Kurs P. R., Wawrzeńczyce, Narama, Wierzbno, Jakubowice.

Tadeusz Kosiek — Włoszczowa — Wystawa (objaśnianie) ogrodnicza i P. R., Wawrzeńczyce — Kurs P. R.

Antoni Lewarski — Książ Wielki.

Jan Piekieniak — Inspektor Ochrony Roślin K. I. R.

Łyszkowice (P. R.), Chroberz (kurs ogrodnicy), Radzice (P. R.), Łyszkowice (kurs dla b. wych. szkół roln.), Koziegłowy (P. R.), Bardo (kurs ogrodnicy), Jędrzejów (P. R.), Kazimierza Wielka (P. R.), Pińczów (P. R.), Iwaniska (kurs ogrodnicy), Opatów (zebr. Kółka Roln.), Mokoszyń (sprawa wołka zboż.), Radoszki (kurs ogrodn.), Grochocice (kurs sadowniczo-ogrodn.), Miechów (kurs ogrodn. warzywn.), Węglowice (kurs sadown.), Czarny Las (kurs sadown.), Wielmoża (kurs sadown.), Głanów (kurs sadown.), Imbramowice (kurs ogrodn.), Częstochowa (2 razy w związku z korówką wełn.), Kiedrzyń (w związku z korówką wełn.), Strzemieszyce (korówka wełn.), Kromolów (korówka wełn.), Zdanów (ilustracja Zakładu Doświadczalnego).

Doroczne posiedzenie Podkomisji Ochrony Roślin Kieleckiej Izby Rolniczej odbyło się w lokalu Stacji w Krakowie dn. 10.I. 1936 r. pod przewodnictwem jej prezesa dr. T. Szańkowskiego.

Uwagi co do ogólnego stanu zdrowotności kultur uprawnych na terenie działalności Stacji.

Na pszenicy ozimej wystąpiła silnie, ale wyłącznie tylko na blaszkach liściowych, pozostawiając pochwy i pędy zdrowe,

bez uredospor, rdza brunatna pszenicy — *Puccinia triticina*. W sadach powszechną rzeczą była monilioza wiśni i czereśni, odymałki (torbiele) śliw, na brzoskwiniach *Tapchrina deformans*. Jak zwykle na agrestie *Sphaerotheca mors uvae*. Na trawach wystąpiła silniej niż zwykle *Epichloe typhina*. Dość licznie wystąpił mączniak jabłoniowy.

Z pośród szkodników pochodzenia zwierzęcego największe zaniepokojenie wywołało powszechne pojawienie się namiotników na drzewach owocowych, zwłaszcza na jabłoni. W czerwcu natomiast masowo wystąpiły różne gatunki mszyc. Na wiosnę dosyć duże szkody spowodowały na plantacjach agrestu bręczaki porzeczkowe, a w sadach, zwłaszcza młodych, pornice. Na ogół jednakże żaden ze szkodników nie wystąpił w nasileniach kłeskowych za wyjątkiem brudnicy nieparki w Wojsławicach pow. Pińczów.

Na oziminach pojawiła się mucha szwedzka w Pobiedniku (pow. Miechów). W zawierciańskim obserwowano liczne wystąpienie na jabłoniach wznosika doparka, który zniszczył powierzchnię liści. Naogół obserwowano bardzo dobry urodzaj ziemniaków; zgodnie to raportowali wszyscy lustratorzy. Z wiosną 1936 r. z nadesłanych do Stacji próbek szkodników widać, że masowo pojawiają się mszyce na drzewach owocowych, w proszowskim zaś wystąpił na oziminach lokaś garbatek.

S p r a w o z d a n i e

z akcji zwalczania raka ziemniaczanego na terenie województwa kieleckiego w roku 1935/36.

W sezonie wiosennym 1935 roku Wydziały Powiatowe: Będzin, Częstochowa, Zawiercie, Kielce, Opoczno, Końskie, Włoszczowa rozprowadziły pod kierunkiem Stacji Ochrony Roślin dla gospodarstw posiadających grunty zagrożone i zarażone rakiem ziemniaczanym, ziemniaki odmian rakoodpornym jak poniżej:

Powiat	Gmin	Miejsco- wości	Gospo- darstw	Ilość q	Odmiany
Będziński	12	15	532	1,152,18	Erdgold, Rosafolia
Częstochowski	14	79	1040	1,916,88	Jubel, Erdgold, Het- man, Kmieć, Rosafolia
Zawierciański	5	6	524	1,278,96	Jubel, Kmieć, Erd- gold, Rosafolia
Kielecki	5	17	79	100,—	Hetman, Rosafolia
Opoczyński	1	2	46	99,—	Kmieć
Konecki	2	3	7	70,—	Rosafolia, Hetman
Włoszczowski	3	3	226	1,030,—	Pepo, Jubel, Kmieć, Hetman, Rosafolia, Erdgold
Razem 7 pow.	42	125	2464	5,647,02	6 odmian

Na cele obniżki cen ziemniaków sadzeniaków odmian rakoodpornych zostały rozprowadzone za pośrednictwem Kieleckiej Izby Rolniczej zasiłki Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych w wysokości:

Powiat	złotych
Będziński	2.300.—
Częstochowski	5.200.—
Zawierciański	2.430.—
Kielecki	215.42
Opoczyński	400.—
Włoszczowski	1.600.—
Konecki	300.—
Razem	12.445.42

Lustrację odmianową na terenach zarażonych i zagrożonych rakiem ziemniaczanym przeprowadziło 5-ciu lustratorów przeszkolonych poprzednio na kursie urządzonym przez Stację Ochrony Roślin w Krakowie.

Zestawienie lustracji:

Powiat	Dni	od dn. do dn.	Kto lustrował	Ilość gmin	Ilość miej-scowości	Ilość gosp.
Będziński	18	10.VII.— 3.VIII.	1 lustr.	10	16	364
Częstochowski	18	12.VII.—31.VII.	1 „			
„	22	9.VII.— 2.VIII.	1 „	12	56	2241
Zawierciański	9	12.VII.—21.VII.	1 „	5	10	800
Kielecki	1	16.VII.	insp. o.r.	1	1	25
Opoczyński	3	19.VII.—21.VII.	1 lustr.	1	3	165
Konecki	2	17.VII.—18.VII.	1 „	3	3	78
Włoszczowski	4	12.VII.—15.VII.	1 „	3	3	308
Razem	77	9.VII.—3.VIII.	5 lustr. i insp. o.r.	33	92	3981

Lustrację jesienną rakową przeprowadzono w następujących powiatach:

Powiat	Dni	od dn. do dn.	Kto lustrował	Ilość gmin	Ilość miej-scowości	Ilość gosp.
Będziński	36	12.VIII.—24.IX.	1 lustr.	13	36	952
Częstochowski	50	19.VIII.— 16.X.	1 „			
„	48	22.VIII.—19.X.	1 „	16	159	4623
Zawierciański	34	19.VIII.—26.IX.	1 „			
„	42	19.VIII.— 7.X.	1 „	10	42	1742
Kielecki	31	22.VIII.—30.IX.	1 „	5	10	1638
Opoczyński	22	30.VIII.—23.IX.	1 „	13	30	1036
Konecki	36	18.VIII.— 5.X.	1 „	5	20	1421
Włoszczowski	44	17.VIII.— 5.X.	1 „	7	63	3378
Sandomierski	17	2.IX.—20.IX.	1 „	7	31	1124
Razem	360	12.VIII.—19.X.	10 lustr.	76	391	15914

W następujących miejscowościach, które miały raka ziemniaczanego w latach poprzednich, nie wykryto w roku bieżącym raka ziemniaczanego:

- pow. Będzin:** gm. Bobrowniki, wieś Bobrowniki; gm. Zagórze, wsie Zagórze, Wyspy i Wańczyków; gm. Łagisza wsie Łagisza i Stara Wieś; gm. Olkusko - Siewierska wsie Gałonóg i Porąbka k/Zawodzia; gm. Niwka wieś Bobrek.
- pow. Częstochowa:** gm. Panki wsie Żerdzina, Cyganka, Kawki i Zamłynie; gm. Przystajń kol. Barlocha, Mrówczak, Widawa, Michalinów, wsie Brzózka, Jaciska i Węzina; gm. Węglowice wsie Herby Polskie, Wręczyca Mała, Klepaczka i Połamaniec; gm. Dźbów wsie Wygoda i Dźbów; gm. m. Kłobucko, przedm. Zagórze; gm. Rększowice, wieś Nierada; gm. Rędziny, wieś Rząsawy; gm. Poczesna, wsie Bargły i Zawisna; gm. Kamienica Polska, wieś Osiny; gm. Przyrów, wieś Sygarka; gm. Żłoty Potok, wieś Juljanka; gm. Wrzosowa, wsie Wrzosowa, Nowa Wieś, Słowik, Bór, Bleszno i Wrzosowiak.
- pow. Zawiercie:** gm. Kromołów, kol. Remby; gm. Koziegłówki, kol. Ordon; wieś Koziegłówki, kol. Miłość; gm. Poraj, wieś Gęzyn; gm. Rudnik Wielki, wieś Siedlec Duży.
- pow. Kielce:** przedm. Szydłówek.
- pow. Włoszczowa:** gm. Dobromierz, wieś Koprusza; gm. Kluźewsko, wieś Ciemiętniki.
- pow. Końskie:** gm. Gowarczów wieś Barycz; gm. Końskie folw. Sokolów; gm. Skotniki wieś Dąbrówka.
- pow. Opoczno:** gm. Machory wieś Chełsty.

Raka ziemniaczanego wykryto w czasie obu lustracji jak niżej:

P o w i a t	Ilość gmin	Ilość miejscowości	Ilość gospodarstw	Ilość recydyw
Będziński . .	7	7	58	9
Częstochowski .	11	59	267	52
Zawierciański .	8	15	39	3
Konecki . . .	5	5	27	1
Włoszczowski .	6	11	39	1
Razem .	37	97	430	66

Jeżeli chodzi o recydywy to znaczny ich procent są to znaleziska na miejscach kopcowania ziemniaków, bądź też dzięki krzaki lecz pewien procent pochodził skutkiem domieszek ziemniaków nieodpornych w rakoodpornych.

W związku z ogłoszeniem obszarów ochronnych Stacja Ochrony Roślin na żądanie właścicieli — po zbadaniu ziemniaków na miejscu — wydaje świadectwa zdrowotności ziemniaków, wyprodukowanych w granicach obszaru ochronnego, na podstawie których Starostwo Powiatowe wydaje zezwolenie na wywóz ziemniaków. W roku bieżącym do dnia 30.VI 1935 r. zostało wydane 25 świadectw zdrowotności na ogólną sumę 15.075 q ziemniaków, zaś od dnia 1.X. do dnia 11.XII.—16 świadectw zdrowotności na sumę 20.750 q ziemniaków. Ogółem wywieziono w roku bieżącym z obszarów ochronnych 35.825 q ziemniaków, w czym znaczny procent stanowią ziemniaki wywożone do fabryki przetworów ziemniaczanych w Złotym Potoku.

Współpraca w zakresie kwalifikowania ziemiopłodów — inspektor ochrony roślin wraz z Sekcją Nasienną Kieleckiej Izby Rolniczej badał zdrowotność ziemniaków w:

Miejscowość	Odmiany ziemniaków
Zagórze	Erdgold
Zoziegłowy	Kmieć, Erdgold, Rosafolia, Jubel
Szczecno	Hetman, Kmieć, Rosafolia, Jubel
Turów	Rosafolia, Kmieć, Hetman
Rząsawy	Kmieć
Pąnki	Hetman, Erdgold, Rosafolia
Skrzeszowice	Rosafolia, Jubel, Hetman
Ulesie	Kmieć
Razem 8 miejscowości	5 odmian

Walka z korówką wełnistą.

Walkę z korówką wełnistą na terenie woj. kieleckiego prowadziły O. T. O. i K. R. przy pomocy specjalnych kolumn, składających się z 1—3-ch osób. Na cele tej walki były przewidziane w budżecie Izby specjalne sumy pieniężne i tak: po 310 zł. dla powiatów Będzin, Zawiercie, Częstochowa, Olkusz, Włoszczowa oraz 160 zł. dla powiatu Radom. Walka ta, polegała na lustracji sadów mającej na celu wykrywanie nowych ognisk korówki oraz na doraźnym zwalczaniu tego szkodnika przez pendzlowanie drzew spirytusem skażonym bądź też karboliną sadowniczą D. K. M. 10-cio procentową. Kontrolę nad pracą kolumn i wydatkowaniem sum prowadziła Kielecka Izba Rolnicza przez inspektora ochrony roślin. Wynik pracy kolumn, które były uruchomione narazie w powiatach Zawiercie, Częstochowa, Włoszczowa, Olkusz, Będzin przedstawia się następująco:

pow. Zawiercie: Lustrację przeprowadzono w 48 miejscowościach, zlustrowano 473 sady, opanowanych korówką wełnistą 174 sady, zakwalifikowano drzew do wycięcia 68.

Ogółem lustrację przeprowadzono w 12 gminach, 111 wsiach, lustrując 5552 sady, poza tym w 17 miejscowościach urządzono kursa o zwalczaniu korówki wełnistej.

pow. Włoszczowa: Lustrację przeprowadzono w 10 miejscowościach, zlustrowano 636 sadów, 15308 drzew, dokonano pendzlowania 490 drzew.

Czynne były 4 kolumny składające się z 3-ch osób.

pow. Olkusz: Lustrację przeprowadzono w 15 miejscowościach, zlustrowano 149 sadów z 525 drzewami porażonymi korówką.

Ogółem lustrację przeprowadzono w 2 gminach, 27 miejscowościach, 1987 sadach.

pow. Częstochowa: Lustrację przeprowadzono w 16 miejscowościach, zlustrowano 751 sadów, 89 sadów opanowanych korówką, dokonano pendzlowania 269 drzew, zakwalifikowano do wycięcia 16 drzew.

Lustrację przeprowadzało 3-ch lustratorów.

W pow. miechowskim wykryto porażony pierwszy korówką wełnistą w 15 miejscowościach, w 45 sadach na 355 drzewach.

**DOBROWOLNE
ORGANIZACJE OGÓLNO-ROLNICZE
W WOJEWÓDZTWIE KIELECKIM.**

WOJEWÓDZKIE TOWARZYSTWO ORGANIZACJI i KÓLEK ROLNICZYCH.

Prace Wojewódzkiego Towarzystwa Organizacji i Kółek Rolniczych były nastawione przede wszystkim na obsługę potrzeb organizacyjnych terenu i to zarówno w zakresie informacyjnym, jak i uczestnictwa, w miarę technicznych możliwości, we wszelkiego rodzaju zjazdach, zebraniach, kursach i t. p.

Skład osobowy Zarządu W. T. O. i K. R. do dnia 15.II 36 r. był następujący:

Prezes — pos. Tomasz Kozłowski — Prezes Kieleckiej Izby Rolniczej, Wiceprezesi: poseł Waław Długosz i poseł Piotr Sobczyk, Członkowie: Albin Lachowski, Paweł Wróbel i Krzysztof Radziwiłł.

W dniu 15.II 36 r. odbyły się wybory do Zarządu, którego skład został ustalony następująco:

pos. Tomasz Kozłowski, pos. Waław Długosz, pos. Piotr Sobczyk, Walenty Ciżła, Jan Wojtaś, ks. Roman Zelek.

Do końca okresu sprawozdawczego nowowybrany Zarząd nie ukonstytuował się.

W skład Zarządu wchodzi z urzędu każdorazowa przewodnicząca Wojewódzkiej Organizacji Kół Gospodyń Wiejskich.

W rozumieniu doniosłości utrzymania jaknajściślej współpracy Woj. T-wa z Izłą Rolniczą Rada T-wa postanowiła, że każdorazowy Prezes Izby będzie wchodził w skład W. T. O. i K. R.

W tejże uchwale Rada W. T. O. i K. R. wyraziła opinię, aby w miarę możności i w granicach obowiązujących Izbę Rolniczą przepisów, każdorazowy Prezes W. T. O. i K. R. wchodził w skład Zarządu Izby.

W okresie sprawozdawczym W. T. O. i K. R. rozporządzało 2-ma siłami pracowniczymi — inspektorem organizacyjnym i kancelistką.

Inspektor organizacyjny był równocześnie sekretarzem Izby Rolniczej. Ten przejściowy stan rzeczy z dniem 1 kwiet-

nia 1936 r. uległ zmianie. Na sekretarza Izby postanowiono zaangażować specjalnego pracownika, a przez odpowiednie zwiększenie zasiłków umożliwić Woj. T-wu utrzymanie wyłącznie dla siebie inspektora organizacyjnego, któryby przy tym prowadził prace ogólnooświatowe przekazane Towarzystwu przez Izbę.

Zebrań Rady T-wa odbyło się dwa. Obydwa były poświęcone sprawom gospodarczym i organizacyjnym. Zarząd W. T. O. i K. R. odbył jedno posiedzenie, Komisja Rewizyjna również jedno.

Przedstawiciele władz T-wa brali udział w zjazdach i zebraniach, zwoływanych przez Centralne T-wo Organizacyj i Kółek Rolniczych, Związek Izb i Organizacyj Rolniczych oraz w miarę potrzeby Okręgowe T-wa Organizacyj i Kółek Rolniczych.

Inspektor Organizacyjny odbył 34 wyjazdy, co zajęło 52 dni. Kursy względnie kurso-konferencje dla Zarządów Kółek Rolniczych były zorganizowane w 6-ciu Okręgowych T-wach Organizacyj i Kółek Rolniczych, przy czym odbyły się one z udziałem inspektora organizacyjnego.

Płatność składek za rok 1935 w porównaniu z rokiem 1934 wzrosła o ca 100%. Legitymacje wykupiło 4836 członków.

Z dniem 1.IV 1935 r. W. T. O. i K. R. przejęło od Izby kolportaż wydawnictw. Celem tej pracy jest dotarcie z dobrą książką rolniczą do wszystkich ogniw i członków, po cenie nie wyższej niż katalogowa. Działalność kolportarska oparta była o rolnicze instytucje wydawnicze, Izbę Rolniczą i Okręgowe T-wa Org. i Kółek Rolniczych. Kolportażem było objęte ponad 200 tytułów. Rozprowadzono wydawnictw za 7309,11 zł. Zważywszy, że przedmiotem kolportażu są przeważnie popularne i tanie wydawnictwa rolnicze, obrót pod względem ilości egzemplarzy za wymienioną sumę był znaczny. W ramach pracy kolportarskiej zostało zainicjowane urządzenie pokazów książek rolniczych z równoczesną ich sprzedażą na pokazach i wystawach powiatowych a nawet rejonowych, urządzanych przez Okręgowe T-wa Org. i Kółek Rolniczych. Pierwsze próby dały wynik naogół dodatni.

Sytuacja finansowa W. T. O. i K. R. uległa w okresie sprawozdawczym dalszej poprawie głównie dzięki wpływom ze składek. Mimo odpisania znacznej sumy nieściągalnych należ-

ności bilans przedstawia się znacznie lepiej niż w roku ubiegłym. Zadłużenie T-wa ma pokrycie w zupełnie realnych aktywach i budżecie na rok 1936/37.

Ilustracją sytuacji finansowej W. T. O. i K. R. jest niżej podany bilans za rok 1935/36 oraz budżet na rok 1936/37.

Bilans W. T. O. i K. R. na dzień 31.III 1936 r.

Nazwa rachunku	Aktywa	Passywa
Kasa	1621,71	—
Banki	329,68	—
Dłużnicy i Wierzyciele . .	2636,11	7111,54
Wydawnictwa	2117,67	—
Sumy przechodnie i różne	255,10	670,68
Straty i zyski	821,95	—
	<u>7782,22</u>	<u>7782,22</u>

Budżet W. T. O. i K. R. na rok 1936/37.

Dochody: ze składek członkowskich	zł.	6000.—
zysk netto ze składnicy	„	300.—
zasiłki Kieleckiej Izby Rolniczej	„	13133,52
Razem dochody	<u>zł.</u>	<u>19433,52</u>

Wydatki: uposażenia pracowników	zł.	7032.—
świadczenia socjalne	„	512,08
koszty podróży pracowników	„	2500,—
składki do C. T. O. i K. R.	„	3000,—
„ do Zw. Izb i Org. Rolniczych	„	600,—
wydatki kancelaryjne	„	600,—
koszty zebrań i zjazdów	„	750,—
„ rozjazdów członków władz T-wa	„	500,—
splata długów dawnych	„	2472,—
wydatki nieprzewidziane	„	1467,44
Razem wydatki	<u>zł.</u>	<u>19433,52</u>

W powyższym budżecie główną pozycję dochodową stanowią zasiłki Izby Rolniczej wyższe niż w roku ubiegłym o zł. 10413,52. Poważną sumę przedstawiają również dochody wła-

sne. Zwiększenie tych ostatnich aż do całkowitej finansowej samowystarczalności W. T. O. i K. R. jest zadaniem, które powinno być w ciągu najbliższych lat wykonane.

Stan organizacyjny W. T. O. i K. R. przedstawia zestawienie na str. 134—135.

Mimo pominięcia 43 nieżywojących Kółek Rolniczych z O. T. O. i K. R. w Radomiu — ogólna liczba Kółek Rolniczych w okresie sprawozdawczym wzrosła o 78, liczba członków o 1370. Ilość Kół Gospodyń Wiejskich zwiększyła się o 64, liczba członkiń o 1356.

Obok ilościowego i terenowego rozszerzania się, praca organizacyjna ulega pogłębianiu we wszystkich ogniwach. Pogłębianie pracy organizacyjnej nie osiągnęło jeszcze należytego poziomu w związku z czym szczególnie aktualną jest kwestia opracowania i upowszechnienia metod tej pracy. Siłą rzeczy wysiłek W. T. O. i K. R. w szerzeniu metod racjonalnej pracy organizacyjnej oraz jej kontroli musi być znaczny.

Okręgowe Towarzystwa Organizacyj i Kółek Rolniczych.

Ścisłe zespolenie prac fachowo rolniczych, prowadzonych przez Okręgowe T-wa Organizacyj i Kółek Rolniczych z takimiż pracami terenowymi Izby Rolniczej nakazuje jaknajpilniejszą obserwację nie tylko tych prac, ale również rozwoju organizacyjnego poszczególnych Towarzystw, będącego wyrazem skuteczności wysiłków w kierunku zorganizowania wsi pod względem gospodarczo-społecznym.

W związku z tym w sprawozdaniu Izby za r. 1934/35 stosunkowo dużo miejsca zostało poświęcone zagadnieniom ogólnym, związanym z działalnością Okręgowych T-w Org. i Kółek Rolniczych, jakoteż samym pracom poszczególnych Towarzystw.

Opierając się na sprawozdaniach Okręg. T-w za rok 1935/36, na podkładzie ogólnych założeń sprecyzowanych w tym względzie w sprawozdaniu Izby za rok ubiegły, niżej podane zostaną dane dotyczące prac Okręg. T-w Org. i K. R. w okresie sprawozdawczym.

O stanie organizacyjnym Okręg. T-w informuje zestawienie podane przy sprawozdaniu W. T. O. i K. R.

Zestawieniem zostały objęte Kółka Rolnicze i Koła Gospodyń. W obu rodzajach tych ogniw organizacyjnych wido-

Stan organizacyjny W. T. O. i K. R.

O. T. O. i K. R.	STAN ILOŚCIOWY OGNIW										
	Kółek Rolniczych	Członków	Kół Gosp. Wiejsk.	Członkin	Kół Kontr. Obór	Członków	Kół Hodowlan.	Członków	Kół Ogrodn.	Członków	Kół Pszczel.
Będzin	25	701	31	976	1	14	—	—	—	—	—
Busko	59	1174	36	823	—	—	—	—	—	—	—
Częstochowa	54	1633	23	449	1	18	3	45	—	—	—
Jędrzejów	54	906	9	152	1	16	—	—	—	—	—
Kielce	40	853	14	384	2	187	4	98	—	—	—
Końskie	32	1320	11	218	—	—	3	170	3	80	—
Kozienice	52	1268	24	385	1	28	—	—	—	—	—
Miechów	52	1379	32	705	1	25	—	—	—	—	—
Olkusz	35	902	28	689	—	—	—	—	—	—	—
Opatów	42	720	23	428	3	117	—	—	—	—	—
Opczno	28	390	20	492	—	—	—	—	—	—	—
Pińczów	60	1461	29	595	1	40	—	—	—	—	—
Radom	9	147	20	331	—	—	—	—	1	50	—
Sandomierz	56	1170	30	507	1	59	2	589	1	150	1
Wierzbnik	61	1398	34	783	1	85	6	209	—	—	—
Włoszczowa	20	419	17	389	1	—	—	—	—	—	2
Zawiercie	28	883	17	387	—	—	—	—	—	—	—
Razem	707	16724	398	8693	14	599	18	1111	5	280	3

na dzień 1 kwietnia 1936 r.

PODSTAWOWYCH							Spółdz. Mleczarsk.	Spółdz. Roln. Handl.	Spółdz. Kredyt.	Inne spółdzielnie	Pow. Zw. Młodzieży Wiejskiej	Pow. Zw. Wych. Szk. Rolniczych
Członków	Kół Porad Sasiedzkich	Członków	Innych	Członków	Ogólna ilość ogniow podstaw.	Ogólna ilość członków						
—	—	—	—	—	57	1691	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	95	1997	—	1	—	—	1	—
—	1	8	—	—	82	2153	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	—	64	1074	—	—	—	—	1	1
—	—	—	1	27	61	1549	—	—	—	—	1	—
—	—	—	—	—	49	1788	—	1	—	—	1	—
—	—	—	—	—	77	1681	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	85	2109	6	1	2	—	1	1
—	—	—	—	—	63	1591	2	—	—	—	1	1
—	—	—	—	—	68	1265	2	—	1	2	1	1
—	—	—	—	—	48	882	—	—	—	—	1	—
—	—	—	—	—	90	2096	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	30	528	—	1	—	—	—	—
83	3	27	1	24	95	2609	4	1	4	3	1	1
—	—	—	—	—	102	2475	—	—	—	—	1	1
142	—	—	—	—	40	960	—	—	—	—	1	—
—	—	—	—	—	45	1270	—	2	—	—	—	—
225	4	35	2	51	1151	27712	14	7	7	5	12	8

czny jest wzrost w porównaniu z tym samym okresem roku ubiegłego.

Wzrost ten jest wyrazem tendencji wsi w kierunku organizowania się.

W obecnym stanie rozwoju prac fachowych jako konieczność wyłania się organizowanie kół specjalnych. Oprócz tego koniecznością bynajmniej nie nową jest związanie spółdzielni oraz organizacji młodzieżowych z Okręgowymi Towarzystwami Org. i Kółek Roln. Przegląd ilościowy kół specjalnych będących w strukturze organizacyjnej również ogniwami podstawowymi, jeśli do O. T. O. i K. R. należą, liczbę spółdzielni należących do Okręg. T-w oraz organizacje młodzieżowe najbliższej współpracujące z Okręg. T-wami daje poniższe zestawienie:

Koła specjalne i Pow. Zw. Młodej Wsi według stanu na dzień 31.III 1936 r.

O. T. O. i K. R.	Koła Kontroli Obór	Koła Hodowlane	Koła Ogrodnicze	Koła Pszczelarskie	Koła Porad Sądzieckich	Inne Koła specjalne	Spółdzielnie Mleczarskie	Spółdzielnie Rolniczo-Handlowe	Spółdzielnie Kredytowe	Inne Spółdzielnie	Pow. Związki Młodej Wsi	Pow. Zw. Wychow. Szkół Roln.
Będzin	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Busko	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—
Częstochowa	1	3	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1
Jędrzejów	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Kielce	2	4	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—
Końskie	—	3	3	—	—	—	—	1	—	—	1	—
Kozienice	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Miechów	1	—	—	—	—	—	6	1	2	—	1	1
Olkusz	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	1
Opatów	3	—	—	—	—	—	2	—	1	2	1	1
Opoczno	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Pińczów	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Radom	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Sandomierz	1	2	1	1	3	1	4	1	4	3	1	1
Wierzbnik	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Włoszczowa	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	1	—
Zawiercie	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—
Razem	14	18	5	3	4	2	14	7	7	5	12	8

Uderzająco mała liczba spółdzielni, należących do Okręg. T-w wskazuje, że do organizacyjnego związania spółdzielczości i organizacjami ogólno-rolniczymi w skali powiatowej jeszcze daleko.

Powołanie do życia Sekcji Spółdzielczych przy wszystkich Okr. T-wach Org. i Kółek Roln. nie przyniosło na tym polu żadnej poprawy.

W okresie sprawozdawczym ze strony wyższych ogniw organizacyjnych wywierany był odpowiedni nacisk na należyte traktowanie zagadnień organizacyjnych w Okręg. T-wach Org. i K. R.

Wszędzie tam, gdzie spotkało się to z właściwym zrozumieniem władz i personelu pracowniczego O. T. O. i K. R. nastąpiła poprawa sytuacji organizacyjnej.

Wynikiem tego jest nie tylko wzrost liczby ogniw, ale przede wszystkim silniejsze związanie członków z Okręg. T-wami z większe ich zdyscyplinowanie.

Zebrania i zjazdy na terenie Okręg. T-w w 1935/36 r.

O. T. O. i K. R.	Walne zebrania O. T. O. i K. R.	Zebrania Rady	Zebrania Zarządu O. T. O. i K. R.	Posiedzenia Kom. Rewizyjnej	Zjazdy Zarząd. K. R.
Będzin	1	2	3	1	1
Busko	1	3	10	1	1
Częstochowa	1	2	8	2	1
Jędrzejów	1	1	7	1	1
Kielce	1	3	5	1	1
Końskie	1	2	3	1	—
Kozienice	1	1	4	1	2
Miechów	1	4	5	2	2
Olkusz	1	2	6	1	2
Opatów	1	3	6	1	2
Opoczno	1	4	2	1	—
Pińczów	1	3	5	1	3
Radom	—	1	12	1	1
Sandomierz	1	2	8	3	2
Wierzbnik	1	3	4	1	1
Włoszczowa	1	4	6	1	—
Zawiercie	1	1	6	1	1
Razem	16	41	100	21	21
Statutowo powinno być	17	68	204	17	—

Fakt, że płatność składek wzrosła o ca 100%, że wzrosła liczba sprawozdań rocznych złożonych przez Kółka, że przeprowadzono znacznie więcej protokółarnych lustracji Kótek Roln. jest najlepszym tego dowodem.

Pewnymi dowodami związania czynnika społecznego z tokiem prac w Okręgowych T-wach są zebrania ich władz i konferencje z zarządami Kótek Rolniczych.

Ten rodzaj prac ilustruje zestawienie cyfrowe na str. 137.

Organizacja pracy oświatowo-rolniczej we wszystkich prawie Okręg. T-wach nie była w okresie sprawozdawczym postawiona na należytych poziomie, co nie daje dobrej rękojmi i trwałości i celowości wszelkich poczynań Okręg. Towarzystw.

W większości Okręg. T-w czytelnictwo czasopism i książek rolniczych pozostawało w wielkim zaniedbaniu. Już nie tylko poszczególni członkowie organizacji nie prenumerują czasopism rolniczych, ale nie prenumeruje ich znaczna część Kótek Rolniczych.

Kółka Rolnicze i ich członkowie nie byli należycie pobudzani do abonowania czasopism. Nie dokładano naogół większych starań w kierunku stworzenia biblioteczek przy Kółkach Rolniczych. Przyczyna tego tkwi zarówno w zaniedbaniach Okręg. T-w jak i niekorzystnej sytuacji materialnej rolników i Kótek Rolniczych.

Kursy i pogadanki, wszelkie doradztwo aż do opieki nad gospodarstwami przy każdym stopniu oświecenia rolnika nie mogą zastąpić czasopism i książek. Stan nasycenia Kótek Rolniczych i ich członków czasopismami i książkami charakteryzuje zestawienie na str. 139.

Zestawienie poniższe nie jest zupełnie ściśle (rzeczywiste cyfry są zapewne niższe), jednak daje ono pogląd na zaniedbania i możliwości, biorąc pod uwagę liczebność ogniw organizacyjnych i ich członków. Faktem jest, że wieś książki i czasopisma potrzebuje i że nabywa je jeśli są w odpowiednim momencie dostarczone. Dobrze zorganizowany kolportaż książek miało jedynie O. T. O. i K. R. w Miechowie, które w okresie sprawozdawczym rozprowadziło ich za ca 1300 zł. Biorąc pod uwagę, że kolportaż jest tam prowadzony oddawna, zatem istnieje już pewne nasycenie wsi książkami, stwierdzić trzeba, że suma za którą rozprowadzono wydawnictwa rolnicze

Pisma i książki.

O. T. O. i K R.	Ilość pism w K. R.		Pisma u członk. KR		Ilość rozsprzedanych Kalendarzy Gospodarczych	Ilość	
	Przew. gosp.	Inne	Przew. gosp.	Inne		bibliotek w K. R.	książek w bibliot.
Będzin	22	70	4	135	100	4	650
Busko	27	83	—	—	120	5	84
Częstochowa	30	50	20	42	200	3	150
Jędrzejów	39	114	7	160	70	3	120
Kielce	13	38	3	29	55	2	31
Końskie	15	—	7	74	—	—	—
Kozienice	42	78	43	118	100	12	412
Miechów	23	119	50	179	100	7	210
Olkusz	14	127	11	—	25	4	171
Opatów					100		
Opoczno		brak		danych	10		brak danych
Pińczów	34	61	12	47	100	6	345
Radom	26	17	—	—	50	4	166
Sandomierz	36	18	17	50	100	2	30
Wierzbnik	64	70	36	40	—	14	531
Włoszczowa	7	12	9	79	50	4	130
Zawiercie	16	28	42	350	60	6	900
Razem	408	885	261	1303	1240	76	3903

jest poważna. Jest to zarazem dowód, że możliwości są duże również w innych Okręg. T-wach. Wykorzystanie radia, kursów i wycieczek jako środków pracy oświatowej charakteryzuje następujące zestawienie:

Radio, kursy i wycieczki w r. 1935/39.

O. T. O. i K. R.	Ilość radioodbiorników		Zorganizowano wycieczek	Ilość uczestników wycieczek	Ilość zorganizowanych kursów	Ilość słuchaczy
	w Kółkach Roln.	u członków				
Będzin	1	69	3	122	37	1693
Busko	1	54	2	60	4	140
Częstochowa	4	1	4	247	1	75
Jędrzejów	—	42	—	—	17	417
Kielce	2	15	3	175	9	401
Końskie	—	47	1	65	11	1221
Kozienice	—	78	2	170	25	780
Miechów	—	157	3	400	25	1430
Olkusz	1	81	—	—	5	685
Opatów	brak danych		4	34 ⁵	42	2533
Opoczno	b r a k d a n y c h					
Pińczów	2	43	7	163	11	395
Radom	6	15	2	600	12	620
Sandomierz	3	70	4	185	12	1340
Wierzbnik	52	280	—	—	50	700
Włoszczowa	1	42	2	110	6	266
Zawiercie	2	47	3	180	18	600
Razem	75	1041	40	2822	285	13296

Z powyższego zestawienia widzimy, że w wykorzystaniu wymienionych środków pracy oświatowej zachodzą różnice nie wytłumaczalne niskim stanem zamożności wsi, czy technicznymi możliwościami organizacji.

Nasilenie i rozmiary prac fachowych Okręg. T-w nie wszędzie pokrywają się z ich stanem organizacyjnym, możliwościami finansowymi i technicznymi.

Różnorodność poczynań w tym zakresie i trudność cyfrowego ujęcia efektów nie pozwala na zilustrowanie wszystkich prac fachowych w odpowiednich zestawieniach.

Wiele danych w tej materii zostało podane w niniejszym sprawozdaniu, w ramach sprawozdań wydziałów fachowych Izby. Na tym miejscu podkreślone zostaną zasadnicze kierunkowe momenty prac fachowych Okręg. T-w.

W zakresie prac melioracyjno-łaskarskich na czoło wysuwają się Okręg. T-wa Org. i K. R. w Będzinie, Włoszczowie, Częstochowie, Zawierciu i Sandomierzu. O. T. O. i K. R. w Ko-

zieniach jest w wysokim stopniu zainteresowane melioracjami podstawowymi, przeprowadzenie których nie leży w granicach możliwości i obowiązków zainteresowanych rolników (umocnienie brzegów Wisły i osuszenie niziny magnuszewskiej).

Szerszą akcją w zakresie zaopatrywania rolników w dobre nasiona siewne prowadziły Okręg. T-wa w Opatowie, Pińczowie i Sandomierzu — pierwsze w oparciu o rozporządzalny od kilku lat kapitał nasion oryginalnych rozprowadzonych wśród rolników na wymianę, dwa ostatnie w oparciu o działające na ich terenie zakłady doświadczalno-rolnicze z fermami reprodukcyjnymi.

Zorganizowana akcja doczyszczania zbóż siewnych szersze rozmiary miała na terenie Okręg. T-w w Kielcach, Wierzbniku, Kozienicach, Miechowie i Opatowie.

W akcji konkursów roślinnych wśród gospodarzy samodzielnych przodujące od lat wielu stanowisko utrzymało nadal O. T. O. i K. R. w Kozienicach. Szerzej tę akcję prowadziły również Okręg. T-wa w Sandomierzu, Busku i Włoszczowie.

Prace sadownicze utrzymane zostały nadal na wysokim poziomie rozwojowym na terenie następujących Okręg. T-w Org. i Kółek Roln.: w Sandomierzu, Opatowie, Busku, Kozienicach, Radomiu, Pińczowie, Miechowie i Wierzbniku.

Organizacji hodowli bydła i jej podniesieniu najwięcej skutecznej pracy poświęciły Okręg. T-wa w Miechowie, Opatowie, Sandomierzu i Wierzbniku.

W pracy nad rozwinięciem hodowli owiec czołowe miejsca zajmują Okręg. T-wa w Końskich i Opocznie. Poza tym pewien dorobek w tej dziedzinie wykazują Okręg. T-wa w Kielcach, Włoszczowie, Olkusz, Zawierciu i Częstochowie.

Konkursy hodowlane, w ramach których odbywa się przygotowanie rolnika do prowadzenia racjonalnej hodowli bydła, prowadzone są przez więcej niż połowę Okręg. Towarzystw.

Prace w dziedzinie pszczelnictwa w żadnym z Okręg. Tow. nie są organizacyjnie ujęte w stopniu równym innym pracom.

Są one prowadzone bądź w oparciu o sekcje pszczelarskie, bądź o Związki lub Koła Pszczelarskie.

W ramach akcji gospodarstw przodowniczych mniejszych pracowało 549 członków Kółek Rolniczych w 15-tu powiatach.

W oparciu o gospodarstwa przodownicze prowadzona była propaganda rachunkowości rolnej.

Najlepsze wyniki w tym zakresie osiągnięte zostały przez O. T. O. i K. R. w Miechowie, gdzie rachunkowość rolnicza była prowadzona w ramach specjalnie zorganizowanego konkursu.

Poważniejsze prace nad organizacją zbytu były prowadzone przez Okręg. T-wa Org. i Kółek Roln. w Opatowie, Sandomierzu i Miechowie.

Sytuacja finansowa Okręg. Tow. nie była w okresie sprawozdawczym lepsza, niż w roku ubiegłym, mimo że globalna suma dochodów była większa niż w roku ubiegłym o zł. 34344,65.

Składniki dochodów Okręg. Tow. były następujące:

ze składek członkowskich	zł. 11767,82	więcej niż w r. ubiegłym	o zł. 5671,76
z opłat za porady	„ 2364,64	mniej „	„ 773,02
z różnych źródeł własnych	„ 32157,26	więcej „	„ 8878,14
z zasiłków samorządu teryt.	„ 202506,05	„ „	„ 43315,18
z zasiłków Izby Rolniczej	„ 59929,72	mniej „	„ 22747,41
Razem	zł. 308725,49	(więcej niż w roku ubiegłym	o zł. 34344,65)

Szczegółowy wykaz dochodów i wydatków Okręg. Tow. zawierają zestawienia na str. 144 i 145.

Największą sumę dochodów własnych osiągnęło O. T. O. i K. R. w Miechowie, bo zł. 7093,82 co stanowi ca 30% ogólnej sumy dochodów budżetowych.

Poza tym poważniejsze sumy dochodów własnych osiągnęły Okręg. T-wa w Sandomierzu, Busku i Częstochowie.

Stan personelu instruktorskiego utrzymywanego przez Okręg. T-wa, samorządy powiatowe i Izbę Rolniczą a pracującego w oparciu o Okręg. T-wa Org. i Kółek Roln., przedstawia zestawienie na str. 143.

Personel agronomiczny w powiatach w/g stanu na dzień 31.III 1936 r.

FUNKCJE	P O W I A T Y																
	Będziński	Częstochowski	Iłżecki	Jędrzejowski	Kielecki	Konecki	Kozienicki	Miechowski	Olkuski	Opatowski	Opczyński	Pińczowski	Radomski	Sandomierski	Stopnicki	Włoszczowski	Zawierciański
Kierownicy OTO	1s		1s	1s	1s	1s	1s	1si	1s	1s	1s	1s	1si	1s	1s	1s	
i KR i agr. pow.	1s		1s	2s	1s		2s		2s			1s			1s	1s	
Instruktorzy			1s														
ogólno-rolniczy			1s														
Instruktorzy	1s		1s		1s		1si	1s	1si	1s		1si	1s	1s	1s		1s
ogrodnicy																	
Instruktorzy																	
hodowlani																	
Instruktorzy																	
Instruktorzy		1s		1s		1i		1si		1s					1si		
Przesp. Roln.																	
Instruktorzy																	
org. gosp. przod.		1si	1si	1i	1i						1si			1si	1i	1i	1i
Instruktorzy																	
Instruktorzy																	
org. gosp. przod.	1s	1s	1s	1s	1si	1s	1s	1s	1s	1s	1s	1si	1s	1s	1s	1s	1s
Instruktorzy																	
K. G. W.																	
Praktykanci																	
instruktor.																	
Kanceliści																	
O. T. O. i K. R.		1o								2so	1so				1o		
Asystenci																	
Kół Kontr. Obór		1si	1oi	1i	1i			1oi		3sio		1i		1i			
Razem	4	6	6	7	6	3	6	5	5	9	4	5	3	7	7	4	4

s — Pracownicy utrzymywani z funduszy samorządów powiatowych

i — Izby

o — O. T. O. i K. R.

DOCHODY.

O. T. O. i K. R.	Składki członk.	Oplaty za porady	Z a s i ł k i		Różne	Ogółem dochód
			Wydz. Pow. i gm.	Izby Roln.		
Będzin	528	—	24391	420	—	25339
Busko	1652	428	16200	7024	53	31976
Częstochowa	1174	—	7053	5928	50	14206
Jędrzejów	273	—	1456	—	9	1738
Kielce	334	—	5081	3314	55	10244
Końskie	175	—	5862	1625	—	7662
Kozienice	618	—	17468	1487	—	19574
Miechów	2812	162	12683	4572	78	24349
Olkusz	62	—	4419	2659	80	10821
Opatów	668	—	24654	3689	—	29011
Opczno	357	—	9577	3203	44	17414
Pińczów	695	—	10390	3956	20	16086
Radom	187	188	12480	3743	76	22565
Sandomierz	1245	1590	22963	8722	99	35091
Wierzbnik	349	—	10099	4050	10	17840
Włoszczowa	534	—	5373	1818	05	7860
Zawiercie	100	—	12350	3727	93	17240
	11767	2364	202506	59929	26	308725
	82	64	05	72		49

ROZCHODY.

O. T. O. i K. R.	Składki członk.	Pensje instr.	R o z j a z d y		Nagrody w konkur-sach	Wydatki na pokazy	Inne i wie-rzyciele	Ogółem rozchód
			pracown.	władz OTO i K.R.				
Będzin	375	12966 66	4711 35	250 —	517 34	20 —	6296 86	25186 21
Busko	625	15431 05	7140 —	300 75	239 06	400 82	7540 05	31676 73
Częstochowa	775	5339 81	5215 —	634 40	1379 86	—	3707 97	17051 54
Jędrzejów	225	—	—	333 68	32 50	—	71 71	663 09
Kielce	150	4274 82	1100 —	—	806 94	333 —	8065 92	9730 68
Końskie	—	3300 —	2040 —	10 —	300 —	200 —	1812 91	7662 91
Kozienice	450	8564 56	4633 20	480 —	2529 —	220 —	2706 84	19574 60
Miechów	825	12075 —	3933 90	—	987 20	1071 —	3503 19	22397 29
Olkusz	—	3483 25	1946 30	60 40	—	108 —	4550 63	10098 68
Opatów	175	7200 —	3700 —	—	960 —	220 —	15556 —	27811 —
Opoczno	266	B 8992 26	r a k 3581 30	—	d a 288 89	n y 195 50	c h 2574 03	15956 98
Pińczów	325	14881 22	2684 90	35 —	418 —	—	4627 95	22722 07
Radom	75	14905 —	3104 83	164 20	265 —	102 38	15866 45	35107 86
Sandomierz	700	7192 17	—	488 80	436 —	303 —	7225 75	16145 72
Wierzbnik	500	3410 64	1416 50	59 20	386 70	298 10	2746 24	8620 38
Włoszczowa	303	8512 77	4905 90	277 35	1153 60	195 25	1806 02	16850 89
Zawiercie	—	—	—	—	—	—	—	—
	5769 30	130477 71	50113 18	3093 78	10691 09	3667 05	83660 52	287472 63

SPIS RZECZY.

	Str.
Wstęp	1
CZĘŚĆ OGÓLNA.	
CHARAKTERYSTYKA ROLNICTWA WOJ. KIELECKIEGO	5
Podział na okręgi ekonomiczne	5
Obszar i zaludnienie	6
Klimat, gleby i powierzchnia upraw	7
Struktura agrarna i prace nad przebudową ustroju rolnego	8
Akcja melioracyjna	13
Produkcja rolnicza	13
Spółdzielczość rolnicza	17
Przemysł i handel rolniczy	18
Potrzeby gospodarcze rolnictwa woj. kieleckiego	20
CZĘŚĆ SPRAWOZDAWCZA.	
Władze i biuro Izby	23
Prace organów Izby	23
Obieg akt w biurze Izby	24
Sprawozdanie z wykonania budżetu Kieleckiej Izby Rolniczej za 1935/36 r.	25
WYDZIAŁ WYTWÓRCZOŚCI ROŚLINNEJ	34
Inspektorat doświadczalnictwa	37
Roln. Zakład Doświadczalny w Sielcu	40
" " " w Zdanowie	42
Dział Nasiennictwa	44
Dział melioracji rolnych i zagospodarowania użytków zielonych	45
Dział Ogrodnictwa	48
Wykaz zakwalifikowanych szkółek drzew owocowych w 1935/36 r.	49
Dział Lniarski	52

WYDZIAŁ WYTWÓRCZOŚCI ZWIERZĘCEJ	56
Inspektorat Hodowli Bydła	58
Inspektorat Hodowli Koni	64
Inspektorat Hodowli Trzody Chlewnej	68
Inspektorat Hodowli Owiec	71
Inspektorat Hodowli Drobiu i Zwierząt Futerkowych	77
Inspektorat Rybactwa	80
Inspektorat Pszczelarski	84
WYDZIAŁ OŚWIATOWY.	
Inspektorat Przystosobienia Rolniczego	85
Inspektorat Kół Gospodyń Wiejskich.	91
Inspektorat Gospodarstw Przodowniczych Mniejszych	98
WYDZIAŁ EKONOMICZNY	106
Prace opiniodawcze	107
„ badawcze	108
Współpraca z władzami oraz instytucjami i organiza-	
cjami gospodarczymi	110
Prace statystyczne i spraw. inform.	111
Prace oświatowe gosp. i doradztwo ekonomiczne	112
Spółdzielczość i organizacja zbytu	113
Działalność interwencyjna	118
Organizacja zbytu jaj	119
Rachunkowość Rolna	119
ZAKŁAD SPECJALNY.	
STACJA OCHRONY ROŚLIN	120
Sprawozdanie z akcji zwalczania raka ziemniaczanego	122
Walka z korówką wełnistą	127
DOBROWOLNE ORGANIZACJE OGÓLNO - ROLNICZE	
W WOJEWÓDZTWIE KIELECKIM.	
Wojewódzkie Towarzystwa Organizacyj i Kółek Rol-	
niczych	130
Okręgowe Towarzystwa Organizacyj i Kółek Rolni-	
cznych	133

DRUKARNIA JANA ŁĘSKIEGO
KIELCE, UL. SIENKIEWICZA 14.